

col·lecció
pidh
periodisme i
drets humans

HABITAR LA TRINXERA

Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona

João França

pròleg d'**Ada Colau**

Octaedro Editorial

FUNDACIÓ
Periodisme Plural

Foto: Sònia Calvó.

João França (Brasília, 1990) és periodista i graduat en Humanitats. Des del 2011 es dedica a la cobertura de qüestions relacionades amb els moviments socials, en especial amb el moviment pel dret a l'habitatge, primer a la delegació catalana del diari *Público* i després des de la Fundació Periodisme Plural, on va coordinar fins al 2016 la redacció que produïa *Catalunya Plural - eldiario.es*, *El Diari de l'Educació*, *El Diari del Treball* i *El Diari de la Sanitat*. També col·labora amb el Centre d'Estudis sobre Moviments Socials de la UPF.

pidh

1

HABITAR LA TRINXERA

Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona

João França

HABITAR LA TRINXERA

Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona

Pròleg a càrrec d'**Ada Colau**

FUNDACIÓ
Periodisme
Plural

Col·lecció: Periodisme i Drets Humans, núm. 1
Títol: *Habitar la trinxera. Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona*
Autor: João França

L'edició d'aquest llibre ha estat possible gràcies a la subvenció Ciutat 2017 de l'Ajuntament de Barcelona al projecte Periodisme i Drets Humans per a l'elaboració i edició d'un llibre sobre el dret a l´habitatge com a acció comunitària vinculada als drets de la ciutadania i a la inclusió social.

Primera edició: desembre de 2017
Segona edició (amb pròleg d'Ada Colau): març de 2018

ISBN: 978-84-17219-42-0
Dipòsit legal: B. 7691-2018

Realització i producció: Editorial Octaedro
Disseny de la coberta: Tomàs Capdevila
Fotografia de la coberta: © Enric Català
Fotografia de l'autor: © Sònia Calvó

Distribució comercial exclusiva: Editorial Octaedro
octaedro@octaedro.cat -www.octaedro.cat

Impressió: Press Line
Imprès sobre paper ecològic, certificat FSC

Imprès a la UE – *Printed in EU*

Índex

9 Pròleg
15 Prefaci
17 Sí que es pot
Conquestes 17
Propietaris 19
Bombolla 20
Reacció 23
La plataforma 26
Assessorament 27
Acció 31
Les places 36
41 Okupa i resisteix
Acampada 41
Els ocupa-pisos 43
Derrotes 46
Resistències 48
Autonomia 52
Repressió 54
59 Un altre món és possible
Contraatac 59
Gènova 62
Guerres 64
Vulgaritzar 66
Habitatges realment públics 68
Veïns que ocupen 70
Identitats 73
Superherois 75
79 El barri s'ha de defensar
Compravendes 79
Gentrificació 81
Poder 84
El forat 87
El mur 89
Pescadors 92
Complicitats 94
Ascensors 96
El taller 98
Desnonat 103
105 Cases sense gent, no s'entén
Una universitat 105
Nou Barris 107
Suport mutu 109
Acció 113
Legitimitat 115
Valor 118
121 Però no volen
Signatures 121
Calaix 124
Pressió 126
Escrache 128
Oposició 131
Autotutela 134
137 Epíleg: La gent no s'adona del poder que té
141 Cronologia
168 Mapes
171 Bibliografia mínima

Pròleg

Ada Colau

La Barcelona que amplia els horitzons d'allò possible

Dins la història de Barcelona, que suma mil·lennis, aquest llibre agafa un fragment temporal que és molt petit, però amb els múltiples relats que s'hi recullen i s'entrecreuen es pot apreciar la importància que han tingut l'activisme i els moviments socials en la vida de la ciutat. Comparada amb altres ciutats, és evident que Barcelona té un nivell de teixit associatiu, d'activisme als barris, no només polític i social, sinó també cultural, de cultura popular, que està molt per sobre de la mitjana. El fet que en un període tan breu emergeixin tantes històries per explicar, a banda de tantes altres que es deuen haver quedat al calaix, dona una idea força clara de com és la fisonomia de la ciutat.

La rellevància internacional que té Barcelona, tot i no ser capital d'Estat, no rau únicament en el fet que sigui una ciutat bonica, amable, que ara mateix és atractiva per al turisme, sinó que té molt a veure amb la seva identitat, estretament lligada a la seva trajectòria social i activista. És una ciutat molt viva, plena de valors, i això li ha atorgat un lloc al món. Encara que és una ciutat relativament petita i que està ubicada en un entorn relativament amable del primer món, Barcelona és referència per a moltes lluites, obreres, feministes, veïnals… Aquest elevat nivell d'activisme explica l'evolució històrica de la ciutat i representa un dels elements que la identifiquen davant el món.

Sovint, la historiografia més clàssica no acostuma a recollir aquest tipus d'experiències, que es consideren menors, residuals, marginals o antisistema, per bé que hagin demostrat una capacitat d'incidència força rellevant en l'agenda política, social i cultural de la ciutat. I, afortunadament, més enllà d'aquestes, segur que vindran moltes

més de la mà de gent jove que voldrà fer coses des dels marges. És important que totes aquelles persones que vulguin impugnar el sistema, confrontar les versions oficials, crear i desafiar la realitat existent per transformar-la i millorar-la, coneguin referents dels quals puguin aprendre i inspirar-se. És fonamental que pugui haver-hi llibres com aquest que recullin aquestes experiències, perquè, al cap i la fi, aquesta és la nostra història real, que ens permet transcendir-nos i que ens dona dret a intentar tornar a somiar, crear i refutar.

Llegir aquest llibre suposa fer un repàs d'un munt d'episodis de l'activisme social i polític que han marcat intensament l'agenda pública de les darreres dècades a la ciutat, malgrat que, en realitat, els qui ho hem viscut des de dins sabem que no érem tanta gent. Moltes d'aquestes històries eren relativament petites pel que fa a les seves possibilitats materials o a les persones que hi prenien part, però això no ha impedit que tinguessin una immensa capacitat d'incidència. Crec que en gran part això s'explica perquè són experiències, en especial les vinculades a la creació d'espais –espais ocupats, espais alliberats, centres socials...– que han permès transformar les vides de la gent, que han fet possible viure d'altres maneres que no fossin les oficialment establertes.

La història prevista per a la nostra generació traçava que fossis una persona jove orgullosa d'haver nascut en democràcia, i que estudiessis una carrera i aprofitessis els teus estudis per entrar al mercat laboral, i encara que fos en condicions de màxima precarietat, havies d'estar agraït pel simple fet de ser en aquest territori de democràcia i prosperitat. Per contra, vam ser capaços d'obrir espais múltiples i diversos on tot això es va posar en dubte. Ens vam qüestionar des de la nostra existència del dia a dia, com ara les nostres formes de menjar, de relacionar-nos o de valorar els assumptes de gènere i de la nostra sexualitat, fins a temes culturals o la relació que establíem amb totes les dinàmiques globals que aterraven a la nostra ciutat. Tot això va ser possible perquè vam obrir espais en què es podia qüestionar tot, gràcies als quals totes les esferes de les nostres vides es van transformar radicalment.

La capacitat d'incidència social i política d'aquestes petites històries d'activisme en l'agenda de la ciutat i de més enllà només s'explica perquè també van generar formes de vida que modificaven completament els missatges polítics sobre habitatge i altres qüestions específiques, alhora que transformaven les nostres pròpies vides, un fenomen que té una potència que va més enllà de qualsevol programa polític. Quan descobreixes que tens mil potencialitats que pots explorar, treus forces, creativitat i ganes d'actuar i d'incidir que altrament no serien possibles. Això enllaça amb la idea feminista del fet que allò personal és polític, i de la importància de transformar les vides concretes i la quotidianitat per tenir, després, una capacitat d'incidència real, no només formal i programàtica. Encara que no aparegui de forma explícita, crec que en les històries que contenen aquestes pàgines està molt present l'herència del feminisme i l'evolució de l'univers personal com a pas previ per assolir un determinat impacte polític.

Vaig formar part d'algunes de les experiències recollides en aquesta obra, en les quals es respirava tensió sobre si el possibilisme era o no era una traïció a les idees i a l'ambició. Des de Miles de Viviendas, l'Espai Social Magdalenes o la Promoció d'Habitatge Realment Públic, com també des del moviment antiglobalització, sempre hi havia aquest estira-i-arronsa entre els sectors més durs i més autònoms, que adduïen que qualsevol barreja amb el sistema equivalia a renunciar a principis bàsics i corrompre's, i aquells altres que defensàvem que perquè realment es produís una transformació social calien experiències tan àmplies i plurals com fos possible. En definitiva, es tractava d'assumir que no calia tenir por d'interactuar amb les institucions, justament per avançar en els objectius que ens marcàvem.

Ens deien «possibilistes» o «reformistes» amb to despectiu, però jo sempre vaig estar convençuda que no estàvem renunciant a cap idea ambiciosa de transformació social i d'impugnació d'un sistema que mercantilitza i especula. Tot passava perquè, sense fer-nos enrere en cap de les idees de fons que eren clau, dissenyéssim una estratègia que permetés aconseguir petites victòries que ens empenyéssin a

pensar que podíem assolir grans canvis. Dedicar-se simplement a rebutjar-ho tot de forma sistemàtica, en absència d'una estratègia possibilista amb la qual es puguin descobrir altres formes realistes, viables, d'organitzar-se d'una manera molt més justa, democràtica i feliç que la que impera, genera frustració. De vegades et trobaves amb gent que havia estat superpura en els seus idearis que de sobte claudicava i es tornava tot el contrari: s'hipotecava, formava una família tradicional, ho deixava absolutament tot i mai més no tenia cap contacte amb el moviment.

Davant aquestes posicions extremes, sempre vaig ser de les partidàries de buscar alternatives més híbrides, potser més imperfectes o impures; però no ens feia por explorar juntament amb la institució com es podien obrir espais que permetessin que la creativitat i la imaginació fessin aflorar coses que no s'havien previst. I és que generar espais de transformació és un dels factors que més permet avançar. I d'aquelles reflexions prové que, per a un determinat context històric, alguns de nosaltres ens plantegéssim fer una candidatura municipalista per mirar de descobrir si, en efecte, des de dins de la institució es podien obrir més espais. I un cop a dintre, no és senzill: dir el contrari seria mentir. No és gens fàcil i l'experiència resulta força imperfecta, però segueixo pensant que val la pena explorar aquests marcs per arribar a ser capaç de donar més poder a la gent, sobretot a aquelles persones que estan pitjor. Això sí, continuo tan convençuda com abans, o fins i tot més, que això té sentit si a fora hi ha una ciutat organitzada, implicada, crítica i exigent, i que una cosa mai no ha de substituir l'altra.

Des del primer dia que vaig entrar a l'Ajuntament vaig tenir clar, i ho vaig dir, que quan passava a ser alcaldessa deixava de ser activista, justament perquè quan era activista no volia que em representessin aquells que estaven a la institució i, per tant, no pretenc representar aquells que són fora. Però sí que aspiro que, d'una manera crítica, siguin propositius i exigents i que no defugin interactuar amb la institució, a fi que es guanyin espais de poder real i concret per a la ciutadania. Tots patim el dèficit de pertànyer

a una democràcia molt jove, de tot just quatre dècades, on d'això hi ha poca tradició. Fins al moment hi ha hagut una experiència molt dicotòmica, molt simplista: o estàs dins o estàs fora, o t'adhereixes al poder o hi estàs radicalment en contra. Amb tot, crec que existeix tot un terreny de grisos que hem de reconèixer. Els moviments socials sempre han de mantenir la seva independència i la seva autonomia, però això no significa ser porucs, al contrari. Si estàs segura del que estàs fent, t'has de sentir prou valenta per poder interpel·lar qui estigui a la institució, com ara és el nostre cas, i demanar-nos i proposar-nos coses, sense que ningú deixi de ser qui és, per ampliar l'horitzó d'allò possible.

Prefaci

Aquest llibre difícilment pot ser una història del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona. Reuneix històries, incompletes i fragmentàries, de moviments diversos, però pretén posar-les en comú. El juliol del 2011 vaig entrar com a becari a la redacció catalana del diari *Público*, en ple auge del 15-M. Quan no feia ni una setmana que hi era em van enviar a cobrir una roda de premsa de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca. La PAH, al costat d'altres lluites, va ser un dels motius pels quals vaig voler dedicar-me al periodisme, per poder explicar com persones incansables que lluiten dia a dia per les utopies aconsegueixen transformar el món, a vegades més ràpid i a vegades més a poc a poc, però sense aturar-se mai.

Més enllà de l'actualitat, trobava que la història de la PAH s'havia d'explicar, però va resultar que abans d'aquesta hi havia moltes més històries. Aquest llibre sorgeix en part d'una entrevista feta el 2012 a l'Ada Colau, en què repassava la seva trajectòria anterior a la Plataforma. A partir d'allà vaig començar a recollir veus d'aquells moviments, i unes em van portar a d'altres, i finalment la història amb què estava treballant ja no era només la de la PAH, sinó la de diverses realitats enxarxades, prèvies i paral·leles.

Si bé els moviments pel dret a l'habitatge són tan antics com la ciutat, el moviment okupa, i en especial el de mitjans dels anys noranta, és el punt de partida triat per a les històries recollides aquí. També he posat un límit geogràfic, la ciutat de Barcelona, a una realitat que és inabastable, tot i que tampoc he evitat anar més enllà quan s'ha fet necessari. El gruix de les entrevistes que apareixen en aquest escrit les vaig realitzar entre el 2012 i el 2014. Des de llavors han passat moltes coses, però he mirat d'explicar la història fins aquell moment, abans d'una onada d'apostes electorals. Al relat hi he afegit un epíleg que

vol ser una mirada feta des d'avui. Al final del llibre, una cronologia i uns mapes ajuden a situar tot plegat en el temps i l'espai.

Aquest llibre és un exercici d'història oral, amb les imprecisions que això pot comportar. Allà on la memòria dels protagonistes no arribava, he procurat repassar hemeroteques per aportar-hi rigor, tant de la premsa com de la quantitat ingent de materials que han generat els moviments, en les darreres dècades sobretot per mitjà d'internet. En aquest aspecte cal donar les gràcies a les persones que encara conserven públiques a la xarxa webs d'espais que van ser ocupats, per exemple, el 1998. En temps d'Internet la memòria és un bé preuat.

He d'agrair haver pogut fer aquest llibre als companys de la Fundació Periodisme Plural, que ha estat tot una escola des d'on intentar, a vegades amb més èxit i a vegades amb menys, construir amb les nostres mans el periodisme que volíem. A l'Aleix Porta li agraeixo l'ajuda en la transcripció de les entrevistes quan se'm menjava l'actualitat dins una redacció. Al Yeray S. Iborra, l'Helena López Vallejo i l'Adrià Rodríguez Castelló, gràcies per les seves lectures atentes. Al Tonatiuh López, per l'ajuda a l'hora de copsar la importància de fer que les coses, com aquest mateix llibre, succeeixin. Evidentment, també estic molt agraït a totes les persones que m'han cedit una part del seu temps en entrevistes per explicar-me la seva història i la seva lluita. I, finalment, al Jordi Mir Garcia, company de moltes aventures, que des que això era una idea embrionària m'ha perseguit i acompanyat per fer possible aquest llibre i per convèncer-me que les utopies sempre són realitzables.

Barcelona, novembre del 2017

Sí que es pot

Conquestes

22 de febrer del 2009 La Casa de la Solidaritat, al barri del Raval, acull una trobada de persones que tenen problemes per pagar les seves hipoteques i temen quedar-se al carrer. Un petit grup d'activistes les ha convocat amb cartells que parlaven directament de les situacions límit que la gent està acostumada a patir en silenci. Assemblees com aquesta s'aniran repetint a partir d'aquest dia. El primer pas serà superar la vergonya, la sensació d'haver fracassat, i poder apropar-s'hi a parlar del problema. Després caldrà entendre la situació, quines lleis s'hi apliquen, quins drets tenen i com s'hi pot fer front. Gràcies a tot això, les persones que hi participen aprendran a assessorar-se les unes a les altres, esdevindran expertes sense necessitat d'advocats ni economistes. Després els caldrà lluitar molt, perquè de seguida veuran que la llei no està de la seva part.

12 de febrer del 2013 L'Adrià Alemany puja sobre una tanca davant la seu a Barcelona del Partit Popular, que governa Espanya amb majoria absoluta. Unes 700 persones s'hi han concentrat per defensar una proposta de llei impulsada per la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) contra els desnonaments, per un lloguer social i perquè les persones que no poden fer front a la seva hipoteca no acumulin un deute tota la seva vida. El partit del Govern havia anunciat que ni tan sols permetria debatre la proposta, i la PAH va convocar protestes a les seves seus per tot l'Estat. Megàfon en mà i amb llàgrimes als ulls, l'Adrià es puja a la tanca per anunciar que han canviat la seva posició a l'últim moment i la llei es podrà debatre: «Podem fer realitat coses que crèiem impossibles!», crida.

La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca la van fundar el 22 de febrer del 2009 un grup de persones que feia anys que lluitaven pel dret a l'habitatge. L'Adrià i l'Ada Colau formaven part d'V de Vivienda, un moviment que cridava «¡No vas a tener casa en la puta vida!» durant els anys 2006 i 2007. L'Ernest Marco i el Guillem Domingo provenien de l'Ateneu Candela de Terrassa, un espai des d'on reivindicaven drets socials, amb l'habitatge com un dels eixos principals. La Lucía Delgado i la Lucía Martín havien participat en protestes pel dret a l'habitatge, però el primer cop que s'impliquen de valent és quan l'Ernest, amb qui treballaven a un laboratori de la Universitat Autònoma de Barcelona, les convida a participar en la iniciativa que estan posant en marxa.

Tots plegats estaven acostumats a moure's en els marges, a contracorrent, i poc s'esperaven l'èxit de la PAH. En pocs anys aquella organització va aconseguir aturar centenars de desnonaments, recuperar cases buides per a famílies que s'havien quedat al carrer, aplegar un gran suport social i, finalment, posar contra les cordes el Govern espanyol. El febrer del 2013 una enquesta de Metroscopia per al diari *El País* apuntava que el 87 % de la població estava a favor de les mesures plantejades per la PAH en forma d'iniciativa legislativa popular (ILP).

Un parell de dies després d'aquella votació, l'Ada respon la qüestió de si es podien imaginar totes aquestes conquestes: «No. Tampoc no ens hem parat mai a pensar-ho, perquè la realitat ha estat tan dura, tan urgent sempre, que no hem tingut gaire temps per reflexionar-hi a fons, per projectar el futur. Hem actuat sempre d'acord amb la urgència i la necessitat, però, evidentment, si això ens ho diuen fa quatre anys o fa un any, ni nosaltres ens ho hauríem cregut. Realment es demostra que es pot arribar molt més lluny del que pensem si ens ho creiem i hi persistim. No pensàvem que arribaríem tan lluny».

Aquesta realitat dura de què parla l'Ada és fruit d'una crisi econòmica i de l'esclat d'una bombolla immobiliària que feia anys que s'estava inflant, que venia de molt més lluny, tot i la denúncia d'activistes com ella.

Propietaris

1 de maig del 1959 Els Col·legis d'Agents de la Propietat Immobiliària reten un homenatge al ministre de l'Habitatge espanyol, José Luis de Arrese, i el nomenen «agent d'honor», amb l'entrega, recollia el diari *ABC*, «d'una artística placa de plata de record». El dictador Francisco Franco va crear el Ministeri de l'Habitatge el 1957, amb Arrese al capdavant, i tenia una màxima principal: «No volem una Espanya de proletaris, sinó una Espanya de propietaris».

En aquella trobada amb els agents de la propietat, el ministre exposava les línies principals de la seva política, que els havia de beneficiar. Però més enllà del negoci immobiliari, un dels objectius bàsics d'aquesta reconversió dels proletaris en propietaris era, justament, el control social. Arrese deia que «l'home, quan no té una llar, s'apodera del carrer, i quan s'apodera del carrer empès pel mal humor, es fa subversiu, agre i violent». La política d'habitatge del franquisme anava dirigida a impedir-ho.

El ministre justificava la seva política per raons de justícia, per defensar la dignitat de l'home; de moral, perquè considerava «venerable» la institució de la família; d'estabilitat social, i de rendibilitat econòmica, perquè un home «alegre i reposat» rendeix més. Va ser així com es van assentar les bases perquè la compra d'un pis es convertís en la principal via per accedir al dret a l'habitatge a Espanya. El 1950 el percentatge de persones que accedien a un habitatge mitjançant la compra s'acostava a la meitat de la població, sense arribar-hi. Mig segle després la situació canviaria radicalment.

Amb el final de la dictadura, les polítiques van seguir accentuant aquest model. El 1980 s'aprova la Llei del mercat hipotecari, que posava els fonaments perquè les hipoteques fossin un negoci més atractiu per a les entitats financeres. El 1985, al final de la primera legislatura del socialista Felipe González al capdavant de l'executiu espanyol, el seu ministre d'Economia i Hisenda, Miguel Boyer, promulga un decret que representa un canvi decisiu en la situació de l'habitatge. L'anomenat Decret Boyer acabava amb els contractes de

lloguer indefinits, cosa que va representar un augment dels preus derivat de les successives renovacions. La mesura s'emmarcava en un paquet de reformes que havien de permetre l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea el 1986.

El preàmbul del Decret Boyer assegurava que estimularia la construcció de pisos de lloguer i permetria «satisfer les necessitats d'habitatge a una generació de joves que, atesa la situació de baix creixement econòmic, tenen dificultats per adquirir un habitatge». La realitat va ser que el percentatge d'habitatges en lloguer a Espanya no va fer més que baixar. El 1960, mentre Arrese construïa la seva Espanya de propietaris, un 43 % de la població vivia de lloguer. La xifra baixaria fins el 20,8 % el 1981. El 1991, després de Boyer, cauria fins al 15,2 %, i el 2001 arribava a l'11,4 %. Viure de lloguer havia passat de ser l'opció per la qual optava la meitat de la població a ser la minoritària. L'altra cara de la moneda va ser que la gent va començar a endeutar-se cada cop més amb hipoteques.

Bombolla

La Carme Trilla va entrar a treballar a la Direcció General d'Habitatge de la Generalitat l'any 1984. No era experta en la matèria, però va guanyar una plaça per posar en marxa un àmbit d'estudis dins l'àrea d'habitatge i s'hi va especialitzar. Tot i que el 1997 va plegar, perquè estava en desacord amb les polítiques que s'hi estaven duent a terme, des de llavors s'ha dedicat a qüestions a l'entorn de l'habitatge. Es va endinsar en la consultoria en polítiques públiques, «i tota aquesta reflexió sobre com havien de ser les polítiques d'habitatge i urbanisme va fer que quan va haver-hi un canvi de govern, el 2003, des del Tripartit em van proposar anar a fer tot allò que havia estat recomanant», recorda. Va ser secretària d'Habitatge de la Generalitat fins al 2010. En tot aquest temps va poder veure en primera línia com creixia la bombolla immobiliària, i també com li esclatava a les mans.

«La bombolla no comença sobtadament, perquè res comença així, encara que sempre hi ha algun fet desencadenant», assegura la Carme, que es remunta fins al procés de convergència amb la Unió Europea.

«A començaments dels noranta ens posem d'acord que hem d'arribar a la unió monetària, l'euro, i això fa que entre l'any 1991 i l'any 1997 els tipus d'interès dels crèdits aquí hagin d'anar baixant», explica. Paral·lelament, des del 1992 Espanya es troba en un període de crisi econòmica, però el 1997 és un any de trencament, quan el cost d'un préstec passa a ser més baix que l'augment del cost de la vida. «Quan passa això la gent demana crèdits, perquè et surt més a compte endeutar-te que guardar els teus estalvis, i com que això coincideix amb una recuperació econòmica, els bancs no només baixen els tipus d'interès, sinó que comencen a donar crèdit amb una facilitat extraordinària, i l'origen de la bombolla està aquí», assegura.

La qüestió és que amb accés al crèdit i interessos baixos la gent comença a comprar pisos, i ho fa especialment perquè no ho havia pogut fer abans. «Dona una sortida a la gent que havia estat retenint la demanda d'habitatge en tota l'etapa des del 91 i els Jocs Olímpics fins al 97; era com si tota la gent que s'havia d'emancipar des del 91 no ho hagués fet, i hi havia una demanda acumulada», explica la Carme. Els preus en aquell moment eren baixos, perquè en tots els anys de crisi no es venien gaires pisos, i la gent va començar a comprar.

«La bombolla, com a mecanisme superestudiat i superconegut, però no per això fàcil de combatre, és clarament un fenomen especulatiu general, tothom vol entrar-hi», diu la Carme, però reconeix que no tothom actua de la mateixa manera: «Naturalment, uns tenen més informació i en treuen més profit, que són els propietaris del sòl o els promotors més ben posicionats».

«La característica principal de la bombolla és pensar que l'any següent els preus seran més alts i que per això és millor comprar enguany, i l'acumulació de demanda d'un any fa pujar els preus que es tenia por que pugessin, i així successivament», assegura. «Però de tot això no es dedueix una millora de la situació econòmica de

la gent, perquè sí que hi ha més activitat, però els sous de les famílies pugen segons l'IPC (índex de preus del consum), i, en canvi, els pisos pugen en funció d'aquest núvol d'expectatives». Mentre els bancs segueixen donant crèdit, però, la gent segueix comprant. El que passa és que a mesura que s'infla la bombolla, com que hi ha més distància entre els preus i la capacitat adquisitiva de les famílies, «el preu t'exigirà més anys de retorn, i un pis que potser pagaries en quinze anys el pagues en trenta», apunta.

I l'alternativa a demanar una hipoteca per comprar un pis? Era difícil. «Evidentment, no hi ha oferta de lloguer, perquè a ningú se li acut fer lloguer quan tothom està per vendre», explica la Carme. I mentre els preus pugen, l'Administració tampoc ofereix una alternativa. «La promoció que fa el sector públic també és per vendre».

El novembre del 2006, abans de l'esclat d'aquella bombolla, el relator especial de Nacions Unides sobre el dret a un habitatge adequat, Miloon Kothari, visita l'Estat espanyol per avaluar si s'hi garanteix aquest dret. En el seu informe, per bé que celebra que es reconegui el dret a l'habitatge adequat com un dret constitucional, inclou el que segueix: «No obstant, el relator especial també observa que factors econòmics i financers, entre els quals cal esmentar l'especulació generalitzada, han tingut efectes negatius en el dret a un habitatge adequat a Espanya. El fet que els preus siguin elevats i la manca de parcs d'habitatge públic, en particular d'habitatges de lloguer, han afectat grans sectors de la població».

Kothari, davant el que veu durant la visita, reclama «que l'Estat intervingui en el mercat». Assenyala «la prioritat que s'ha donat en els darrers decennis al model de propietat immobiliària», amb el resultat que el 2001 el 82 % de les famílies espanyoles vivien en cases de propietat privada. El relator de l'ONU remarca que Espanya havia experimentat un dels augments del preu de l'habitatge més grans entre els països desenvolupats, amb un augment mitjà del 10 % en cinc anys. Entre el 1997 i el 2007, però, els preus a Madrid i Barcelona van pujar més d'un 100 %. El 2006 el cost mitjà d'un habitatge obligava a pagar en concepte d'hipoteca més del 40 % de l'ingrés mitjà

d'una família. «El relator especial està convençut que una situació d'aquesta mena no és sostenible a llarg termini i que un percentatge més gran de la població experimentarà problemes de pagament en el futur, cosa que podria afectar el seu dret a un habitatge adequat», conclou l'informe.

Reacció

14 de maig del 2006 Una seguda convoca centenars de joves a través d'internet per reclamar un habitatge digne. La bombolla immobiliària encara no ha esclatat, però els joves es troben en una situació difícil per accedir a l'habitatge. D'allà sortiran les assemblees per un habitatge digne, o V de Vivienda, que amb el crit «¡No vas a tener casa en la puta vida!» ompliran els carrers amb manifestacions durant mesos.

En aquella època, l'Adrià Alemany havia tornat d'Irlanda, a on havia marxat a viure un cop llicenciat en Economia, i vivia el problema en pròpia pell. «Després d'estar emancipat a Irlanda durant tres anys, part dels quals amb la meva parella d'aquell moment, quan torno em veig obligat a tornar a casa dels meus pares, amb una parella que era italiana; era una situació molt incòmoda», recorda l'Adrià, que en aquella època estava treballant i alhora estudiava un postgrau. «Jo tenia estalvis però no podia accedir a un pis de lloguer». Va descobrir quasi per accident el moviment per un habitatge digne. «Un dia vaig veure al diari que hi havia una convocatòria d'això, que deien "Ens prenen el pèl amb l'habitatge", i hi havia una foto de gent tallant-se els cabells; un altre dia vaig veure que havien ocupat un autobús de la línia 47, reivindicant l'article 47 de la Constitució, que diu que tenim dret a l'habitatge… Havia seguit per sobre les accions que havien fet».

2 de juliol del 2006 Després de diverses segudes a les places, aquell moviment convoca una manifestació a Barcelona, des de la plaça de Catalunya fins a la plaça de Sant Jaume, sota el lema «Per un habitat-

ge digne». «Jo estava amb uns amics que havia conegut a Irlanda, que havien vingut i havíem quedat per anar a la platja, i quan estàvem tornant, pujant per les Rambles, els hi vaig dir d'anar a la plaça de Sant Jaume a veure si agafàvem la manifestació», explica l'Adrià. «Llavors vaig arribar a la plaça i em va molar molt, recordo uns vídeos, una enquesta d'elecció múltiple feta amb molta conya…».

«Em va agradar l'ambient que hi havia i al final de la convocatòria van repartir octavilles per si volíem anar a la següent assemblea, a l'Espai Social Magdalenes, i vaig començar a anar a les assemblees, i quan vaig veure que no hi havia ningú que dirigís el tema, una de les primeres preguntes que vaig fer era "Qui està movent això?" o "Qui és el president?", i ho recordo bastant, perquè un hi arriba amb un imaginari que no és el de les assemblees», rememora. I si no venia d'aquell ambient de moviments socials, què el va atraure a V de Vivienda? «El fet que l'estètica, el llenguatge, el registre, la ironia connectessin amb mi va tenir bastant a veure amb que jo m'hi impliqués».

«V de Vivienda va tenir un grandíssim impacte en poc temps, el 2006 i el 2007, però tal com va pujar, va baixar com l'escuma», recorda l'Ada Colau, qui, a diferència de l'Adrià, feia temps que lluitava pel dret a l'habitatge des d'altres espais. «Un dels problemes més importants va ser que l'aposta per l'*espontaneïsme* tenia una força brutal a l'hora de fer intervencions creatives i de sumar moltíssima gent, però quan això s'allarga en el temps i no aconsegueixes els grans objectius de màxims, si no tens objectius a curt termini la gent es va desenganxant i es va desmobilitzant», assegura.

El 2012, sis anys després de la visita de Miloon Kothari, la seva successora a la Relatoria Especial de l'ONU, Raquel Rolnik, torna a Barcelona per conèixer els efectes de l'esclat de la bombolla immobiliària. Durant la seva visita, explicava: «El que he percebut molt clarament és que hem tingut, en els darrers 15 o 25 anys, segons el país, un canvi de paradigma molt radical: de pensar en l'habitatge com una política social, com a part d'un estat de benestar social, com a obligació del Govern, hem passat a la idea de l'habitatge com una mercaderia, i més recentment, de l'habitatge com a producte finan-

cer. Les reformes en polítiques d'habitatge han anat arreu del món en aquesta direcció d'un model únic dominant, que és la propietat privada individual de la casa o del pis».

«Això coincideix, evidentment, amb l'hegemonia d'un pensament neoliberal, en l'economia i en la política. Coincideix també amb la caiguda del mur de Berlín, amb la fi del socialisme i el comunisme, de la idea de la producció estatal en massa, i el món va anar radicalment cap a l'altra banda, i ha passat el que ha passat. Aquesta política és un fracàs, perquè ha provocat la bombolla immobiliària i financera, que ha esclatat i ha deixat famílies senceres extremament vulnerables sense dret a un habitatge digne», lamenta Raquel Rolnik.

La relatora destacarà també una altra qüestió, que és pròpia d'Espanya i que els impulsors de la PAH no van veure fins que no van haver d'afrontar-ne els primers casos: tot i que el pis és la garantia del crèdit hipotecari, encara que l'entreguis al banc, pots seguir endeutat. «És una bogeria», declara; «entregar l'immoble i seguir endeutat és una cosa que no havia vist mai en la meva vida».

Un cop implicat a V de Vivienda, l'Adrià es va dedicar a estudiar la qüestió de l'habitatge des del punt de vista econòmic i financer. «V connectava sobretot amb qui no s'havia hipotecat, i això la feia d'un perfil bastant jove», apunta, però a ell li va preocupar especialment el tema hipotecari. «Jo pensava quant haurien de pujar els tipus d'interès perquè les quotes de les hipoteques augmentessin tant que la gent no pogués pagar, i què passaria llavors», recorda. Però es va trobar que el sistema va fer aigües per una altra banda: «La fallida de Lehman Brothers ho va petar tot, va petar el sistema financer, els bancs van deixar de donar crèdit i van deixar d'alimentar la bombolla».

«Al final la bombolla immobiliària era el mateix sistema, que estava donant feina a la gent del sector de la construcció, o sigui, que quan es punxa la bombolla hi ha una crisi perquè tenim un model en què un 30 % de la població depenia directament o indirectament del sector de la construcció», conclou l'Adrià. Les conseqüències seran dramàtiques, però mentre V de Vivienda es desinflava, tant ell com

l'Ada van compartir amb gent de l'Ateneu Candela de Terrassa la convicció que calia cercar respostes.

La plataforma

«Quan va començar la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca vam convocar una primera reunió fent cartells que interpel·laven molt directament», recorda l'Ada Colau. «Nosaltres volíem replantejar el model, però d'altra banda volíem fer una cosa que realment donés resposta als problemes concrets de la gent, que és una cosa que vam aprendre d'V de Vivienda. A part de fer plantejaments més amplis, el que s'ha de fer és donar respostes als problemes de la gent, perquè si no li demostres a la gent que la mobilització té sentit per respondre a problemes de la seva vida quotidiana, difícilment se sumarà a un cicle de protestes», assenyala. Per això trobaven fonamental «posar objectius a curt, a mitjà i a llarg termini, i anar sumant victòries que ens reforcin i ens permetin aconseguir-ne de més importants».

El canvi de lògica passava en gran part per no anar a buscar activistes, sinó la gent afectada per la problemàtica. «Per això també vam triar el nom de Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, que fos un nom molt literal, que interpel·lés molt directament la gent que estigués passant per problemes amb el tema de la hipoteca. Vam convocar aquesta primera reunió fent cartells supersenzills, interpel·lant la gent amb "Informa-te'n" i "Assessora-te'n" i els vam penjar en llocs que pensàvem que podien visitar persones afectades: serveis socials, oficines de l'INEM...», explica l'Ada. La primera reunió, el 22 de febrer del 2009, a la Casa de la Solidaritat, confirmava la seva hipòtesi que hi havia un problema amb les hipoteques, perquè van aplegar al voltant de setanta persones afectades.

«El que vam començar a fer a la primera reunió va ser, en primer lloc, informar, perquè ja vam detectar que un dels primers problemes era que hi havia una desinformació generalitzada; la gent no tenia ni idea de què li podia passar si deixava de pagar la hipoteca, ni com

anava el procediment i tot plegat», recorda l'Ada. El pas següent per als impulsors de la PAH era que aquelles reunions es convertissin en un procés de politització. No pretenien atendre persones usuàries, que hi anessin només a buscar informació i assessorament, sinó que esperaven que allà es generés un compromís i un protagonisme de la lluita. Això no va ser fàcil. «Al principi molta gent venia a les reunions, però molt poca repetia. Això era el més difícil, i és una cosa que vam anar construint a poc a poc, amb el que ha estat una de les eines més bàsiques de la PAH: l'assessorament col·lectiu», afirma.

«Érem molt sincers amb tota la gent que se'ns apropava, explicant-los que ara mateix el que hi ha és una llei injusta que sobreprotegeix el banc i, per tant, fins que no canviem això hi ha poca cosa a fer, així que la millor forma que tens d'ajudar-te a tu mateix és implicar-te per fer incidència i canviar la llei», recorda. «Però, evidentment, sabem que la gent té un problema aquí i ara, i necessita alguna cosa més que això. És per això que sempre hem intentat articular, i crec que és una altra de les claus de l'èxit de la Plataforma, aquests dos nivells: el nivell d'incidència i el de resposta quotidiana als problemes quotidians», conclou l'Ada.

Assessorament

Una de les línies de treball de l'Ateneu Candela de Terrassa va ser impulsar l'Oficina de Drets Socials (ODS), que treballava en tres eixos principals: assessorament gratuït a persones migrants en temes d'estrangeria, assessorament a persones amb problemes laborals, i dret a l'habitatge. Mentre que en els primers dos eixos l'ODS tenia força i, cada dos dies, quan obrien l'oficina, rebien gent que buscava assessorament, «l'eix d'habitatge era un eix més d'activisme al carrer, de mobilització amb les campanyes d'V de Vivienda, i no venia gent amb problemes d'habitatge», explica l'Ernest Marco. Això va canviar a finals de 2008, quan comença a aparèixer gent amb el que anomenen «el totxo», la demanda judicial, perquè els volien fer fora de casa.

Passar a treballar amb famílies en risc de quedar-se al carrer va ser un canvi radical per a la gent de l'Ateneu. «Aquest salt de passar d'estar entre activistes a enfrontar-se, per dir-ho d'alguna manera, amb problemes reals, era un salt que ens feia una mica de vertigen, perquè podien existir molts matisos, molts problemes concrets que potser no podíem resoldre en una assemblea», apunta l'Ernest.

Buscant respostes a la problemàtica, van descobrir Ahorcados por la Hipoteca, un col·lectiu d'afectats autoorganitzats de Madrid, sobretot llatinoamericans. «Vam començar a parlar amb ells, per veure quin tipus d'assessorament donaven, quin tipus de consells legals, quin tipus de gent configurava aquesta plataforma», recorda. Tant ell com l'Ada i l'Adrià recorden un nom quan parlen del moment en què s'estava gestant la PAH: Erick Játiva, l'equatorià amb problemes per fer front a la hipoteca que va crear el blog Ahorcados por la Hipoteca.

«Jo era un testimoni presencial de tot el que estava succeint i necessitava cercar una solució», explica l'Erick des de l'Equador, a on va tornar l'abril del 2013 després d'haver viscut catorze anys a Espanya. «El problema de les hipoteques va afectar en primera instància immigrants, gent que es va quedar sense feina després de la bombolla immobiliària. Es va acabar la construcció i es van quedar a l'atur, van deixar de tenir els ingressos que tenien, i llavors van començar els problemes d'hipoteca: per desconeixement i engany s'havien signat hipoteques abusives, amb molts interessos, hi havia prestacions fictícies, hipoteques dobles, els avaladors solidaris...», recorda.

En les seves primeres aparicions en premsa, com la del 15 febrer del 2009 a *Con todos los acentos*, un programa de TVE dedicat a col·lectius migrants, els «ahorcados» expressen una realitat que va afectar en primer lloc les persones migrants, però que més tard acabarà sent el pa de cada dia a la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca: famílies senceres es quedaven a l'atur, els bancs no oferien cap altra solució que pagar el deute, el contratemps desembocava en conflictes familiars, en problemes de salut com ara estrès, ansietat... «A Barcelona em van preguntar el perquè del logo d'Ahorcados, que era el joc del penjat», recorda l'Erick. «Si algun cop li preguntes a algú de

les PAH què és el que passa amb la hipoteca, que per què comences a deixar de pagar-la, és com el joc del penjat: tu en aquell moment estàs *ahorcado* per la hipoteca».

Ahorcados por la Hipoteca neix l'estiu del 2008. L'Erick és enginyer informàtic i quan es va veure en la situació de no poder fer front a la hipoteca el primer que se li va acudir va ser crear un blog per intentar entendre què passava o què es feia en altres llocs. I d'allà en surt un col·lectiu. La seva primera reunió gran va ser el 7 de juliol de 2008, en una sala que demanaven al Partit Socialista al Pont de Vallecas. Allà van gaudir del suport d'altres col·lectius de migrants, com ara AESCO (América, España Solidaridad y Cooperación), que va proporcionar assessorament jurídic.

L'Erick es considerava una persona d'esquerres, però no era un activista. Quan va impulsar Ahorcados por la Hipoteca desconeixia la lluita que tenia en marxa V de Vivienda per reivindicar el dret a l'habitatge. Després, quan els coneix, tampoc li aporten les respostes que busca. «Mentre que V de Vivienda reclama per a tothom l'habitatge digne, establert en la Constitució espanyola, nosaltres ja teníem un habitatge i l'havíem comprat a un banc amb un deute», explica. Van buscar un encaix a aquestes dues realitats, però no van acabar de trobar-lo.

Des de l'altra banda, l'Adrià Alemany compartia la lectura: «Quan al 2006-2007 estàvem al cim de la bombolla immobiliària, un 90 % de la gent accedia a l'habitatge a través de la hipoteca i, per tant, la reivindicació central del moviment era marginal, perquè el que la gent tenia era una hipoteca i una casa, entre cometes, en propietat», reconeix. De fet, recorda, hi havia en el moviment qui veia els hipotecats com a part del problema: «El que estava fent créixer la bombolla era el volum hipotecari que s'estava posant en circulació; per tant, consideraven que si tu demanaves un crèdit, no col·laboraves en que els preus baixessin».

Els impulsors de la PAH sempre han denunciat, però, el que consideren un engany col·lectiu. La bombolla creixia perquè el missatge que la millor opció era comprar un habitatge es repetia en boca de

consultors professionals, polítics de tots els colors, ministres d'Economia, de Foment, d'Habitatge, d'Indústria, de Treball..., governadors del Banc d'Espanya i presidents de bancs i caixes.

En aquest context, tot i les diferències entre V de Vivienda i Ahorcados por la Hipoteca, l'Ernest, en la seva recerca de respostes, contacta amb l'Erick. «El meu primer contacte amb V va ser a través de l'Ernest, que em convida a Terrassa, i fem una petita reunió, bastant modesta, i la gent es queda amb el fil del que s'estava fent a Madrid», recorda. Més tard, a través del Diego Sanz, del Centre Social Seco de Madrid, coneix l'Ada Colau, que el convida a Barcelona a participar en una sessió del cicle «Quatre cites per sortir de la crisi de l'habitatge», organitzat per V de Vivienda i l'Observatori DESC (Drets Econòmics, Socials i Culturals) a l'Espai Social Magdalenes.

«En aquell moment era l'únic referent a la xarxa sobre el tema», diu l'Ada sobre l'Erick i el seu blog. Per això el conviden a xerrar en aquest cicle amb una sessió sota el títol «No deixem que el banc ens faci fora de casa». I admet: «Llavors vam veure claríssim que tenia sentit la hipòtesi que ens havíem plantejat i que hi hauria un problema massiu de persones afectades per la hipoteca».

«Aleshores vam gestar la idea de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca amb una doble intenció», explica l'Ada. «D'una banda, la necessitat de donar una resposta a les persones que en aquell moment sabíem que estarien afectades per desnonaments massius; de l'altra, ho vèiem com una ocasió de politització massiva de persones que no es mourien per espais més activistes, una ocasió única de replantejament del model que estàvem denunciant des de feia anys».

Per a la primera assemblea de la PAH, quatre mesos després d'aquell debat, van tornar a convidar l'Erick Játiva. El dissabte 21 de febrer del 2009 se celebrava una primera assemblea amb una dotzena d'assistents a l'Ateneu Candela a Terrassa, i el diumenge 22 serien una setantena a la Casa de la Solidaritat a Barcelona. A la següent assemblea l'assistència ja s'havia duplicat.

«Hi havia un component de vergonya, i ho veies perquè hi havia molta gent que es quedava a la porta a vegades, que no entrava, o

que entrava, mirava i marxava», recorda l'Ernest. «El sentiment de culpabilitat és molt obvi, però crec que una feina de la Plataforma ha estat dignificar la persona afectada, visibilitzar que no era un problema individual, sinó que era un problema que havia sofert part de la gent que havia volgut accedir a un habitatge en els últims vint anys», assegura. «La gent es va començar a adonar que no tenien tantes raons per avergonyir-se i crec que el salt qualitatiu va ser quan va començar la campanya "Stop Desnonaments", que va agafar molta repercussió mediàtica, i era una imatge molt forta, de que la gent de cop i volta no tenia por, no tenia vergonya i donava la cara, que a més era l'única forma de poder solucionar el seu problema».

Quan neix la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, l'Erick passa el testimoni de la seva lluita a allò que considera la continuïtat del mateix projecte. «No podíem continuar, perquè ens estaven estigmatitzant com un moviment migratori, tot i que sempre va estar obert a totes les persones que tenien un problema hipotecari, i en ser un moviment migratori la nostra veu no es veia del tot escoltada, tot i que teníem raó, perquè no interessava ni a PP ni a PSOE, perquè aixecàvem la catifa i es veia tota la merda», lamenta.

Acció

Tot i que des de l'inici es veien a venir el problema dels desnonaments, que la gent es quedés al carrer, aquest no és el primer front de lluita de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca. «No va ser el primer problema que vam afrontar, perquè els procediments d'execució hipotecària s'allarguen durant un any i mig o dos, així que els desnonaments van començar a arribar més el 2011, però el primer que hi havia eren els procediments d'execució hipotecària; el primer que afrontava la gent era el terror del deute», explica l'Ada Colau.

És durant les assemblees de la PAH quan confirmen aquesta por, ja que segons la llei espanyola no n'hi ha prou amb el lliurament del pis per saldar el deute hipotecari. Les famílies podien entregar casa

seva al banc i seguir devent milers d'euros. Això no passa en altres països, perquè l'immoble, que és l'aval de la hipoteca, no hauria de valdre menys que els diners prestats per pagar-lo. En el cas espanyol, però, en plena bombolla els preus dels habitatges estan sobredimensionats, i quan esclata qui assumeix la diferència no són els qui els van taxar per valors altíssims, empreses que sovint depenien dels bancs que donaven la hipoteca, sinó els hipotecats que ja no podien pagar el seu pis. Davant aquesta situació, la PAH va posar en marxa una campanya en què reclamava la dació en pagament a fi d'evitar que les famílies es quedessin amb un deute de per vida. Els desnonaments van arribar després.

«Quan els primers anys ens plantejàvem aturar desnonaments, dèiem: "Hòstia, estaria bé, això", i algú havia vist una cosa als Estats Units, que hi havia un moviment que es concentrava davant dels habitatges, vestits de taronja... Dèiem que molaria, però que s'hauria de preparar molt, que no podríem reproduir-ho aquí, que més endavant, quan fóssim més gent... I als pocs mesos ho estàvem fent», recorda l'Ernest Marco.

«Resistir als desnonaments ho teníem al cap des del principi, perquè, de fet, sempre ha estat una de les lluites que hem volgut fer. Barcelona ja tenia un problema de desnonaments abans de l'esclat de la bombolla, quan hi havia deu desnonaments diaris a la ciutat, molt més vinculats a l'assetjament immobiliari i al lloguer», apunta l'Ada. «És la més greu vulneració del dret a l'habitatge, així que tota la gent que hem estat vinculada a aquest tema sempre hem volgut treballar això, però sempre ha estat molt difícil per diversos motius: per la dificultat de contactar amb les persones individualment afectades, però també, i sobretot, pel fort estigma social que hi ha amb el tema del desnonament, perquè és com un reconeixement màxim del fracàs personal», diu.

El setembre del 2010 arriba a una assemblea de la PAH el Lluís Martí. Separat, amb un fill de nou anys, vivia en una urbanització de la Bisbal del Penedès. El Lluís havia estat militar i treballava com a mecànic de motos de trial en un taller de Roda de Berà. «El propietari

em va menjar el coco perquè em quedés el taller, un taller de poble, així que vaig ampliar la meva hipoteca per quedar-me'l», relata el Lluís. Això va ser al setembre del 2007, quan el negoci anava bé, però a principis del 2008, amb la crisi, el Lluís va començar a tenir menys feina i va acabar sent incapaç de fer front als pagaments de la hipoteca, de la llum i de l'aigua. «Vaig anar al banc i els vaig plantejar si podíem trobar una solució, i em van dir que o pagava o els hi lliurava la casa, però vaig decidir que ni una cosa ni l'altra», explica.

El 8 de setembre havien anat a fer fora el Lluís de casa, però va aconseguir una pròrroga de quinze dies amb la comissió judicial. Va ser llavors quan un veí li va parlar de la Plataforma, i aquella mateixa setmana es presentava a una assemblea a Barcelona. El recorden nerviós. Deia que abans d'entregar casa seva al banc l'ompliria de bombones de butà i la faria saltar pels aires, que només en sortiria amb els peus per davant. «Nosaltres estàvem una mica descol·locats, no havíem tractat mai una situació de desesperació així», assegura l'Adrià Alemany. El primer que li van recomanar va ser anar al jutjat i demanar un nou ajornament, i el va aconseguir, però al novembre arribava la data definitiva. Aquell any havia arribat a la PAH algun altre cas de desnonament, però el Lluís va ser el primer que va tenir clar que estava disposat a plantar-li cara.

3 de novembre del 2010 «No teníem ni samarretes verdes ni cartells d'Stop Desnonaments, no havíem parat mai cap desnonament prèviament, no sabíem què ens hi trobaríem, ni el dispositiu policial, ni el que passaria, ni res», recorda l'Adrià. La gent de la PAH es va moure fins a la Bisbal, carregada amb pancartes i pamflets que feien referència al dret constitucional a l'habitatge i als pactes internacionals signats per l'Estat espanyol que teòricament el garantien. S'hi van trobar la comissió judicial, un petit dispositiu amb dos policies, la procuradora del banc i un manyà encarregat de canviar el pany. «Vostès ho valoraran, però en tot cas la nostra idea sí que és no apartar-nos de la porta», deia l'Ada als dos agents dels Mossos d'Esquadra un cop els va exposar que el banc volia fer fora el Lluís de casa sense

que tingués enlloc on anar, i li reclamava un deute de 100.000 euros. Casa seva va estar anunciada a internet per 170.000 euros, 70.000 més del que li reclamaven de deute.

Des de fora de la finca, com que els concentrats li van barrar el pas, la representant del jutjat es va donar per vençuda. «Farem el següent: jo el suspenc avui, li dono un mes més per portar el llançament, i encara que vostè no em signi, jo el dono per notificat, i llavors quedem que el dia 3 de desembre, a les 10 hores, tornarem a fer el llançament». Igual que la gent de la PAH no havia aturat mai un desnonament, els responsables d'executar-lo tampoc s'havien trobat mai una resistència organitzada. La procuradora del banc, Caixa Penedès, va quedar especialment afectada per l'experiència i l'Adrià explica que va demanar no tornar a treballar amb temes de desnonaments. Davant unes poques desenes de persones que s'hi havien congregat per defensar el Lluís, l'única solució que havien vist era girar cua.

«Ara li llegirem els articles que vostè vulnera de la Constitució espanyola, que dice literalmente: "Todos los españoles tienen derecho a disfrutar de una vivienda digna y adecuada. Los poderes públicos promoverán las condiciones necesarias y establecerán las normas pertinentes para hacer efectivo este derecho". Se vulnera también el artículo 33 de la Constitución española, que establece que "el derecho a la propiedad privada estará sujeto a la función social de la propiedad…"», i mentre la comitiva marxava, l'Adrià seguia llegint a crits els articles de pactes internacionals de drets humans que s'haurien violat si s'hagués materialitzat aquell desnonament.

Després d'allò, el Lluís no va parar de lluitar. «He pres aquesta lluita per a la vida. Vaig crear la PAH de la comarca del Baix Penedès i en sóc el portaveu. A les nostres assemblees hi ha unes 250 persones i hem tingut un 100 % d'èxit, hem aturat tots els desnonaments, no hi ha cap persona que s'hagi quedat fora de casa», celebrava el Lluís tres anys més tard. Va superar sis dates de desnonament, fins que el 29 d'octubre del 2012 el jutge va arxivar el seu cas. El banc és propietari de casa seva, però ell és qui hi viu i ja no el faran fora. Des del

seu primer desnonament aturat, el símbol de la PAH són els cartells d'«Stop Desnonaments» i el seu crit és «Sí se puede».

L'Adrià explica que després d'V de Vivienda tenien clar que «calia generar un dispositiu que la persona que tingués un problema hipotecari veiés que li donava solucions, havia de ser un dispositiu útil però no assistencialista, perquè enteníem que el problema era estructural i que, per tant, només una mobilització d'una magnitud increïble podia fer que David vencés Goliat». Aturar desnonaments va ser la resposta. Passos molt petits en la lluita per canviar les polítiques d'habitatge, però victòries enormes per a famílies que estaven abocades a quedar-se al carrer, encara que fos com a solució temporal. Sovint, aturar un desnonament equivalia a ajornar-lo, però la PAH va aprendre a celebrar cada petita victòria, i va comprendre que això els permetia seguir caminant i que persones derrotades esdevinguessin lluitadores.

«La PAH ha salvat vides», diu l'Adrià entre llàgrimes uns anys més tard, després del seu pas per la Plataforma. «Quan tanta gent que està en situació d'execució hipotecària troba força per muntar una PAH, i sentir que diuen "a mi m'ha salvat la vida", això és molt gran, això és política. A vegades penso que la gent no s'adona de com ha estat d'important la PAH, que ha salvat vides, que hi ha gent que només té en ment tirar-se per la finestra, però que ha sentit el missatge de la PAH, i que ha agafat forces, que munta una PAH, que són activistes *a muerte*».

«Com que ja coneixíem el tema, ens pensàvem que ens trobaríem una ciutadania indignada, perquè era evident que allò era una estafa i un engany col·lectiu», recorda l'Ada. Però es van equivocar. «Per sorpresa nostra, ens vam trobar amb una ciutadania absolutament anul·lada, i amb una ciutadania acrítica, absolutament desprotegida, sense eines, ja no per fer front al problema, sinó per analitzar la realitat, per saber explicar què els estava passant», es lamenta. El treball en col·lectivitat va fer possible donar-li la volta a la situació.

Moltes persones que han passat per la PAH comparteixen relats. «Quan vaig arribar aquí estava morta»; «Quan vaig venir a la PAH

estava avergonyida»; «Vaig venir aquí com amb por, molt trista, molt enfonsada, i no em sortia cap paraula, només escoltava… I no entenia res»… Ara expliquen la seva història somrient, dones –perquè la majoria són dones– que s'han adonat que no són menys vàlides pel fet de no poder arribar a final de mes, que no són unes fracassades per ser víctimes de la crisi. Tot i que potser els cauen les llàgrimes quan recorden com havien pensat posar-hi final, al patiment, ara estan plenes de vida i ho encomanen.

També hi havia els menys resignats, aquells que es plantejaven entrar a trets o posar una bomba a la seva oficina bancària, per bé que això tampoc solucionaria cap problema. La primera tasca de la PAH va ser, doncs, posar el focus en la pedagogia, descobrir juntament amb aquelles persones per què havien arribat a aquella situació, com era el problema de la hipoteca, quines solucions hi podia haver… I, per descomptat, una lliçó fonamental, que va arribar fins i tot abans que el famós «Sí que es pot»: «No estàs sola».

Les places

15 de maig del 2011 La plataforma Democracia Real Ya (DRY) convoca manifestacions a les principals ciutats espanyoles sota el lema «Democràcia real ja! No som mercaderies en mans de polítics i banquers». La manifestació a Madrid acaba amb una acampada a la Puerta del Sol, que serà desallotjada per la policia. L'endemà van començar acampades com a resposta per tot el territori, també a la plaça de Catalunya de Barcelona. Allò era el germen del que es coneixeria com a 15-M, o «moviment dels indignats», que marcava l'inici d'un nou cicle polític. En el terreny electoral es van apreciar poques conseqüències d'aquest canvi. Al cap de pocs dies, la dreta nacionalista catalana, Convergència i Unió, feia fora un desprestigiat Partit Socialista, que des del final de la dictadura sempre havia governat la ciutat de Barcelona, i al cap d'uns mesos el conservador Partit Popular conqueria el Govern de l'Estat amb majoria absoluta. Malgrat

tot, el procés que començava aquell diumenge aniria mostrant els seus efectes en molts altres àmbits.

L'Ernest Marco va formar part de DRY i recorda com aquell moviment va néixer a la xarxa. La primera reunió a Barcelona es va convocar a través de Facebook, amb gent anònima, en una cafeteria del centre, de la cadena Viena. Hi havia unes 50 o 60 persones, de les quals només en coneixia un parell. Quan van valorar que el lloc de trobada resultava poc pràctic per reunir-se, van decidir moure's a Conservas, una sala propera, seu de projectes artístics i activistes. Els va seguir l'agent de seguretat del Viena. «Nosaltres li vam dir que deixés de seguir-nos, que ja havíem marxat de la cafeteria, però ell ens va dir que havia vist la convocatòria a Facebook i que també volia venir a la reunió», recorda l'Ernest, rient.

També la Simona Levi, artista i activista que portava la sala Conservas, va participar en l'organització d'aquell 15-M. «L'ADN del moviment era de ciutadans molt normals, molt poc polititzats, que demanaven un mínim de control dels preus o aturar els abusos de la banca», diu. «Jo soc molt fan del 15-M, perquè si demanes l'impossible el sistema respon i diu "Ui! Com es passen!", però si li demanes uns mínims molt obvis i que a sobre estan recollits a la Constitució… Els moviments d'esquerres portàvem molt arrelada la idea de tradició i érem molt poc capaços de renovar, i jo crec que el 15-M no ve de cap tradició, i és la composició, que per mi és molt sana».

Però tot i aquest caràcter innovador, la Simona també considera que hi ha una dècada prèvia de «preparació d'una societat civil molt intel·ligent». El 15-M, comenta, beu de l'11-M, quan les protestes organitzades amb els missatges de «Pásalo» de mòbil a mòbil van voler respondre a la manipulació mediàtica al voltant dels atemptats del març del 2004 a Madrid; també, del moviment contra la guerra de l'Iraq, d'V de Vivienda i de la lluita contra l'anomenada Ley Sinde, que permetria el tancament de pàgines web per la via administrativa i no judicial, i a favor de la neutralitat d'Internet.

Tot plegat va ser el caldo de cultiu d'una nova onada de protestes que posaven moltes d'aquestes coses en comú. El primer manifest de

DRY demanava la garantia de drets bàsics –«el dret a l'habitatge, al treball, a la cultura, a la salut, a l'educació, a la participació política, al lliure desenvolupament personal i el dret al consum dels bens necessaris per a una vida sana i feliç»–, així com un canvi polític –«la funció de la classe política hauria de ser portar la nostra veu a les institucions, facilitant la participació política ciutadana mitjançant línies directes i procurant el més gran benefici per al gruix de la societat, no la d'enriquir-se i prosperar amb el nostre esforç, atenent només els interessos dels grans poders econòmics i aferrant-se al poder mitjançant una dictadura partitocràtica encapçalada per les inamovibles sigles del PPSOE».

Durant setmanes les places es van convertir en espais de trobada i en un lloc on imaginar un altre món possible. La plaça de Catalunya de Barcelona era un formiguer que vessava de vida, ple d'activitats. Al llarg de tot el dia hi passaven coses, hi havia debats, iniciatives, comissions. Als vespres la plaça s'omplia de gom a gom per acollir una gran assemblea: gent massivament atenta a les intervencions i torns de paraula, fent un esforç per seguir els debats des de lluny dels altaveus instal·lats a la plaça, o tapant-se les oïdes amb cotó fluix si eren massa a prop del volum que pretenia arribar a tothom. A la llarga el moviment es va anar descentralitzant cap als barris, creant-hi assemblees o afegint-se a les ja existents, i va connectar intensament amb la lluita pel dret a l'habitatge.

Tot i trobar-hi moltes diferències en el pla organitzatiu, l'Ernest assegura que la PAH i DRY s'identificaven com a part d'un mateix moviment, i tant és així que les demandes de la PAH estaven molt presents en el 15-M, que va resultar un catalitzador de plataformes. Abans hi havia algunes plataformes a Catalunya i també a Múrcia, però poc després del 15-M es multipliquen fins a arribar a una cinquantena per tot l'Estat. «Quan s'acaben les acampades de moltes ciutats, molta gent decideix agafar la línia d'intervenció de la PAH, perquè veuen que és una forma de fer política amb gent que té problemes concrets», diu l'Ernest. «Amb tota la campanya "Stop Desnonaments", la gent veu que és possible aconseguir objectius, petites

victòries, que és una cosa que sempre li ha faltat al moviment i et dona raons per continuar lluitant».

I després d'aturar desnonaments, s'hi van sumar altres propostes. Hi destaca la ILP contra els desnonaments i per la dació en pagament que la PAH impulsava amb el suport d'altres entitats més grans, com les entitats veïnals, les centrals catalanes dels sindicats CCOO i UGT o la Taula d'Entitats del Tercer Sector, que assolí molta força. «Molta gent va veure en la ILP una manera de continuar aquella lluita de les places, i molta gent que es va quedar dispersa va trobar que hi havia una infraestructura, una cosa concreta, que tenia sentit, com parar un desnonament, una demanda de sentit comú, i va haver-hi molts grups del 15-M que volien participar en la ILP i que es van acabar convertint en PAH», apunta l'Adrià Alemany.

Amb el temps va arribar a haver-hi més de dues-centes plataformes a tot l'Estat. Aturant desnonaments, recollint signatures, obrint pisos buits d'entitats bancàries per allotjar-hi famílies, negociant col·lectivament amb els bancs per aconseguir solucions per a desenes de famílies que no podien fer front a les seves hipoteques, donant eines de suport mutu i plantant cara al discurs imperant.

Okupa i resisteix

Acampada

12 de novembre del 1994 Pedralbes, el barri ric de Barcelona per definició, s'omple de tendes de campanya. Es planten a l'avinguda Diagonal, principal artèria de la ciutat, davant del Palau Reial i la Facultat d'Economia, per protestar. Mentre els partits polítics debaten els pressupostos de la Generalitat de Catalunya per al 1995, i davant l'evidència de les desigualtats globals, diversos col·lectius i persones que defensen la justícia global reclamen que es dediqui un 0,7 % dels ingressos a ajuda al desenvolupament. Era un moviment que s'articulava des de feia temps, i després de dur a terme diverses manifestacions aposten per fer una acampada.

Entre els acampats hi havia el Jesús Rodríguez, un estudiant de Geografia de 20 anys de Santa Coloma de Gramenet. Ho recorda com a l'inici d'una trajectòria de fer política i activisme al carrer que arriba fins avui. L'acampada començava amb una setantena de tendes. Al cap d'una setmana ja arribaven a les quatre-centes i reunien gent molt diversa: associacions i ONG solidàries, col·lectius internacionalistes i també, és clar, estudiants universitaris.

Cada nit celebraven una assemblea a una aula propera de la Universitat de Barcelona per valorar la situació i informar les persones que arribaven sobre la demanda de destinar el 0,7 % dels ingressos a ajudes al Tercer Món. Podien accedir a les dutxes dels serveis esportius de la Universitat i, per alimentar-se, l'organització havia contactat amb una empresa que proveïa menjadors escolars. Les persones acampades podien comprar espaguetis amb pollastre per dinar i pa amb embotit per sopar, tot i que molts optaven per preparar-se amb fogonets un menú alternatiu. L'acampada va durar 35 dies i va

arribar a aplegar 957 tendes de campanya, segons recullen els diaris de l'època.

«Imagina't quatre o cinc mil persones pul·lulant per allà... Per a molta gent va ser com una excusa per marxar de casa, per fer vida en col·lectivitat al mig del carrer; d'allà va sortir molta gent activista d'aquella època, de començaments dels noranta», recorda el Jesús.

Després dels 35 dies, el 17 de desembre l'acampada es trasllada a la plaça de Sant Jaume, seu del Govern de la Generalitat. Les persones acampades van decidir posar fi a la protesta a la Diagonal perquè, segons explicava llavors un dels portaveus de l'acampada, el Filibert Montserrat, ja havien aconseguit «la unió i coordinació de tota la gent i tots els grups que estaven interessats pel tema del 0,7 %» i, d'altra banda, perquè «la funció de l'acampada s'havia esgotat», i és que «la gent ja hi està acostumada». La protesta a la nova localització, amb menys tendes, seguia pendent dels pressupostos i va durar fins al 24 de desembre.

Per a gent com el Jesús, però, la lluita no es va acabar allà, sinó que tot just començava. «D'un grupet de gent que estàvem allà, quasi tots vam acabar ocupant cases», rememora. Los Adokines a Santa Coloma, La Vakeria a l'Hospitalet o Kan Pasqual a Les Planes van ser algunes de les cases ocupades que van acollir activistes que provenien de l'acampada. El destí del Jesús va ser el Kasal del Guinardó, ocupat mesos abans en el marc de la vaga general que s'havia convocat el 27 de gener del 1994.

El 1995 es creava l'Assemblea d'Okupes del Guinardó, i a principis del 1996 el Kasal del Guinardó acollia una trobada d'okupes de tot Catalunya que va donar lloc a l'Assemblea d'Okupes de Barcelona, successora, amb molta més participació, d'una que havia estat impulsada des de Gràcia el 1992. Quant al Jesús, des de llavors viu a cases ocupades. Va ser un dels portaveus de l'Assemblea d'Okupes i feia servir el pseudònim d'Albert Martínez, manllevat a un policia infiltrat al moviment antimilitarista que va ser enxampat el 1994 i que va fugir de Barcelona.

«Un cop has après a viure les coses en col·lectiu, has marxat de casa i has trobat àmbits de relació i amistat molt més lliures, molt més oberts..., un cop has après això, és molt difícil fer un pas enrere, i això li passa a molta gent en la generació dels vint-i-pocs anys: sortir al carrer, trobar-se acampades, accions col·lectives..., i a partir d'aquí vols continuar», remarca.

Els ocupa-pisos

7 de desembre del 1984 Mig centenar de joves d'entre 15 i 22 anys entren en un edifici buit de propietat municipal al carrer del Torrent de l'Olla, al barri de Gràcia, una nit de divendres, cap a dos quarts de deu. Tenen intenció d'instal·lar-s'hi. Punxen la llum des del carrer, porten sacs de dormir i comencen a netejar la finca abandonada. Només una hora més tard, però, arriben unitats de la Guàrdia Urbana i de la Policia Nacional, que al voltant de les dues de la matinada procediran a desallotjar amb contundència els ocupants.

Els ocupants formaven part de Col·lectiu Squat de Barcelona (CSB), que prenia el nom dels *squatters* que ja feia anys que ocupaven edificis buits a altres països d'Europa, especialment Holanda, Alemanya i el Regne Unit. Havien començat a organitzar-se uns mesos abans per preparar aquella ocupació. El Joni D., un dels membres del col·lectiu, que llavors tenia 16 anys, explica al seu llibre *Que pagui Pujol!* que el CSB s'havia començat a gestar en el moviment *punk* de la ciutat. «La preparació de l'acció va durar alguns mesos, que es van dedicar a començar a organitzar-nos per cobrir les primeres necessitats (propaganda, fons econòmic, xarxa de suport, etc.). A més, durant l'estiu, uns quants joves havíem visitat ciutats com Amsterdam o Milà, on el moviment estava molt més desenvolupat, visites que ens van aportar un coneixement mínim d'experiències reals», recorda.

Tot i la brevetat de l'ocupació, *El Periódico de Catalunya* feia servir el títol de «Nacen en Barcelona los "ocupa-pisos"» a la portada d'aquell diumenge. El diari destacava que els ocupants de-

fensaven l'ús de cases desocupades per part de joves a l'atur que no podien pagar un lloguer. Des de finals dels anys setanta l'atur a Espanya no havia parat d'augmentar. Els *ocupa-pisos* aspiraven a coordinar-se amb milers de famílies barcelonines que ja vivien il·legalment en un habitatge que no era de la seva propietat, i s'emparaven en el dret a l'habitatge recollit a la Constitució Espanyola.

Un manifest publicat llavors pel CSB anava més enllà del que recollia la premsa, i reivindicava «cases gratuïtes», «el lliure ús del nostre temps» i que, en suma, volien «constatar la nostra necessitat d'espai per crear la nostra realitat i la nostra llibertat». Criticaven que «l'espai ara és dels cotxes, dels negocis, de la seguretat ciutadana, de la cultura oficial, del *poder*».

L'ocupació al carrer del Torrent de l'Olla tenia suports al barri, com els de l'Associació de Veïns de Gràcia, l'Ateneu Llibertari, el sindicat CNT i el Moviment en Defensa de la Terra. Durant l'ocupació, un grup nombrós de persones solidàries amb els ocupants es van posar a pintar de lila la façana. El Joni admet que eren ingenus i que no s'esperaven una resposta tan ràpida i desmesurada de la policia, que va arribar a estampar el furgó contra les portes per trencar les cadenes que havien posat a l'interior. En total, 19 persones van ser detingudes, 18 de les quals van passar 36 hores a comissaria.

«Resulta prematuro todavía anticipar si se trata de un movimiento con futuro o sólo ha sido un hecho aislado de una veintena de muchachos. En cualquier caso, el suceso ya se ha producido», apuntava aquell diumenge *El Periódico* al seu editorial. L'editorialista qüestiona si a Barcelona es donen les condicions per repetir el fenomen que havia tingut lloc una dècada abans a Amsterdam, Berlín o Londres, i no ho creu, però conclou que «sólo el tiempo nos dirá si se trata de algo más que el sueño de un grupo en una noche de otoño». El temps va acabar mostrant que era molt més que això.

17 de febrer del 1985 Uns mesos més tard ocupen una casa al carrer de Bolívar, també a Gràcia. En un full de mà que reparteixen pel barri expliquen al veïnat que volen condicionar l'edifici amb vista a

fer-ne un ús com a habitatge per a unes 15 persones, organitzar-hi tallers de fusteria, artesania en cuir, bijuteria i serigrafia, i preparar als baixos locals d'assaig de música i teatre, així com un espai de reunió veïnal i una botiga cooperativa. Disset dies després són desallotjats, però l'endemà, després de dormir davant l'edifici, el tornen a ocupar. Quan novament els desallotgen, a finals de març, hi ha 14 detencions i 5 dels detinguts acaben en presó preventiva perquè ja havien estat detinguts al llarg del desallotjament de la primera casa. Van ser posats en llibertat després de cinc dies de protestes, però la repressió i l'empresonament que ningú no s'esperava va provocar la dissolució del CSB aquell mes d'abril.

Tot i la decisió de dissoldre el col·lectiu, molts dels seus membres van organitzar unes Jornades d'Informació del Moviment d'Ocupació el desembre del 1985. Durant aquells anys es produeixen diverses ocupacions, però solen ser desmantellades en pocs dies. El 6 de juny del 1987 s'ocupa l'Ateneu Alternatiu i Llibertari de Sants, al carrer de Cros 10, que és com seria conegut. Moltes veus el consideren el primer Centre Social Okupat a Barcelona.

Tot i passar els primers mesos amb tranquil·litat, «el 29 de setembre vam rebre la notificació de la denúncia dels propietaris, moment en què vam decidir centrar tots els nostres esforços en mantenir el local i augmentar les activitats tant de cara a la gent del barri com de cara als col·lectius sensibles a la nostra problemàtica per aconseguir la seva solidaritat», recorda el Joni. El 9 de novembre, quan s'havien de presentar a comissaria els ocupants, 87 persones van anar a autoinculpar-se, inspirats en la pràctica de la lluita antimilitarista. Cros 10 va esdevenir un lloc de referència.

El Jordi Bonet va conèixer Cros 10 quan era un nen del barri de Sants. Uns anys més tard ell mateix acabaria ocupant al barri. Assegura que «el primer moviment d'okupació dels anys vuitanta sí que es plantejava més com una lluita pel dret a l'habitatge, mentre que el moviment d'okupació dels noranta no posa tant l'accent en l'habitatge com en el que serien els usos comunitaris, recreatius, socials i polítics de l'espai, que és diferent. Això no vol dir que gent que

estigués vinculada a aquests espais no ocupés també per viure-hi, però no era l'eix central pel moviment okupa». Aquesta nova línia és la que comença a apuntar Cros 10.

Jesús Rodríguez ho veu com un punt d'inflexió: «A partir de Cros 10 es comencen a ocupar més edificis en més llocs i és quan el moviment es comença a diversificar. Ja no és un sol nucli d'activistes, sinó que comença a haver-hi més nuclis i s'ocupa la Kasa de la Muntanya, l'Ateneu Popular de Cornellà, La Vakeria a l'Hospitalet...; comença a estendre's com una taca d'oli per tota la ciutat».

Derrotes

Per a alguns joves que, com el Jesús, comencen a mobilitzar-se a principis dels noranta, Barcelona es troba llavors molt lluny de les seves tradicions de lluites socials. «Després dels Jocs Olímpics del 1992, fins a l'aparició del moviment okupa a finals del 1995, són tres anys d'una ciutat morta», afirma.

El fort moviment veïnal que havia acumulat victòries a tots els racons de la ciutat durant el final de la dictadura i els anys posteriors també travessava una crisi. En general, l'arribada al 1982 del PSOE de Felipe González al Govern espanyol havia suposat un apagament progressiu de molts moviments de base. Superada la dictadura, semblava que havia arribat l'hora de delegar la política en els càrrecs electes, en comptes de fer-la als carrers.

«El model assembleari estava molt desprestigiat a finals dels vuitanta, havia triomfat l'estructura de partit, els models més jeràrquics, d'organització clàssica, i és una de les coses que s'introdueix en l'activisme del moviment okupa dels noranta», apunta el Jesús.

Alguns anys més tard, quan persones que reivindicaven els seus drets es trobaven associacions de veïns en contra, es van alçar veus que denunciaven les relacions de determinats líders veïnals amb l'Ajuntament de Barcelona. «Hi havia gent que s'erigia com a líders veïnals i es reunien amb l'Ajuntament de manera gens pública per

ajudar a implementar determinades polítiques perquè els hi feien favors o els hi donaven un piset. La política de clientelisme i d'*enxufismes* estava molt estesa a la ciutat a finals dels vuitanta i començaments dels noranta; passaven moltes coses que ningú sabia, i després es van saber», critica el Jesús.

El juliol del 1996 l'associació Veïns en Defensa de la Barcelona Vella emetia un comunicat en què denunciava «la política municipal de neutralitzar les crítiques tapant boques a canvi d'encàrrecs». El text afegia que «cada cop és més evident el dirigisme dels moviments veïnals per part de les cúpules municipals, fet que provoca l'absentisme ciutadà en la política municipal. Absentisme que busquen uns determinats càrrecs consistorials, però que a la llarga perjudicarà greument el desenvolupament d'aquesta ciutat i el seu futur».

Una altra «fita» decebedora va ser el referèndum sobre la permanència d'Espanya a l'OTAN, que va tenir lloc el març del 1986, en què va perdre l'opció d'abandonar l'aliança militar. La potent xarxa de lluita antimilitarista que s'havia generat contra l'OTAN es va desactivar en gran part, tot i que els moviments d'insubmissos al servei militar van sostenir la lluita.

Evidentment, hi havia qui seguia lluitant. Els anys previs a la celebració dels Jocs Olímpics són anys d'activació política, de moviments veïnals, llibertaris i independentistes contra els Jocs. L'Associació de Veïns del Casc Antic aprofita la convocatòria per iniciar al 1987 la campanya «Aquí hi ha gana» i denunciar la pobresa existent en una ciutat que aposta per projectar-se al món.

L'abril del 1990, al mateix barri però sense el suport de l'entitat veïnal, un col·lectiu del casc antic entrava a la Farmàcia Okupada, una ocupació que duraria només unes hores, però que posava l'èmfasi en el que significaven els Jocs: «Considerem que és prou clar que les noves obres de remodelació del barri estan dins un pla general de la ciutat amb la perspectiva del 92, disposant serveis que no satisfan les necessitats primeres del barri, sinó de la ciutat en general. Els pàrquings, els hotels, l'encariment i la venda de locals no responen a les nostres mancances, al contrari, impossibiliten que s'atenguin».

Els primers centres socials okupats van tenir un paper important en els moviments contraris al macroesdeveniment que marcaria un canvi en el model de ciutat que impulsava l'Ajuntament del llavors alcalde Pasqual Maragall. El Lokal, distribuïdora i espai de trobada per a llibertaris i *punks* al barri del Raval, es va convertir en referència per a qui venia d'arreu del món i volia contactar amb antiolímpics. També en la denúncia de l'operació impulsada pel jutge Baltasar Garzón contra militants independentistes, en què disset persones van denunciar haver patit tortures policials. El moviment antiolímpic coincidia amb les protestes contra el cinquè centenari de la colonització d'Amèrica.

Tot i les crítiques, els organitzadors van considerar que els Jocs havien complert totes les seves expectatives. «En aquells moments poca gent se'n va adonar», recorda el Joni; «quan vam voler reaccionar, ja era massa tard: van fer amb la ciutat el que els va donar la gana». Després d'allò, lamenta el Jesús, el que va quedar va ser un moment de letargia: «Hi havia una situació postesdeveniment del 92 en què semblava que havia triomfat el model capitalista de la ciutat aparador i hi havia certa frustració com a moviments i espais de lluita de la ciutat».

Resistències

El moviment okupa, que adopta la *k* i deixa de banda el nom anglès *squatter*, va creixent a la primera meitat dels noranta entre ocupacions i desallotjaments. L'empresonament preventiu de cinc dels joves que ocupaven a Gràcia el 1985 no havia passat d'un ensurt. L'ocupació no era un delicte i ningú no podia acabar a la presó pel simple fet d'ocupar una casa. Això va canviar arran de la reforma del Codi Penal de finals de 1995, encara sota el Govern socialista de Felipe González, que hi incorporava el delicte d'usurpació. A qui li tocaria aplicar-la seria al nou Govern del Partit Popular de José María Aznar.

7 de gener de 1996 Una trobada que es convoca al Kasal del Guinardó per parlar sobre la reforma del Codi Penal aplega cases okupades de tot Catalunya i comença a donar forma a un moviment més articulat. «És quan es penalitza l'okupació que el moviment s'organitza més, es coordina més, es creen assemblees, comissions, grups de treball, grups més especialitzats, de coordinació, d'organització, d'accions... I a partir d'aquí es crea l'Assemblea d'Okupes», recorda el Jesús Rodríguez.

El Codi Penal entra en vigor el 25 de maig del 1996, i dos mesos abans s'organitzen dues ocupacions que seran emblemàtiques. «Amb l'entrada en vigor, quan el moviment okupa ja estava començant a organitzar-se bastant, és quan es fa l'acció d'ocupar el Cinema Princesa, a la Via Laietana de Barcelona, i la fàbrica Hamsa del barri de Sants», explica el Jesús; «es fan en paral·lel, amb quinze dies de diferència, i era la forma de visibilitzar l'okupació davant la penalització».

L'ocupació de l'antic Cinema Princesa dura prop de vuit mesos i s'acaba quan la Policia Nacional assalta l'edifici la matinada del 28 d'octubre del 1996. Els veïns del casc antic de Barcelona es van despertar amb el soroll de la intervenció de desenes d'antiavalots que irrompen a l'antiga sala de cine. El desallotjament va durar prop de dues hores i va haver-hi 48 detinguts. Els enfrontaments en la manifestació en repulsa pel desallotjament van aturar el centre de la ciutat, i la policia va detenir setze persones més. L'opinió majoritària, expressada per partits d'esquerres, sindicats i associacions de veïns, va anar contra la desproporció de l'actuació policial. En aquell context, fins i tot l'alcalde Pasqual Maragall va rebre crítiques de l'altra banda per la seva demora a l'hora de donar suport a la Policia Nacional. El consistori es va limitar a emetre un comunicat l'endemà dels fets en què reiterava «el seu respecte a l'ordre judicial de desallotjament» i lamentava que de l'acció policial es derivessin «determinats danys personals i accions de violència a la via pública».

Pel Jesús, que va sortir a fer de portaveu davant la premsa aquell dia sota el pseudònim d'Albert Martínez, «el desallotjament es converteix en un abans i un després del moviment okupa de la ciutat.

Passa a ser el gran tema que aquella tardor va copar tota l'atenció dels mitjans de comunicació; es fan moltíssimes anàlisis, debats, informes oficials i acadèmics per analitzar què estava passant amb el moviment okupa, i a partir d'aquí sorgeixen moltíssimes experiències i moltíssims relats okupes diferents; es creen moltes assemblees de barri, i es creen molts moviments okupes».

«Des del 1996 fins al 1999 va ser l'època daurada, el carrer era nostre i ens menjàvem el món, va ser l'època en què les okupacions es podien fer sense pràcticament conseqüències, no hi havia una actuació dura de la policia, a excepció del desallotjament del cine Princesa. Van ser els anys d'or de l'okupació de l'Assemblea d'Okupes de Barcelona», recorda. Tot i el canvi al Codi Penal, el llavors portaveu atribueix aquesta situació favorable a la fragmentació del discurs polític i a la forta oposició que tenia el Partit Popular. El Parlament de Catalunya va aprovar el maig del 1998 una resolució amb l'objectiu de fomentar el diàleg amb el moviment okupa.

Pel Jaume Asens, que va ser advocat de centres okupats en molts casos, com en el del Cinema Princesa, després de la criminalització del 1995 el moviment okupa comença a tenir més incidència política. «Fa que es col·loqui el tema de l'habitatge en el centre del debat, i més que un impacte en les polítiques concretes té un impacte en el discurs imperant: col·loca en el centre el tema dels espais abandonats o l'ús social de la propietat», celebra. A la pràctica, diu, es veia com es donava vida als espais, perquè el centre cívic sempre estava buit en comparació amb el Cinema Princesa.

A diferència del Cinema Princesa, el Centre Social Okupat Autogestionat (CSOA) Hamsa va tenir una història més llarga, i va poder arrelar-se durant vuit anys al barri de Sants. Un any després de l'ocupació de la Hamsa, els okupes de Sants entrarien a un edifici abandonat de l'empresa de Transports Metropolitans de Barcelona, que seria Can Vies. Aquests dos centres okupats es convertirien en dos dels principals nodes de la xarxa social que es construeix al barri.

És a Sants on el Jordi Bonet s'introdueix en el moviment okupa. A mitjans dels noranta militava en el moviment internacionalista, en

solidaritat amb Nicaragua i El Salvador. Tenien com a espai de trobada el Centre Social de Sants, un espai vinculat als moviments veïnal, obrer i llibertari, que obria alguns dies com a espai de participació política per a joves. «Allà coincidíem gent que venia de l'àmbit de la insubmissió, de l'àmbit internacionalista, de les lluites estudiantils…, i tot això és el que acaba en part construint una tradició important de moviment d'okupació a Sants», assegura.

«El moviment obrer i llibertari de Sants va quedar molt mort a finals dels vuitanta, i tot i que la gent que va aguantar al Centre Social de Sants el va aguantar amb força, havia perdut molta visibilitat pública i molta acció al carrer; ja no era el que havia estat a començaments dels vuitanta», apunta el Jesús. «Amb l'ocupació de la Hamsa i de Can Vies es torna a reprendre l'enllaç amb el moviment veïnal dels vuitanta i comencen a retrobar-se generacionalment; no es coneixien pràcticament i comencen a teixir vincles».

D'aquestes relacions neix, l'any 1997, l'Assemblea de Barri de Sants. «A partir d'aquesta assemblea de barri es crea un espai polític propi, on comencen a afegir-se cooperatives, el Casal Independentista, grups diversos vinculats a l'àmbit cultural, laboral i social del barri… Es teixeix una xarxa que va creixent amb el temps, però tot plegat ve del lligam d'aquelles okupacions i el moviment veïnal dels vuitanta», explica el Jesús. Sants és una mostra d'un destí que prendria el moviment d'okupació a tota la ciutat, fent xarxa als barris.

«El 1997, quan vam ocupar aquest espai, venia a omplir el buit que hi havia al barri a molts nivells, com de locals d'assaig o de mitjans autogestionats», recorda l'Elba Mansilla en relació amb Can Vies, després d'un desallotjament el 2014 que va acabar amb una reocupació. «Va ser la primera experiència d'activisme per a molta gent, però també de trobada i reunions, de festes autogestionades, i va acabar sent seu de moltes entitats que necessiten espais i a les quals no els surt a compte tota la feina burocràtica, com la colla de bastoners», apunta. L'Elba destaca que Can Vies ha tingut molta presència en els debats públics sobre les reformes urbanístiques a Sants, com una entitat més del teixit del barri.

Els llaços entre moviment okupa i moviment veïnal s'aniran estrenyent amb els anys. El Miguel Martín, que va okupar a Sants en la dècada següent, considera que «el suport que té avui Can Vies ve d'un bagatge que s'ha forjat durant molt de temps; a Sants l'okupació forma part de la quotidianitat fins i tot per a qui no hi està d'acord».

Pel Jordi, que després d'anys fent activisme en centres socials okupats acabaria presidint la Federació d'Associacions de Veïns de Barcelona (FAVB) el 2011, els seus inicis al Centre Social de Sants i la hibridació entre moviment okupa i moviment veïnal eren premonitoris: «A vegades diem que sortim d'un local del moviment veïnal i acabem tornant al moviment veïnal».

El Jesús celebra que amb aquelles okupacions «es passa de la teoria política, de si soc marxista o llibertari o no sé què, a la pràctica de la construcció física dels espais, de posar un endoll com un element de pràctica política directa. I això és molt important en l'explicació dels models de lluita de la ciutat de Barcelona –afegeix–, el fet que en allò material també hi hagués molt de la revolució; una revolució molt material del "fes-ho tu mateix, amb els teus, i aprèn dels altres i ensenya als que arribin"».

Autonomia

El David Fernàndez aclareix que mai ha viscut «d'okupa», però sí que ha compartit moltes trinxeres amb el moviment. D'una banda, apunta com a inici de la seva militància política el moviment juvenil del barri de Gràcia. El 1991 l'Ajuntament aprovava la creació d'un casal per als joves del barri, que no va arribar a inaugurar-se fins a vint anys després. Ja en aquell moment van optar per fer-lo realitat sense esperar les autoritats i van ocupar un local al carrer de Pere Serafí com a Casal de Joves de Gràcia. «És allà com una generació perduda i nascuda en la democràcia de l'amnèsia connecta afortunadament amb el passat més recent del moviment veïnal i amb el més anterior del cooperativisme i de l'autogestió», recorda el David, que xifra en

una trentena els espais autogestionats al seu barri durant la dècada dels noranta.

D'altra banda, viu l'experiència del moviment d'insubmissió al servei militar, per «no haver d'aprendre a matar i a morir». Quan recorda companys i companyes de trinxeres d'aquells anys els situa «a la línia del front, tots», en «una nebulosa difusa» en què a vegades no sap diferenciar qui militava en la insubmissió antimilitarista, en l'okupació, en la contrainformació, en el feminisme autònom o en l'ecologisme social. «Tots cinc moviments fan una crítica radical a l'ordre realment existent, i tenen una manera de fer que els agermana: autonomia, assemblea, autoorganització i autogestió», apunta.

Les reivindicacions d'aquests moviments més autònoms, allunyats de partits i sindicats de l'esquerra clàssica, tenien molt en comú, i les d'uns no es podien entendre sense les de la resta. Un informe policial del 1996 assegurava que hi havia cinc-centes sigles, però al final eren sempre els mateixos. El David ho rememora rient: «Al final feies la primera campanya contra l'Europa del Capital, l'any 97, i allà érem dues-centes persones, i era gent de la Hamsa, de la Kasa de la Muntanya..., barreja d'aquests espais». El tret comú en aquests col·lectius sempre era l'autogestió, ja que no rebien ajuts públics, i l'assemblea, com a espai central de les organitzacions. «I en casos que són lluites de país necessites una coordinadora, però sempre serà una coordinadora d'assemblees, i teníem la coordinadora antifeixista, la de casals i ateneus, la de festes alternatives, les de barris...», afegeix. «És una xarxa que afortunadament no és jeràrquica ni piramidal, sinó com un diamant tallat: tot són nodes al territori».

Entre els habituals «de sempre» no hi havia només els joves que havien començat el seu activisme als noranta, sinó altres persones que ja lluitaven en diversos fronts a la dècada dels vuitanta o inclús abans. «No som la primera generació, n'hi ha una de prèvia i hem seguit el fil roig», apunta el David. Amb alguns d'aquests, que eren professors, i sobretot amb molts dels seus coetanis, es coneixen a la universitat: «Vam compartir experiències de lluita universitària també basada en les assemblees, l'autoorganització i l'autogestió a la Universitat

Autònoma, i després tot això ho apliquem al barri, perquè quan has compartit espais de lluita, déu n'hi do el pòsit i el vincle que et queda».

Repressió

La proliferació dels centres socials okupats i de moviments que qüestionaven el sistema no es va deslliurar d'un contrapunt per part de les forces de l'ordre. L'any 1996 es crea el Grup 6 de la Brigada Provincial d'Informació de la Policia Nacional. «Es constitueix inicialment amb seixanta agents provinents de l'extinta Brigada Antiterrorista de Barcelona i també de la Brigada d'Estupefaents», assenyala el David Fernàndez. «Tenen tres fronts de treball: tribus urbanes, terrorisme i moviments socials, en el sentit més ampli, ambigu i difús possible». El maig d'aquell mateix any, Julia García-Valdecasas era nomenada delegada del Govern espanyol a Catalunya i, per extensió, responsable de les actuacions de la Policia Nacional. Mentre va ocupar el càrrec, fins al setembre del 2003, va ser la principal adversària política del moviment okupa.

«Les primeres okupacions es reprimeixen per inèrcia, perquè el poder sempre reprimeix allò diferent, dissident, però diria que per ells l'okupació comença a ser un problema a partir del 94 o 95, i a partir de llavors tenim aquest grup de la Policia Nacional especialitzat en això», considera el David. Si bé no va ser fins a finals dels noranta quan la repressió policial va tornar als nivells de violència del desallotjament del Cinema Princesa, en els anys daurats de l'okupació els activistes estaven sota una vigilància constant, i això incloïa agents infiltrats en els moviments. El David explica que en certa ocasió un detingut passa per davant d'un grup de policies que miren el telenotícies a comissaria mentre el porten a l'interrogatori. La notícia en pantalla és sobre una roda de premsa del moviment okupa i un dels policies remuga: «Ei, aquest és dels nostres».

Des de la creació del Grup 6 al 1996 fins al 1999, l'advocat Jaume Asens assegura que va haver-hi com a mínim quinze episodis de muntatges policials, en què incriminaven activistes socials amb

acusacions que finalment quedaven provades com a falses. «En la major part dels casos com a resposta immediata a controvèrsies mediàtiques en què es qüestionava la seva actuació», apunta, com ara quatre ocasions en què van aparèixer als diaris fotografies d'agents apuntant manifestants al cap amb les seves pistoles entre finals del 1998 i principis del 2000.

Jesús Rodríguez assenyala l'any 1999 com el del canvi radical en la percepció del moviment okupa. Abans d'això, fins i tot les joventuts del conservador Partit Popular havien emès comunicats convidant a trobar la part positiva al moviment. Les Joventuts Socialistes, per la seva banda, havien arribat a convidar el Jesús a un dels seus congressos a explicar-hi la lluita okupa. «Si fins a l'any 1999 teníem, d'una banda, *La Vanguardia* criminalitzant els okupes a mort, i de l'altra *El Periódico* i *El País* defensant-los i fent reportatges molt a favor de l'okupació, a partir del 99 això canvia i és "todos contra los okupas". Tothom va canviar la seva línia editorial perquè l'Ajuntament de Barcelona va decidir que s'enfrontava als okupes», diu.

I a què es devia el canvi? «Coincideix amb el fet que s'ocupen edificis de l'Ajuntament que estaven abandonats, i veuen que el seu patrimoni immobiliari abandonat comença a ser objectiu dels okupes de la ciutat, que comencen a posar-ho als mitjans de comunicació i a assenyalar l'Ajuntament com un dels agents de l'especulació immobiliària a la ciutat». I l'estratègia va ser intencionada? «Sí, perquè l'Ajuntament volia donar la imatge de que ells entenien els okupes, i que els dolents eren el PP i la García-Valdecasas, però ens arribaven moltes informacions d'edificis municipals abandonats en zones com la Trinitat Vella o Ciutat Vella i vam decidir fer el pas d'ocupar-los», recorda el Jesús; i afegeix que «va haver-hi un col·lectiu que va ser especialment actiu en aquest sentit, que va ser la gent de l'Oficina 2004».

21 de març del 1998 S'ocupa una antiga Delegació d'Hisenda al carrer d'Avinyó, al Barri Gòtic, i li donen el nom d'Oficina 2004. El nom feia referència al Fòrum Universal de les Cultures del 2004, un nou macroesdeveniment que, a semblança de les Olimpíades, havia de

permetre una nova transformació urbanística de la ciutat. El manifest dels ocupants era una provocació al missatge de diversitat i tolerància que es vinculava al Fòrum: «Nosotros también queremos contribuir a los festejos del 2004 y, por esta razón, nos hemos constituido en Oficina. En otras palabras, queremos darles la oportunidad de que, si son tan tolerantes, nos reconozcan en tanto que diferencia. Abriendo en el centro de la ciudad la Oficina 2004, la cuestión que se plantea es la siguiente: ¿Cuánto tiempo soportará el poder que exista una diferencia cuya sola presencia desvela como hipócrita y falsa toda su actuación?».

L'ocupació va durar deu hores. L'Oficina, recorda el Jesús, neix com a resposta a l'anunci del Fòrum de les Cultures dins l'entorn d'estudiants i professors de la Facultat de Filosofia de la UB, amb un grup de pensament i crítica a l'anomenat *model Barcelona*. El discurs del col·lectiu va influir en tota una línia de mobilitzacions posteriors, i la seva activitat va continuar. Això deia un comunicat posterior al desallotjament: «Hay que volver a poner la punta afilada a la flecha y lanzarla con todas las fuerzas al corazón de la ciudad. El juego debe jugarse hasta el final y romper las reglas hasta que el poder rompa de nuevo la flecha. Pero no nos importa. Sabemos que hoy vivir es "okupar el vacío desde el vacío"».

El poder es va encarregar de seguir trencant la fletxa després d'aquelles primeres ocupacions d'edificis municipals. Pel Jesús, el màxim exponent del tancament de files de totes les administracions públiques contra l'okupació es va veure després del 12 d'octubre del 1999, «quan la manifestació antifeixista acaba en enfrontaments duríssims amb la policia, amb aldarulls i destrosses al barri de Sants, i després tots els poders fan una roda de premsa conjunta: la Generalitat, l'Ajuntament i la Delegació del Govern, dient que el moviment okupa ha creuat una línia vermella, que amb la violència no s'arriba enlloc i que hi haurà mà dura». Això es materialitza en denúncies contra totes les okupacions en edificis de titularitat municipal i molta més contundència policial a les manifestacions. A més, es comença a promoure un discurs que vincula el moviment okupa amb ETA.

La manifestació del 12 d'octubre també va tenir conseqüències judicials excepcionals. De les vint-i-sis persones detingudes, catorze van entrar en presó preventiva, i van ser posades en llibertat nou dies més tard, davant les mostres de rebuig social a una mesura injustificada. El Jaume Asens considera que va ser «una decisió judicial de caràcter mediàtic, on les ordres de presó es dicten més des del món dels *mass media* que des del judicial». Afegeix que a partir de l'any 2000 la política de «tolerància zero» aplicada el 12 d'octubre s'estén a altres moviments socials, amb «tècniques policials de repressió més dures i reactives, pròpies d'una "policia intensiva" que apunta més a grups i idees polítiques que a individus i fets concrets».

24 de juny del 2001 Un altre dels punts culminants d'aquesta estratègia repressiva va ser la manifestació convocada per més de 350 entitats en el marc de la campanya contra el Banc Mundial al Passeig de Gràcia de Barcelona, que va acabar amb una contundent càrrega policial que es va saldar amb vint-i-tres detencions i més de seixanta persones ferides. L'Ada Colau, una de les portaveus de la campanya, explicava als mitjans en aquell moment que va ser la policia la que va provocar els aldarulls previs a la càrrega dels antiavalots. Un centenar d'entitats van presentar una querella, amb més de cent testimonis i tretze hores de vídeo, en què s'acusava els agents de la Brigada d'Informació d'haver-se infiltrat entre els manifestants i haver causat destrosses amb la intenció de crear confrontació.

En aquella ocasió, quan la repressió va recaure sobre un sector social més ampli i també sobre els periodistes, els «antisistema» tornen a trobar-se la premsa fent-los costat, però això durarà poc i anirà guanyant força el discurs que els compara amb terroristes. El desprestigi de l'okupació anava més enllà. «També hi havia un estigma molt estereotipat de l'oci nocturn i del soroll a les cases, que tampoc era així, però es basava en un dels elements del moviment d'okupacions, que era que va saber generar espais de relació i d'oci no mercantilitzats», apunta el David Fernàndez.

La Gala Pin, que participarà en ocupacions de la dècada que s'iniciava l'any 2000, situa uns anys més tard la «gran derrota» del moviment okupa, que havia anat creixent des de mitjans dels noranta: «És al 2004 i al 2005 quan d'una banda el Fòrum es fa servir per desallotjar tots els grans centres socials i es perden espais d'aliances, i de l'altra, amb l'aprovació de l'ordenança de civisme, quan de cop el moviment okupa, en lloc de ser un problema polític, és tractat com un problema de soroll i brutícia, i quan et converteixes en un problema de soroll deixes de ser un actor polític».

El balanç que fa el David de la repressió patida aquells anys és dur: «Entre el 1996 i el 2006 són més de 2.000 detencions a activistes de moviments socials, un suïcidi, 14 empresonaments».

«Al 2001, 2002 i 2003 es crea un estigma de l'okupa en què la utilització de la paraula *okupa* és negativa per si mateixa, cosa que no passava quatre anys abans», explica el Jesús Rodríguez. «A partir de llavors ja no es construïa tant l'afinitat comuna de l'Assemblea d'Okupes, sinó que es començaven a construir afinitats més per barris, i la gent de Sants vam muntar el nostre *mundillo*, la gent de Sant Andreu el seu, la de Gràcia…, i hi ha gent que es va especialitzar en àrees sectorials més específiques», recorda. «En aquella època va començar Miles de Viviendas, també hi va haver qui es va especialitzar en l'okupació rural, apareix Can Masdeu i, en coordinació amb Kan Pasqual, una oficina d'okupació rural: molta gent va marxar de la ciutat, escapant de la repressió d'aquella època, hi va haver bastanta diàspora okupa».

I després, què vindrà? «A partir del 99 el moviment okupa es va arrelant en el terreny més local i no té una vocació de transcendència en coses més transversals o més globals, i, en canvi, hi ha moviments que substitueixen o que van en paral·lel al que havia sigut fins aleshores l'Assemblea d'Okupes com a lloc agregador de lluites de la ciutat». El Jesús ho diu pensant, sobretot, en un moviment que va anar creixent en aquell moment: l'altermundisme.

Un altre món és possible

Contraatac

24 de juny del 2001 Els carrers de Barcelona s'omplen sota el lema «Un altre món és possible». Tot i que la repressió policial serà significativa, en aquella manifestació també es mostra que altres formes de fer política són possibles. Aquell diumenge culmina una setmana de protestes. S'havia anunciat que el Banc Mundial celebraria una cimera a Barcelona en aquelles dates i el moviment altermundista va organitzar una contracimera, a la qual van acudir milers de persones d'arreu del món. Un mes abans, la portaveu del Banc Mundial, Caroline Anstey, va anunciar l'anul·lació de la trobada, que finalment tindria lloc per videoconferència. «Una conferència sobre reducció de la pobresa hauria de tenir lloc en un ambient de pau, sense provocacions, violència i intimidació», declarava. Els convocants de la contracimera se'n reien de què els feia por, als poderosos.

L'artista Leónidas Martín recorda al seu web una acció que van organitzar aquella setmana contra la Borsa de Barcelona. Van trucar per concertar una visita guiada i van anunciar que serien 10.000 persones: «Res ens interessa més que aquest edifici. Hem vingut a Barcelona només per conèixe'l, i no pensi vostè que ens n'anirem sense visitar-lo. Així que, si us plau, vagi preparant aquest *tour* com més aviat millor, perquè un d'aquests dies ens presentarem allà, i llavors voldrem veure fins a l'últim racó de la sala. Moltes gràcies». La seva interlocutora va trucar immediatament a la policia, que va arribar just després que un grup de suposats turistes es fes una sèrie de fotos amb bosses de paper al cap davant de la Borsa. Van enviar les imatges als mitjans, que a manca d'altres fotografies que il·lustressin

les esperades protestes violentes, les van reproduir amb el missatge que anunciava «la visita més multitudinària de la història a la Borsa de Barcelona». La visita mai es va produir, però van aconseguir el que volien: «Després de veure les nostres fotos a la premsa, al conseller d'Interior de la Generalitat no se li va ocórrer res més que ampliar el dispositiu de control al voltant de la Borsa: més tanques, més furgonetes, més agents de policia», recorda el Leónidas. El resultat va ser que l'accés dels *brokers* es va dificultar durant dies, i finalment la Borsa va estar tancada dues jornades durant la contracimera.

El Leónidas formava part del col·lectiu Las Agencias, que en el marc d'un projecte del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba) va estar mesos preparant intervencions vinculades a la visita del Banc Mundial amb artistes i activistes. Alguns dels seus membres provenien de l'Oficina 2004, creada el 1998 contra el Fòrum de les Cultures, i el discurs que s'havia impulsat llavors hi seguia present. Van impulsar campanyes com «Dinero Gratis» –amb cartells com «Pasta ya» o «No queremos trabajo, queremos dinero»–, «Yomango» –que es va presentar amb una desfilada que robava productes a una botiga de Mango–, «ShowBus» –un autobús amb escenari i pantalles preparat per a manifestacions– o «Prêt a Revolter» –una línia de roba pensada per a l'acció directa, amb colors vistosos i complements estrafolaris, però també encoixinada per resistir les càrregues policials. Les dues últimes iniciatives van tenir presència destacada a la manifestació d'aquell 24 de juny.

«La meva primera experiència de politització va ser amb el moviment contra la globalització neoliberal», explica l'Ada Colau. Des de finals dels noranta diversos col·lectius compartien una lluita contra el que anomenarien l'*Europa del capital*. «Aquí es van fer campanyes molt fortes els anys 2001, 2002, 2003, que també van ser l'experiència de politització de molta gent no polititzada. I jo crec que els gèrmens del que seria el 15-M estan allà, amb una experiència més reticular, més fora de col·lectius i de sindicats, de gent anònima, una experiència molt forta que va tenir grans èxits i mobilitzacions de mig milió de persones», recorda.

Es va considerar un «moviment de moviments», en què es trobaven els nous moviments socials sorgits al llarg dels anys anteriors, i també organitzacions més clàssiques de l'esquerra com ara sindicats i partits. «Això no vol dir que es tracti d'un moviment de síntesi en què hagin desaparegut les tendències i diferències ideològiques, tàctiques i estratègiques que van caracteritzar altres moviments socials com l'ecologista, el pacifista i el feminista», explicava uns anys més tard el filòsof Francisco Fernández Buey. Afegia que el nou cicle era hereu de l'esperit crític envers partits polítics i cúpules sindicals, així com el seu èmfasi en l'autonomia.

Les reivindicacions eren molt diverses, però tenien en comú el fet de plantar cara a les polítiques impulsades per l'Organització Mundial del Comerç, el Fons Monetari Internacional, el Banc Mundial o la Unió Europea. La xarxa altermundista es caracteritza, remarcava Buey, pel rebuig a qualsevol subalternitat respecte de la política institucional, el compromís amb la globalització dels drets de les persones i dels pobles, la implicació en formes avançades de democràcia local i la defensa d'una democràcia participativa més que representativa, també dins les organitzacions del moviment.

L'Ernest Marco, que provenia del moviment okupa de Terrassa, va conèixer l'Ada en unes jornades a Girona a finals dels noranta. «Eren unes trobades de formació, sobre temes de globalització, però organitzades a nivell de tot l'Estat, i una de les conclusions va ser que a nivell català volíem muntar una cosa que era el Moviment de Resistència Global (MRG), per treballar temes antiglobalització, i això es va començar a estendre i van començar a aparèixer molts MRG a diferents llocs», recorda l'Ernest. El 2000 es funda l'MRG, que treballa dins de les coordinadores amb col·lectius més diversos que no estan dedicats només a abordar la globalització.

«Veníem de l'autonomia més identitària, i de cop i volta t'adones que el moviment global et pot ajudar a atraure tota una diversitat de gent, que t'obren la perspectiva sobre on pots fer política, no només al teu centre social i en aquest món més de resistència, sinó intervenint en molts espais que no havíem explorat abans», rememora l'Er-

nest. Amb aquesta idea creen a Terrassa, el maig del 2001, l'Ateneu Candela, que volia ser un nou model de centre social. «L'Ateneu el configura gent que veníem del moviment okupa i gent que estava en espais com, per exemple, de defensa de la Renda Bàsica, de solidaritat amb Nicaragua o Guatemala, que treballava amb comunitats indígenes, gent que venia del món de les ràdios lliures, o uns altres que estaven dedicats a les cooperatives de consum», explica.

«El moviment antiglobalització va representar un canvi, perquè allà érem gent molt diferent, hi havia gent catòlica, gent anarquista clàssica, gent de les ONG, de moviments socials, comunistes, ecologistes, gent que creia totalment en les institucions, gent que hi estava totalment en contra...», recorda el Jordi Bonet. «La mobilització ja no es movia en els estrets marges en què t'estaves movent, i si volies articular propostes de transformació social, no les podies fer amb una identitat fixa com la d'abans».

Gènova

Després de la contracimera de Barcelona que havia aturat la trobada –com a mínim, presencial– del Banc Mundial, el següent destí per a l'altermundisme era molt clar: Gènova. Entre el 19 i el 22 de juliol se celebrava a la ciutat italiana una contracimera en resposta a la trobada dels líders de les principals economies mundials a la cimera del G8. «Portàvem tres anys de *subidón*, a Gènova érem 200.000 persones organitzades, que no és broma», recorda el Jesús Rodríguez. «Només de Barcelona hi vam anar 2.000 persones, de tot tipus, des d'anarquistes fins a ONG o moviments veïnals, totes les cèl·lules i famílies trotskistes, moviment ecologista, centres socials okupats..., de tot».

A Gènova van trobar una ciutat blindada i militaritzada. Fins a 1.500 contenidors emmurallaven la inaccessible *zona rossa,* o zona vermella, on es produiria la trobada del G8. La població local havia marxat, no circulaven cotxes i els comerços estaven blindats. El Jesús

recorda que només van trobar un bar obert en tota la ciutat. El divendres 20 de juliol diverses columnes es manifestaven per Gènova, convocades per tota mena d'organitzacions, i quan algunes es van apropar a la *zona rossa* la policia va dispersar-les totes amb violència: furgons que passaven per sobre dels manifestants, canons d'aigua a pressió, pots de fum i molts cops. En una de les intervencions policials que es van succeir, un agent va disparar dos trets al cap del jove Carlo Giuliani, i li va prendre la vida.

L'endemà es va produir una manifestació multitudinària convocada pel Fòrum Social de Gènova, que un cop més va acabar amb càrregues violentes i enfrontaments. Lluny del centre, l'escola Diaz i la contigua escola Pascoli havien estat cedides per l'Ajuntament de Gènova com a seus per al Fòrum Social. La segona era el centre per a la premsa, el punt d'atenció sanitària i la seu d'Indymedia, una xarxa de mitjans de contrainformació. A l'escola Diaz hi havia una gran sala que servia de dormitori i un espai dedicat al seguiment de les actuacions policials. Després de la manifestació i els enfrontaments, poc abans de la mitjanit, la policia va irrompre brutalment als dos edificis.

El Jesús, que es trobava al centre de premsa, no va poder entrar fins passades les tres de la matinada a l'edifici a on s'havien acarnissat més els agents. En un text escrit mesos més tard, ho recordava així: «Per les escales i les parets, per tot arreu, hi havia rastres de sang. Al final dels passadissos, on la gent havia quedat acorralada, vèiem les imatges més dures. En un toll de sang vam veure dents senceres, era esfereïdor. Costava mantenir la serenitat».

Aquella experiència dolorosa, explica el Jesús, va desactivar en gran mesura el moviment global que s'havia anat teixint aquells anys. «Hi ha un posttrauma de Gènova tan mal gestionat que va suposar un abandonament de la lluita per a moltíssima gent, un percentatge importantíssim de tota aquella gent que hi va anar mai més ha tornat a militar en res», diu. «I, per altra banda, una altra part molt important de gent va arribar a la conclusió que el món no es podia canviar si no canviaves la teva ciutat primer».

El 2003 l'MRG anunciava la seva dissolució «per tal que es multipliquin les lluites», deia el comunicat. L'Ada Colau rememora els replantejaments en la crisi d'aquell cicle de mobilitzacions: «Vam dir: "Tant parlar del Fons Monetari Internacional, del Banc Mundial... Aterrem a les nostres vides, a concretar lluites més locals, més arrelades", i una de les línies que va sorgir d'això va ser la qüestió de l'habitatge».

Només uns mesos després dels fets de Gènova, l'11 de setembre del 2001, dos avions segrestats eren estavellats contra les Torres Bessones de Nova York, i un tercer contra el Pentàgon. I després vindria la guerra.

Guerres

15 de febrer del 2003 Els carrers de Barcelona s'omplen amb el que es considerarà la manifestació més multitudinària de la història de la ciutat, sota el lema «Aturar la guerra és possible». La marxa la convocava la Plataforma Aturem la Guerra, constituïda el setembre anterior amb la participació de sectors ben diversos, des de moviments alternatius fins a partits conservadors. Es va començar a gestar en unes trobades contra els bombardejos nord-americans a l'Afganistan, posteriors als atemptats del 2001, i finalment es va organitzar amb l'objectiu d'aturar la previsible guerra contra l'Iraq. Amb el mateix missatge hi havia manifestacions convocades a ciutats de tot el món.

Mentre la manifestació omplia els carrers, un grup de gent va ocupar una antiga Delegació d'Hisenda al carrer d'Avinyó, on cinc anys abans s'havia obert durant unes hores l'Oficina 2004. Aquesta nova ocupació, amb persones que ja hi havien estat el 1998, però ara sota el nom d'*Espai alliberat contra la guerra*, duraria unes hores més abans que no la desallotgessin, però no arribaria als dos dies. «Va haver-hi un grup de gent molt ampli i molt variat que vam començar una experiència que es va anomenar *Espais alliberats contra la guerra*, i en lloc de parlar només de la guerra de l'Iraq, vam començar a

parlar també de la guerra quotidiana, i el lema era “Quina és la teva guerra?”», recorda l’Ada.

Després d’una rua de carnaval dues setmanes més tard amb aquest lema, tornaven a ocupar un edifici municipal abandonat des dels anys vuitanta, a la placeta del Pi, també al Barri Gòtic. «Vam començar a ocupar edificis públics buits que hi havia al centre de Barcelona, però no des del moviment okupa tradicional, sinó des de gent supervariada, i com que l’Ajuntament de Barcelona té la prerrogativa de poder desallotjar en les primeres 48 hores sense ni tan sols ordre judicial, anàvem jugant al gat i al gos per tot el centre de la ciutat», explica l’Ada. «Anàvem ocupant edificis i ens desallotjaven, una i altra vegada, i així en vam ocupar com quatre o cinc».

Aquella experiència va permetre mobilitzar molta gent i debatre sobre les guerres quotidianes, la precarietat a la ciutat i un dels seus problemes clau: l’habitatge. «Aleshores va sortir Miles de Viviendas, que era una experiència d’ocupació que no venia de l’okupació clàssica: era totalment antiidentitària, superoberta, treballàvem amb premsa constantment i, de fet, per a tots els okupes érem els reformistes insuportables», reconeix l’Ada.

23 de setembre del 2003 El col·lectiu Miles de Viviendas ocupa tres edificis al Turó de la Peira, un barri edificat entre 1953 i 1961 al districte de Nou Barris, on es va detectar que molts habitatges patien aluminosi. Havien estat construïts amb un ciment menys resistent, que es va utilitzar durant el *boom* de la construcció al franquisme, i eren perillosos per als seus habitants. Els tres edificis ocupats estaven en procés d’expropiació per aquest motiu des de feia catorze anys. «Allò va ser un fracàs», recorda el Jordi Bonet. «Van anar de paracaigudistes en un territori sense haver generat prèviament les complicitats, no va quallar, al barri els van mirar com si fossin extraterrestres», afirma. Al cap de tres dies els van desallotjar.

La gent de Miles va aprendre la lliçó. Fins a finals d’any van seguir amb la seva activitat sense un espai físic, compartint projectes amb l’Oficina 2004 i Espai en Blanc, un col·lectiu de pensament sorgit un

any abans en el mateix entorn. El 4 de gener tornarien al centre de la ciutat i ocuparien un edifici de Metrovacesa, la principal immobiliària espanyola, al carrer de Sardenya, a pocs carrers del mar. Mai més s'oblidarien dels veïns.

Vulgaritzar

«Vaig arribar a Barcelona per estudiar Filosofia i no tenia amics, em van passar el telèfon d'un noi que estudiava Filosofia i que em va explicar tot el que tenia a veure amb la universitat, però em va dir: "El que està bé, el que realment és interessant, i aprens més de filosofia i de la vida que a la facultat, és Miles de Viviendas: vine avui a l'assemblea"». Així va ser com la Gala Pin va començar la seva militància política. «Més enllà de fer accions puntuals en un context concret, el que cal és *quotidianitzar* la vida política, i això en un moment de bombolla immobiliària, amb el *model Barcelona* que es va imposant, passa per l'ocupació», assegura. «I no per una identitat okupa, per reivindicar-se des d'una identitat okupa clàssica, sinó per la idea que nosaltres som veïns i veïnes de Barcelona, i el més normal avui en dia seria ocupar, perquè és una ciutat que ens expulsa». A l'edifici del carrer de Sardenya, el col·lectiu coincidia amb famílies que patien una situació d'assetjament immobiliari que no tenia altre objectiu que fer-les abandonar l'edifici.

Miles busca «vulgaritzar» l'ocupació, en el sentit de posar-la a l'abast de tothom, també discursivament. «No parlàvem d'anticapitalisme, que sonava com una cosa llunyana, de grupuscles polítics, sinó de model de ciutat», apunta la Gala. En aquest marc de model de ciutat, treballaven el dret a l'habitatge, les migracions i les fronteres, la cultura lliure –de fet, Miles acull les primeres jornades de Creative Commons que es fan a Barcelona–, les lluites contra la precarietat i contra l'assetjament immobiliari o, en un pla més immediat, la crítica al Fòrum Universal de les Cultures, que se celebraria entre maig i setembre del 2004.

18 de juliol del 2004 El Fòrum arriba al seu equador. A pocs metres del recinte, a la platja de la Nova Mar Bella, s'hi concentren activistes de tota la ciutat preparats per a una protesta aquàtica. Han preparat pasteres amb el que han trobat, materials d'obra, ampolles de plàstic..., «tot un espectacle de construcció precària», diran. I així, unes tres-centes persones prenen el mar, algunes amb banderes pirates, per assaltar des del mar «el Fòrum de la precarietat, les fronteres i l'especulació». Les imatges són vistoses, amb tota mena de vestimentes o despullats, i fins i tot hi ha qui arriba per aire.

«El Fòrum és com una caricatura de les Olimpíades, pretén repetir un cicle similar, però fracassa a nivell de construcció d'imaginari, perquè crec que la gent és més escèptica», explica el Miguel Martín, que en aquella època preparava des de l'Assemblea d'Okupes una Oficina d'Okupació, amb una missió similar a la de Miles: oferir eines per posar l'ocupació a l'abast de tothom. «El Fòrum també fracassa com a projecte, però en el que no fracassa és en les conseqüències socials que té, en carregar-se les vides de moltíssima gent, en la confrontació entre la ciutat que les institucions i arquitectes projecten sobre el plànol i la ciutat real», conclou.

L'experiència del carrer de Sardenya dura nou mesos. En el context del Fòrum es van produir diversos desallotjaments de centres socials. A finals del 2003 es desallotjava Les Naus, un espai cultural a Gràcia; a l'agost del 2004 li tocava a la Hamsa, referent al barri de Sants, i Miles de Viviendas, tot i sobreviure a la celebració del macroesdeveniment durant els mesos d'estiu, no va passar del 19 d'octubre, malgrat que els seus habitants es pengessin de la façana per dificultar que els fessin fora.

«Un cop ens desallotgen, hi ha molts llaços que s'han creat, es treballen un munt de temes amb intersecció i en connexió amb altres espais, però per mi en realitat el salt és quan arribem a la Barceloneta», declara la Gala. Poc més d'un mes després del desallotjament, el 25 de novembre del 2004, Miles de Viviendas ocupa un nou edifici al passeig de Joan de Borbó, al barri de la Barceloneta, un edifici de sis plantes davant del port que una dècada abans havia estat una

caserna de la Guàrdia Civil. «De cop arribem a un barri on hi ha un teixit social, hi ha una memòria col·lectiva del que ha suposat també l'espai en què estem ocupant, i en aquest moment descobreixo tota una crítica al *model Barcelona* que passa no només pel dret a l'habitatge, sinó sota el paraigua del dret a la ciutat, és a dir, que parlem de qui té accés a la ciutat i com es construeix», destaca.

Des d'allà l'assemblea de Miles s'implicarà de ple en la lluita veïnal de la Barceloneta contra el pla dels ascensors, un pla urbanístic que pretenia expulsar el 20 % de les famílies en la remodelació del barri. El projecte de Miles –o la gent que hi participaria– seguiria el seu camí, molt vinculat a la lluita contra l'especulació i l'assetjament immobiliari, el que es coneixeria com a *mòbing*. Per la seva banda, la Gala, a partir d'aquella primera guerra, ja passaria a considerar-se filla adoptiva de la Barceloneta.

Habitatges realment públics

14 de maig del 2006 Centenars de joves protagonitzen una seguda a la plaça de Catalunya de Barcelona per reclamar el dret a un habitatge digne. La protesta, convocada a través d'una cadena de correus electrònics, es repeteix en seixanta ciutats de l'Estat espanyol. Només uns dies més tard s'anunciarien dues Promocions d'Habitatge Realment Públic (PHRP). «Des de Miles de Viviendas es va impulsar això que en dèiem PHRP, amb la idea d'ocupar espais amb veïns que ja els estaven habitant, ocupar amb la seva lluita, com una forma de visibilitzar espais on es donava mòbing i ajudar-los, pactant aquestes ocupacions prèviament amb aquests veïns», explica el Jordi Bonet.

En un primer moment s'anunciaven dues ocupacions. Una al Barri Gòtic, en dues finques que eren propietat de Catalonia Hotels, on vivien tres famílies, la llar de les quals havia d'esdevenir un nou hotel, i que es resistien a ser expulsades. Una de les finques es trobava al carrer d'Amargós, i l'altra, contigua, al carrer de les Magdalenes, que va donar nom a l'espai. Al carrer dels Tallers, al barri del Raval, també

es van ocupar vuit pisos en un bloc amb veïns afectats per mòbing. A les façanes hi van penjar cartells molt similars als que feia servir l'Ajuntament de Barcelona per anunciar futurs equipaments, però, tot i l'estètica institucional, era una «Guerrilla de l'Habitatge» del districte de Ciutat Vella qui anunciava una Promoció d'Habitatge *Realment* Públic.

«Si la mercantilització de l'habitatge i del sòl és emparada, protegida i promoguda per les institucions polítiques, si la màfia immobiliària té tentacles infinits, la PHRP imposa la lògica de l'ús social i públic de l'espai des de les autopromocions d'habitatge», deia el comunicat amb què es presentaven.

Pel Jordi, aquestes «eren accions que posaven un altre cop en el centre de l'ocupació el tema de l'habitatge, però no com un dret individual, com en els anys vuitanta, en què ocupaves perquè "jo tinc dret a un sostre", sinó com una acció que permet visibilitzar que s'està vulnerant l'accés a un dret, no només a nosaltres, sinó col·lectivament».

En aquells moments creixia amb força a Barcelona el moviment contra l'especulació immobiliària, i a tots els barris de Ciutat Vella –el Raval, el casc antic, la Barceloneta i el Gòtic– veïns i veïnes s'organitzaven per fer front a situacions com les de les PHRP: grans propietaris que compraven edificis i volien fer fora els veïns. De fet, s'adhereixen a la *Carta de mesures contra la violència immobiliària i urbanística*, impulsada per diverses entitats «en algun lloc de la selva immobiliària» el setembre del 2005. El que fa la PHRP és afegir a aquelles reivindicacions una crida a «emprendre accions de desobediència civil fins que l'Administració no adopti les mesures per fer efectiu el dret a l'habitatge i a la ciutat».

«Magdalenes s'ocupa quan crèiem que ens desallotjaven de Miles, i allà va anar un sector que estava més per pensar model de ciutat, mentre que a la Barceloneta es va quedar el sector que volia parlar més de la quotidianitat, i els tres que estàvem molt ficats en la lluita de la Barceloneta i no volíem marxar d'allà», explica la Gala. Així, a Magdalenes s'hi combina l'ús com a habitatge amb l'obertura d'un

Espai Social, que funciona en paral·lel a la PHRP. Miles encara va resistir un any, fins al 29 de maig del 2007.

6 de desembre del 2007 Coincidint amb el dia de la Constitució Espanyola, s'obre una nova PHRP amb un petit centre social al carrer d'Avinyó, on quatre veïns resistien tot i l'estat d'abandonament de la finca. En aquells mesos –i especialment durant la campanya de les eleccions municipals que s'havien celebrat al maig– V de Vivienda posava a l'agenda pública la reivindicació de l'article 47 de la Constitució, que reconeixia el dret a un habitatge digne i adequat. Els ocupants criticaven aquest incompliment i també les mancances del Pacte Nacional per a l'Habitatge signat uns mesos abans. «Amb o sense pacte, amb o sense llei, fins que l'habitatge no estigui garantit per a tota la població, fins que l'habitatge no sigui realment públic, seguirem obrint portes per a fer efectiu el dret a l'habitatge», deia el seu manifest. Encara s'obriria una altra PHRP el 6 de març del 2008 al carrer de les Panses, al casc antic.

Veïns que ocupen

L'Espai Social Magdalenes s'acabaria convertint en la DretStation, explica el Jordi Bonet, en referència a la PlayStation. «El joc era el fet d'activar diferents drets socials de nova generació que consideràvem que estaven vulnerats: l'habitatge, la llibertat de moviments, la cultura lliure i la participació ciutadana. Òbviament, amb aquest programa vam acabar quallant i vinculant-nos molt amb el moviment veïnal, perquè, en el fons, part d'aquest programa coincidia amb el moviment al territori, i nosaltres teníem una voluntat de treballar bastant amb el territori», assegura.

Per l'Hibai Arbide, que també va formar part de Magdalenes, aquest nou espai es defineix bàsicament com a veïnal. «A Miles de Viviendas es comença a parlar de la vulgarització de l'ocupació, però tampoc s'aconseguia del tot, perquè continuava sent un centre so-

cial on només hi havia joves d'una determinada mena», assegura. En canvi, Magdalenes, explica, ni tan sols es defineix com a *okupa*: «Ja no era "Som okupes que fem de veïns", sinó "Som veïns que ocupem"». Per exemple, en la lluita contra l'hotel que es volia construir a la finca, i per extensió, contra l'explotació turística del centre de la ciutat, es troben còmodes amb el moviment veïnal. Coincidint amb aquestes batalles, es crea la Xarxa Veïnal de Ciutat Vella, formada per l'Associació de Veïns del Casc Antic, l'Associació de Veïns de l'Òstia, la Plataforma en Defensa de la Barceloneta, l'Associació de Veïns del Gòtic, la Taula del Raval i, també, l'Espai Social Magdalenes. «Perquè les nostres aliances naturals no les trobàvem tant en l'Assemblea d'Okupes com en el moviment veïnal», assegura.

En aquell espai treballaven diversos col·lectius, no només en l'àmbit de barri. V de Vivienda hi va acudir quan va necessitar un espai més enllà de les places, i la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca també s'hi va reunir en els seus inicis. Hi havia lloc, també, per a la lluita contra els Centres d'Internaments d'Estrangers, o per a la campanya per la despenalització de la venda ambulant, el *top manta*. «A Magdalenes hi havia un grup reduït de gent, però que després podríem dir que va alimentar les lluites que ja existien o les va impulsar, com la lluita contra els desnonaments», assegura el Jordi.

L'Ajuntament dels socialistes s'enfronta a les eleccions de maig del 2007 amb fronts oberts per tot Ciutat Vella amb la lluita veïnal contra l'especulació i l'assetjament immobiliari. Després de revalidar-se a les urnes, tot i que amb pitjors resultats, van assignar al districte una regidora nova amb voluntat de buscar solucions, Itziar González. Per la gent de Magdalenes, que veia perillar la seva activitat per l'amenaça d'un desallotjament, l'esquerda que s'obria a la institució semblava una oportunitat.

«Ens vam plantejar respondre a la demanda judicial de manera diferent a la que tradicionalment les ocupacions havien respost», explica l'Hibai. «En primer lloc, volem convertir en un programa polític el que pensaven que era un problema d'ordre públic; no es tractava de la legalitat o no de l'ocupació, sinó de què està plantejant

políticament; en segon, no volem que sigui un jutge qui decideixi quan marxem d'aquí, ha de ser una decisió en base a criteris polítics i, per tant, volem posar la pilota a la teulada de l'Administració, que es pronunciï sobre si els problemes que plantegem són legítims o no; finalment, no només Magdalenes, sinó també amb el moviment veïnal de Ciutat Vella, volem plantejar la possibilitat que hi hagi una expropiació d'aquest edifici i una cessió per part del districte a l'assemblea».

Així comencen una campanya per mirar de forçar una negociació, amb tres objectius: el primer és el reallotjament de les dues famílies que vivien a les finques ocupades; el segon, la revocació de la llicència d'hotel –«pel que suposa el turisme i com està destrossant Ciutat Vella, ens semblava irrenunciable», apunta l'Hibai–, i el tercer, l'expropiació i la cessió de l'edifici al projecte de l'Espai Social Magdalenes, d'una banda, i a una cooperativa d'habitatge, de l'altra. «Superambiciós, per demanar que no quedi», reconeix.

Magdalenes va ser desallotjat el 8 d'abril del 2010, sense gaire resistència. «La cosa era assegurar-se que la Núria i el Julio havien quedat reallotjats, i fins llavors no marxar», recorda la Gala Pin, en referència als veïns que hi vivien des d'abans de l'ocupació. Això es va aconseguir. També, que la llicència per fer-hi un hotel s'aturés el desembre del 2009, perquè, segons explicava la Itziar González, era una irregularitat haver-la sol·licitat quan encara hi havia inquilins a la finca. Tot i això, en la següent legislatura Catalonia Hotels recuperaria la llicència i acabaria enderrocant els dos blocs, que no van arribar a ser expropiats, per fer-hi un hotel. Sobre la permanència del projecte polític al barri, la Gala explica que «s'aconsegueix el que ara mateix és La Negreta, que neix conjuntament amb l'Associació de Veïns del Gòtic d'una negociació a través de la campanya de Magdalenes». «El dia del desallotjament va haver-hi una concentració, però no va ser com el gran desallotjament, perquè aquests objectius s'havien assolit».

Identitats

L'aposta de Magdalenes de negociar amb l'Ajuntament els va costar conflictes amb el moviment okupa de la ciutat. L'Hibai ironitza i diu que semblava que Magdalenes seria la fi de l'ocupació: «Ja quan es va ocupar Can Masdeu alguna gent de l'Assemblea d'Okupes pensava que això suposaria la mort de l'okupació, i després va representar una renovació fonamental per a la continuació de la pràctica a Barcelona, i va tirar molt del carro de l'Assemblea d'Okupes; amb Miles de Viviendas va passar el mateix, que hi va haver una estigmatització molt forta, i no només no va acabar amb l'ocupació, sinó que va haver-hi un nou cicle d'ocupacions; després també van dir que l'intent de Magdalenes d'arribar a un pacte acabaria amb l'ocupació, però d'això ja fa anys i l'ocupació segueix».

«L'Hibai va obrir el debat d'una manera una mica desenfocada, amb un article on criticava molt el moviment i la identitat okupa», recorda el Jaume Asens. «Magdalenes no intentava aquesta lluita com a moviment okupa, sinó com a moviment veïnal, però en plantejar el debat en termes d'okupació, molta gent ho va viure com una proposta que amenaçava el moviment okupa», assegura. Això va provocar la convocatòria de l'Assemblea d'Okupes, que en aquella època estava inactiva, i «van expulsar Magdalenes d'una assemblea de la qual mai havia format part», diu l'Hibai.

«Era posar-li massa fàcil a l'Administració, presentar-se com a okupa i plantejar una negociació, perquè això posava contra les cordes els que no volien fer això, els posava en situació de ser els "okupes dolents"», assegura el Jesús Rodríguez. «L'Administració ho estava buscant, i, de fet, el Pere Alcober, que era regidor de Sants i de Participació, havia viatjat a Bolonya i a altres llocs d'Europa per veure com s'havia aconseguit integrar o fragmentar el moviment okupa en altres ciutats entre okupes "bons" i "dolents"».

El Jesús opina que la línia política de negociació amb l'Ajuntament no era un problema, però sí «plantejar un debat dins el moviment okupa sobre si al moviment li sembla bé o no que es faci això, per-

què això era tensionar internament la gent que no volia entrar en aquesta dinàmica, que la feia sentir assenyalada i en el sector dels okupes "dolents"». Tot i això, valora positivament el conflicte que es va produir entre uns i altres: «A Magdalenes es va construir un nou moviment per a l'habitatge que probablement, si no hi hagués hagut aquesta tensió, no s'hauria creat», defensa.

En el fons del debat hi havia un conflicte sobre identitats. Les noves formes de protesta –i d'ocupació– que beuen de l'altermundisme es consideren més obertes que el moviment okupa que venia dels anys noranta. Fugien de les paraules més connotades políticament, de l'okupa amb *k*, o de l'estètica o els estils musicals que en general s'associaven als centres socials okupats. Per la seva banda, rebien també les crítiques dels altres.

Amb els anys aquestes diferències s'han diluït. «Nosaltres reconeixem que una ocupació com Miles és possible perquè prèviament hi ha hagut un moviment okupa, que potser sí que és més identitari, que s'ha partit la cara per poder normalitzar la situació de l'ocupació a Barcelona, sobretot a nivell d'acceptació social», assegura la Gala Pin.

Per l'Hibai, «quan sorgeixen els centres socials als anys noranta, a l'Estat espanyol tenia bastant sentit que fos un moviment identitari, perquè després del desert dels vuitanta i de tota la descomposició de moviments socials i de l'esquerra, l'important no era tant projectar un moviment que pogués suposar un canvi social com trobar espais d'autonomia personal, o col·lectiva, però d'un grup determinat. Era supervivència».

Uns anys després, l'Hibai havia canviat d'opinió sobre pràctiques concretes: «Consideràvem que les experiències anteriors eren massa identitàries, però amb el temps les hem anat coneixent i jo no jutjaria igual, per exemple, Can Vies, ara que amb els prejudicis amb què la mirava fa anys, perquè he entès que la relació que té Can Vies amb l'assemblea de barri o amb el territori, més enllà de si utilitzen o no les meves paraules, és superpotent».

Superherois

14 de maig del 2006 Les places de tot l'Estat s'omplen per reclamar el dret a un habitatge digne. El correu anònim que ha convocat les persones que s'hi troben diu: «Queremos todos una vivienda digna, una vivienda en la que podamos vivir y fundar nuestras familias sin estar destinando más del 50 % de nuestro sueldo para pagarla. Si de verdad te importa tu futuro, ¿estarás allí sentado con tus colegas?».

Pocs mesos abans, havia corregut una convocatòria per la xarxa que cridava a un *macrobotellón* el 17 de març a les principals ciutats de l'Estat, a fi de protestar contra el control de l'espai públic i la mercantilització de l'oci. A Barcelona, on al desembre l'Ajuntament havia aprovat l'ordenança del civisme, era una imatge de l'alcalde Joan Clos la que circulava amb la crida al «Macrobotellón cívic» a la rambla del Raval. El cas és que 350 agents de Guàrdia Urbana i els Mossos d'Esquadra es van desplegar per fer un control exhaustiu i impedir la festa-protesta. Passada la una de la matinada, van començar els enfrontaments, i la nit va acabar amb pillatge en alguns comerços, contenidors cremats i cinquanta-quatre detinguts.

Aquell mateix mes de març, a França centenars de milers de joves sortien al carrer per protestar contra un nou tipus de contracte que facilitava l'acomiadament dels menors de 26 anys. «Va haver-hi qui va començar a dir que, en canvi, a Espanya els joves només es manifestaven per borratxeres i no per coses serioses, i de cop apareix aquell *mail* anònim, que era com molt fresc, i convidava a demostrar que ens importaven les coses serioses», recorda la Gala Pin.

Les places es van omplir i allà va començar un moviment que seria V de Vivienda. «Recordo anar a les manifestacions i veure molta gent anònima, molta gent que acabava de començar, però també veure la gent de la Federació d'Associacions de Veïns o la gent del moviment okupa; era aquesta sensació de moltes famílies activistes que hi ha a Barcelona, que hi ha moments claus en què es troben», assenyala la Gala.

La Simona Levi és directora de teatre i va arribar a Barcelona a principis dels noranta, després de passar per ocupacions, primer al seu Torí natal, a Itàlia, i després al nord d'Europa, en espais més artístics. Quan aterra a Barcelona no connecta amb el moviment okupa, sinó que serà amb el moviment antiglobalització quan participarà en espais com Las Agencias o els *Espais alliberats contra la guerra*. «V de Vivienda va començar amb aquell missatge anònim, molt *guai*, perquè a mi com a persona que fa teatre polític sempre m'ha interessat molt la viralitat, i aquell *mail* arribava des de moltes bandes, la plaça es va omplir, i es van començar a fer assemblees», explica. L'organització distribuïda a través de la xarxa va començar inclús abans d'aquell 14 de maig, a mesura que s'anava difonent el missatge. Un wiki, un espai col·laboratiu editat pels usuaris, acollit al web del periodista Ignacio Escolar, va ser l'espai de debat en què es van poder coordinar les protestes que sortien arreu de l'Estat.

14 de maig del 2006 Centenars de persones seuen a la plaça de Catalunya. Es reparteixen fullets amb el missatge «Dissabte 20 a les 7 de la tarda a la plaça del Rei: assemblea oberta contra l'especulació». Quan es reuneix l'assemblea, ja hi ha activitats en defensa de l'habitatge digne convocades arreu de l'Estat fins a finals de juny. Les segudes es repeteixen l'endemà i també el diumenge següent, i les assemblees s'estableixen com un espai regular, que s'acabaria convertint en el col·lectiu V de Vivienda.

El 2 de juliol va tenir lloc la primera manifestació convocada des d'aquestes assemblees, però l'èxit de participació arribaria el 30 de setembre, amb la que portava com a lema «¡No vas a tener casa en la puta vida!». A mitjans d'octubre estava prevista a Barcelona una Cimera Europea de Ministres d'Habitatge, que es va suspendre davant la convocatòria de més mobilitzacions.

«V va aguantar un any i mig organitzant una manifestació cada dos o tres mesos; això era impensable, tenia molt de *ganxo*, tothom volia ser V, perquè molava», explica la Simona. «Hi havia gent de Las Agencias i gent del món de l'art polític que aportàvem aquest

coneixement de fer un discurs molt viral, per a tots els públics, que tot fos molt performatiu, cuidàvem molt que el camió fos ben guapo, que la gràfica fos bonica…».

Amb el bagatge acumulat, la gent que estava a V de Vivienda havia après com es podia incidir en els mitjans. A l'octubre van ocupar la botiga de mobles Ikea. Van entrar al crit de «Què passa? Què passa? Que no tenim casa», es van dirigir a la secció de llits, es van vestir amb els pijames i es van posar còmodes –«Per fi una casa!», deia algú–, llegint un llibre o fent una guerra de coixins. L'Ada Colau explicava així els motius als mitjans que hi van acudir: «En aquesta societat de lliure mercat en què vivim es poden comprar un munt de coses inútils molt barates, però resulta que els drets fonamentals van molt cars; llavors resulta que no tenim casa i no tenim dret a un habitatge digne».

27 de maig del 2007 Se celebren eleccions municipals i els tres partits que governen Barcelona empitjoren els seus resultats. El PSC tornaria a guanyar, amb menys regidors que mai, i seria l'últim cop després de vint-i-vuit anys imbatut. Però per a V de Vivienda el més important havia estat la campanya electoral, en què van assolir un gran protagonisme. «Es va pensar en una acció performativa, d'un superheroi que havia de fer mans i mànigues per sobreviure a la ciutat, ja que els preus de l'habitatge eren impossibles, i tots érem superherois pel simple fet de fer-ho», explica l'Adrià Alemany, una de les persones que es va enfundar –després de fer assajos amb la Simona– la disfressa de Supervivienda, amb antifaç i una capa amb el número 47, el de l'article de la Constitució que hauria de garantir el dret a l'habitatge.

Supervivienda, aquest heroi anònim, va irrompre en mítings de tots els partits i debats entre candidats, i va ser entrevistat en diversos mitjans. Esperava amagat o ajupit en algun racó i es movia sigil·losament, amb un cartell a la mà, per arribar fins al faristol, posant-se al costat dels polítics quan feien discursos sobre habitatge. En una entrevista al diari *El País* publicada el mateix dia de les eleccions, explicava qui era: «Supervivienda som tots i totes els que patim els

problemes d'accés a l'habitatge: els hipotecats, els que no arriben a final de mes, els joves que no poden emancipar-se, els que paguen lloguers abusius, els expulsats dels seus barris...: els que no ens conformem».

«Era una acció de guerrilla comunicativa per centrar el debat de la campanya en l'habitatge», diu l'Adrià. Volien evitar un ús electoralista del tema, que ja havien posat a l'agenda política. «L'habitatge entrava en l'agenda gràcies a nosaltres, però d'una manera bastant perversa, ningú plantejava el lloguer social, sinó que volien promoure habitatges de protecció oficial de compra, i avui gent que va accedir a un pis de protecció a través d'una hipoteca també és desnonada i es queda amb un deute per a tota la vida», critica.

Després d'un any i mig d'activitat intensa, el 6 d'octubre del 2007 V de Vivienda volia assolir el rècord mundial de gent cridant «¡No vas a tener casa en la puta vida!». La convocatòria, tot i ser molt vistosa, no va tenir tant d'èxit com les anteriors. El mes anterior, «l'operació de la ministra d'Habitatge Carme Chacón i el Govern del PSOE sobre el moviment, de prometre diners a pràcticament tota la gent que participava a les manifestacions, havia estat per mi el cop definitiu sobre nosaltres», assegura la Simona. El Ministeri va prometre una ajuda directa al pagament del lloguer de 210 euros al mes a tots els joves d'entre 22 i 30 anys que cobressin menys de 22.000 euros a l'any, que eren 8 de cada 10. Per la Simona, la ministra Chacón «va agafar un moviment relativament cansat i el va comprar, no en el sentit de que la gent es deixés comprar, sinó que es va veure gairebé com una solució».

El barri s'ha de defensar

Compravendes

18 de setembre del 2001 Una empresa immobiliària registra una hipoteca amb la Caixa d'Estalvis Laietana sobre tots els pisos del número 29 del carrer d'en Robador, al barri del Raval, «lliure d'arrendataris». A l'edifici hi viu el Manel González, des del 1985, i 19 inquilins més. D'aquesta operació ells no en sabran res fins mesos més tard.

Quan va començar a parlar amb els mitjans de comunicació –després trigaria a poder deixar de fer-ho–, el Manel va tenir clar el titular sobre el seu cas: «Han venut la meva escala quatre cops en dos anys». Els hereus del propietari de l'edifici el van vendre el juliol del 2001 per 420.000 euros. La immobiliària que va comprar el bloc i va subscriure la hipoteca el va tornar a vendre el maig del 2002 per 540.000 euros. Nou mesos més tard es torna a vendre per 961.620 euros. La quarta venda es produiria el juliol del 2003, per 1.358.280 euros, més de tres cops el valor de la primera.

D'aquestes compravendes el Manel se n'assabenta un cop fetes les tres primeres operacions. «Em vaig trobar un paper a la bústia que deia que farien un *arreglo* de l'escala, i que ens oferirien els pisos en venda», recorda, però remarca que mai més se'ls va tornar a comunicar res al respecte. «Al novembre del 2002 ens van començar a arribar burofaxos a gairebé tots els veïns, que deien que teníem els contractes extingits i que marxéssim», explica. El seu contracte, però, era indefinit. Es va posar a investigar i va acudir al Registre de la Propietat. Allà va descobrir que la seva escala ja havia estat venuda tres cops i que constava com a lliure d'arrendataris. «Jo vaig anar al registrador i li vaig dir que allà hi vivíem, però em va dir que no era responsable de res i que si tenia algun problema, em busqués un advocat».

El Manel, carter de professió, no era expert en lleis, però s'hi va posar les piles. «Em vaig convertir en una rata de biblioteca», explica. També era l'únic dels seus veïns que podia fer front als tràmits del procés que iniciava, perquè la renda mitjana dels altres estava entre els 275 i els 340 euros mensuals. Eren tots més grans que ell, que era l'únic que tenia un sou.

La quarta venda de l'immoble s'estava produint quan es va posar a investigar i, com a inquilí, el Manel tenia dret de tanteig i retracte sobre el seu pis, és a dir, que pel mateix preu que pagava el comprador tenia dret preferent a comprar-lo ell. «Per això havia d'esperar que estiguessin fetes les escriptures, i em passava cada setmana pel Registre de la Propietat a controlar-ho, i em deien que no calia que vingués, que anés trucant i m'avisarien, però vaig fer malament de fiar-me'n, perquè un dia vaig decidir passar-hi, perquè m'estranyava, i em van dir que estaven fetes des de feia un mes i escaig, i vaig haver de córrer», recorda. Un dels problemes més habituals amb què es trobaria el Manel en la seva lluita serien les demores i les ocultacions per part de les administracions.

Per tal de reclamar el dret de comprar el seu propi pis havia de dipositar primer el seu valor. «Em vaig haver d'endeutar, perquè m'havien caigut uns diners per la mort de la meva mare, però no tenia prou per pagar-ho», explica. Al maig del 2004 els jutjats van reconèixer, d'una banda, que tenia un contracte indefinit, i de l'altra, que tenia dret a comprar el pis. Llavors ja havien marxat molts veïns de la seva escala, i només en quedaven a 10 dels 20 pisos. L'empresa propietària va recórrer la sentència i finalment van tombar el dret del Manel al seu pis.

Mentrestant, la finca de Robador 29 estava cada cop més degradada, i el Manel denunciava l'abandonament per part dels propietaris. A casa seva, el sostre anava caient a causa d'infiltracions d'aigua del terrat. «Més tard van tallar una canonada que donava just a la paret mestra, hi havia una intencionalitat de fer ruïna allò», assegura. A això s'hi sumaven talls d'aigua, curtcircuits i problemes de brutícia, com el fet que es tapiaven els pisos que es quedaven buits, sense

buidar-los, i acabaven sent un banquet per a les rates. La deixadesa volia empènyer a marxar els habitants del bloc. Més enllà de l'àmbit judicial, la lluita de Robador 29 se centraria a combatre l'assetjament immobiliari, el famós *mòbing*.

En plena intervenció urbanística en l'anomenada Illa Robador, un gran solar resultat de l'enderroc d'una illa de cases, el Manel no era l'únic que patia una situació així. En aquella època ja només resistia un dels edificis que havien de ser enderrocats: el Jesús García, propietari del bar Ciutat Vella, es negava a l'expropiació i estava patint pressions de tota mena. El Jesús va explicar al Manel que s'havia muntat un grup al barri contra l'especulació i que tenien una reunió amb el nou regidor del districte, Carles Martí, el 7 d'octubre del 2003. «Jo no tenia ni idea de res, però eren diversos grups del barri contra l'especulació i jo em vaig colar en aquella reunió, i allà vaig prendre contacte amb la Coordinadora contra l'Especulació del Raval, que s'havia muntat, en principi, per donar suport al Jesús», recorda el Manel.

Després d'aquella reunió va començar a participar en les assemblees de la Coordinadora, a l'Ateneu del Xino, que també es trobava al carrer d'en Robador. Allà hi estava a gust i l'acabarien proclamant «alkalde del Xino». El 22 de novembre es van manifestar davant l'Ajuntament de Barcelona, van començar a penjar pancartes dels seus edificis, i el Manel es va convertir en la cara visible d'aquell moviment. El seu cas –«venut quatre cops en 24 mesos»– era flagrant i cridaner i ell estava disposat a donar la cara i a lluitar-hi. El mes de gener ja era el protagonista d'una edició del programa *30 Minuts* de TV3 que duia el títol «Coacció a domicili».

Gentrificació

20 de setembre del 2000 S'inaugura la rambla del Raval, un passeig que substitueix les cinc illes de cases que hi havia entre els carrers de la Cadena i de Sant Jeroni, avui desapareguts. L'Administració va

reubicar 925 persones que hi vivien. Segons els col·lectius contra l'especulació del barri, uns 5.000 veïns i veïnes van ser expulsats de casa seva arran de la reforma. El dia de l'obertura, una veïna del carrer de la Cadena explicava al diari *El País* com s'havien disparat els preus en el cas del seu bloc: «Farà uns cinc anys es va vendre un pis per sis milions de pessetes, i ara demanen 15 milions per un altre a la mateixa planta». El preu pràcticament s'havia triplicat en cinc anys.

L'Iñaki Rivera, un dels fundadors d'El Lokal, un espai social a poc metres d'allà, havia estat veí del carrer de la Cadena. «L'obertura de la rambla del Raval va ser molt dramàtica», recorda. «Cadena era molt del barri, i viure en un carrer que desapareix és molt fort, jo flipava, perquè, a més, van expulsar moltíssima gent. Ha quedat una vorera, però de l'altra totes les cases se'n van anar fora, i te'n recordes del bar, de la ferreteria, tot això...». En aquest procés, assegura l'Iñaki, «l'Associació de Veïns del Raval i el seu president Pep García van tenir un paper important, perquè articulava el sector més caspós del barri i representava els veïns davant l'Ajuntament socialista, que el van utilitzar molt bé. Ell va controlar el procés i els que eren propietaris van intercanviar pisos, i els que eren llogaters se'n van anar a la merda, expulsats».

En aquest context, la lluita contra la reforma urbanística havia estat difícil d'articular. El mateix dia que s'inaugurava la nova rambla, l'alcalde Joan Clos recordava que els canvis urbanístics per «esponjar» els atapeïts carrers del Raval no s'aturaven allà, i que seguirien amb la contigua Illa Robador, on les excavadores ja treballaven per enderrocar edificis.

Aquest procés venia de lluny. A partir del 1986, amb la designació com a seu olímpica, Barcelona adoptava un model de gestió pública més mercantil, de tal manera que va encetar la postergada reforma urbanística del centre històric de la ciutat amb col·laboracions público-privades. El 1988 es crea l'empresa mixta Procivesa (Promoció de Ciutat Vella SA), amb un 60,71 % de capital públic i la resta, aportat per empreses, sobretot entitats financeres. L'objectiu era permetre una «gestió eficaç» de l'actuació al districte de Ciutat Vella i «con-

centrar en una actuació enèrgica la inversió prevista». El 2002 Procivesa s'havia de dissoldre, i va ser substituïda per la nova Focivesa (Foment de Ciutat Vella SA), amb les mateixes característiques.

Les actuacions al barri del Raval passaven, d'una banda, per l'obertura de la rambla a la part sud, i de l'altra, per la creació d'equipaments culturals a la zona nord, amb la inauguració del Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba) i el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) a mitjans dels noranta. Al llarg d'aquest procés es planteja la possibilitat de traslladar a la mateixa zona la Facultat de Geografia i Història de la Universitat de Barcelona, en una àrea qualificada com a zona verda. Per això, al 1993 l'Ajuntament modifica la seva planificació per «esponjar» la zona de la Illa Robador i traslladar-hi la zona verda que cobriria la facultat.

Totes aquestes reformes porten associades un procés de gentrificació. Això vol dir que les reformes urbanístiques i els nous equipaments atrauen l'interès de persones o negocis amb més diners que els habitants locals, cosa que provoca que augmentin els preus i els veïns i veïnes acabin expulsats del seu barri. Sovint aquests processos van lligats a la degradació o l'abandonament previ de zones empobrides, a fi de justificar que s'hi faci una intervenció urbanística de gran calibre.

El Manel s'indigna en pensar en el sobtat atractiu del seu carrer: «Ningú estava interessat en Robadors, tothom tenia por d'entrar-hi, perquè era el carrer de les putes, hi havia droga, i llavors estàvem nosaltres, les rates i poc més». «La *pasma* només entrava per agafar les *mordidas*, i l'època del *jaco* va ser duríssima; jo quan sortia per treballar havia de saltar per sobre el *yonki*, va haver-hi baralles perquè es passava heroïna adulterada, i va haver-hi morts. Algun cop arribava a casa de la feina i trobava reguerons de sang… Va ser dur», assegura. «I de cop i volta, que vinguin els especuladors, i de cop i volta, els interessa. Hòstia, cabrons, ja us podria haver interessat abans tenir-ho en condicions!»

I després, què vindria? «El que volien fer amb la meva finca era una residència d'estudiants, perquè volien convertir això en *Ravalàn-*

dia de cara al turisme, vendre-ho i treure'n la merda, que érem els veïns: prostitutes, vells, pobres, *majaras*, *maricons* i gent de mal viure».

L'Iñaki destaca que, tot i aquest pla, a vegades «passen coses inesperades... Molta gent va criticar l'arribada de migrants al barri, però en realitat ens van salvar», diu. «Si la gentrificació del Raval arriba més tard del previst, és gràcies als immigrants. Tot estava previst perquè vingués la gent de pasta, però aquesta gent que gentrifica no vol viure al costat d'un *paki* o un marroquí, i van arribar sense que ningú ho esperés, van revifar el comerç del barri, van fer vida...».

«Els joves que havien de tenir fills fugien del barri, deien que no volien que els seus fills es criessin en un ambient així, perquè hi havia el *jaco*, i aleshores es va buidar mig barri», recorda el Manel. «Cap a finals dels vuitanta i als noranta és quan a l'Administració se li va en orris el seu projecte, perquè no s'esperava que arribessin els immigrants en massa i es fiquessin al barri».

Poder

L'estructura empresarial de Procivesa i Focivesa esdevindrà el nou poder a Ciutat Vella, i els veïns denunciaran pressions de tota mena. Tot i el malestar al barri, el projecte de l'Illa Robador va aconseguir el suport de l'Associació de Veïns del Raval i dels sindicats CCOO i UGT. Les tres entitats van ser les que van rebre l'encàrrec de construir tres blocs de pisos de protecció oficial en el nou solar, en el qual hi hauria menys zona verda de la prevista. En aquest context apareix la Taula del Raval, una associació veïnal dissident, que duu l'Ajuntament i Procivesa als tribunals i els obliga a replantejar el projecte: un cop, perquè l'hotel previst tindria més plantes del que hauria d'estar permès, i un altre, per la retallada de la zona verda.

«Contra aquesta associació hi va haver tot un muntatge judicial i policial d'una suposada xarxa de pederàstia al Raval, on va acabar imputada pràcticament tota la direcció de l'Associació, però que al final va quedar en res», explica el Miguel Martín. El 1999 es denuncia

el que es va anomenar Cas Raval, i el gener del 2001 té lloc el judici. El principal acusat admetia sentir atracció per infants, però assegurava que mai no havia tingut cap tipus de relació sexual amb menors. La premsa, però, no va esperar la sentència per assegurar, seguint les informacions policials, que s'havia destapat «una de les xarxes de pederàstia més importants de tot Europa». No se'n va provar res, d'això.

«El procés judicial va ser una vergonya. A mesura que avançava, no hi havia absolutament cap prova, va ser un muntatge contra la dissidència veïnal, que era un cop sobre la taula dels poders de llavors per frenar els peus a qui estava qüestionant el projecte», assegura el Miguel, que afegeix que la pel·lícula *De nens*, del director Joaquim Jordà, que explica tot aquest procés, és «el document més important sobre la destrucció social associada a la violència urbanística». Famílies separades dels seus fills durant tres anys, el judici mediàtic i l'estigma social contra els suposats membres d'una xarxa criminal que va resultar que no existia. I mentrestant, avançava la urbanització de l'Illa Robador.

Al bar Ciutat Vella, del Jesús, li va sortir car ser l'únic resistent als enderrocs. Uns operaris contractats per Focivesa van enderrocar murs del local –«per accident», segons van dir–, quan treballaven en el solar de l'illa. Més tard es van començar a enderrocar els pisos superiors de l'edifici durant el dia, posant en risc la clientela del bar. Enmig d'aquest procés, el Manel explica que «uns matons van entrar una nit al bar de Jesús i li van fotre una pallissa». Finalment, el 26 de febrer de 2004, va ser desallotjat. Una vintena de veïns es van aplegar dins el bar i s'hi van apropar els mitjans de comunicació. Un representant de Focivesa va anar al Ciutat Vella per tornar a oferir-li traslladar-se a un nou local. El Jesús assegurava que, sense comptar que les condicions que li oferien eren pitjors, no confiava en la seva paraula. Després que marxés el responsable de l'empresa, els antiavalots van entrar amb violència al bar per desallotjar-lo definitivament.

Les complicitats entre els interessos empresarials i l'Administració eren intenses. Quan els propietaris del pis del Manel van voler declarar que l'edifici estava en ruïna i, per tant, havien de fer fora els

inquilins sense dret a cap mena de compensació, ell va trobar que des del districte de Ciutat Vella no li donaven accés a l'expedient perquè pogués fer-hi al·legacions. «El termini caducava un dilluns i el divendres ens van donar els papers, així que Arquitectes Sense Fronteres va preparar el contrainforme en un cap de setmana», recorda el Manel, i tot i les presses van guanyar la batalla. «La responsable de donar-nos aquest informe és una de les que van ser acusades d'amenaçar la Itziar González», afegeix.

31 de desembre del 2006 Entren al registre del districte de Ciutat Vella 675 sol·licituds de llicència per obrir apartaments turístics al barri, 661 de les quals han estat tramitades pel despatx de l'enginyer Joaquín Quílez. Aquell era l'últim dia per sol·licitar-ne abans de l'entrada en vigor d'un nou pla que pretenia limitar els pisos turístics al districte, que eren cada cop més. La maquinària de l'Administració es va veure desbordada i no va poder respondre a les sol·licituds de llicència abans dels tres mesos que marcava la normativa, raó per la qual van quedar aprovades per silenci administratiu.

Uns mesos més tard, el juny del 2007, Itziar González va entrar com a nova regidora al districte de Ciutat Vella. A la seu del districte, per on Quílez, que no hi treballava, es movia amb comoditat, algunes dinàmiques van aixecar les seves sospites. El 2008 va traslladar Heliodoro Lozano, cap dels serveis tècnics de Ciutat Vella des del 2001, a una altra àrea de l'Ajuntament. Més tard va ser denunciat per la Fiscalia Anticorrupció. Tant ell com Elena Ariza, funcionària de l'àrea jurídica, van ser acusats de rebre suborns a través de Quílez per concedir o modificar llicències a establiments del districte.

El març del 2009 s'aprova una moratòria d'un any per a la construcció de nous allotjaments turístics a Ciutat Vella. El 30 d'abril la casa de la Itziar González, al Barri Gòtic, és assaltada. Després d'allò començaran a arribar amenaces, tant cap a ella com cap a la gerent del districte, Mercè Massa, si no deixaven el càrrec. Rep una carta anònima signada pels seus «amics del districte». En aquell context, i davant la manca de suport de l'alcalde Jordi Hereu i de la resta

del Govern municipal per lluitar contra l'obertura d'un nou hotel al costat del Palau de la Música, al casc antic, el 16 d'abril del 2010 va presentar la dimissió.

El forat

10 de març del 1996 Una manifestació de l'Assemblea d'Okupes acaba en l'ocupació de l'antic cinema Princesa, a la Via Laietana. No gaire lluny d'allà, al Pou de la Figuera, una de les zones més empobrides del barri de la Ribera, al casc antic, veïns i veïnes es trobaven sols davant la imminent expropiació i enderrocament de les seves cases per «esponjar» el barri. «Hi havia una sèrie de cases que les anaven a enderrocar, i aquells veïns es posen en contacte amb la gent que estàvem al cine Princesa», recorda el Jesús Rodríguez. A partir de llavors l'Assemblea d'Okupes va assumir com a pròpia la lluita contra els enderrocs.

Amb una vintena de persones van aturar un intent de desallotjament a un dels tres edificis del carrer del Pou de la Figuera que serien els primers a enderrocar-se. «A partir d'aquell moment vam conèixer el Paco, que va ser de les primeres persones que lluitaven contra l'especulació urbanística al centre de la ciutat, contra el monstre de Procivesa i tota aquella maquinària implementada pel Partit Socialista i Iniciativa, que gestionava l'expulsió del veïnat del centre de la ciutat, perquè s'havia de convertir en un lloc de trobada i d'arribada dels nous empresaris liberals europeus i dels estudiants, mentre que ells ho justificaven dient que calia sanejar la zona», explica el Jesús. Qualifica les empreses público-privades creades per l'Ajuntament com «una maquinària per aconseguir fer entrar molts diners per sanejar tot el deute que s'havia generat amb els Jocs Olímpics, i entraven diners, però les seves víctimes eren tots aquests veïns que s'expulsaven».

«Per portar a terme aquesta transformació, ves a saber en què, hem passat per diferents fases», explicava la Maria Mas, de l'Asso-

ciació de Veïns del Casc Antic, en un documental de l'època. «Una primera fase seria no fer res al barri, i que anés decaient i decaient, i que els mateixos veïns diguessin "aquí no es pot viure", i llavors alguns que podien marxaven, i els altres, doncs aguantaven, però amb la porqueria constant de la degradació, i això va coincidir amb l'època de la droga, que va ser molt i molt dura, i aquí no intervenia ningú».

Tot i que més tard la situació va canviar, quan gent com la Maria va prendre la iniciativa, el Jesús es mostra força crític amb les complicitats d'una part important del moviment veïnal al principi de l'aplicació d'aquests plans urbanístics. «Els veïns pobres no interessaven a ningú, perquè ni donaven vots ni es feien socis de les entitats veïnals, i per això van decidir posar-se en contacte amb els okupes», assegura.

«Com que nosaltres anàvem allà i els ajudàvem, alguns d'aquests veïns ens van facilitar entrar a pisos de la zona del Forat que havien de ser desnonats properament, i va començar l'ocupació d'alguns habitatges a partir de la complicitat d'aquells veïns que estaven patint aquest pla», explica. En un primer moment la lluita era contra els enderrocs, però el pla va seguir evolucionant. «Va haver-hi molts desallotjaments, moltes càrregues policials, i va ser una lluita molt soterrada i molt poc visible», lamenta el Jesús. Un cop fetes les primeres demolicions, la urbanització de la zona triga a arribar, i el que hi queda és un solar ple de runes que els veïns passaran a anomenar *forat de la vergonya*. Tot el procés d'enderrocs s'allargarà anys, i els veïns conviuran amb la pols i el soroll i els cops de les excavadores. En aquest context es va crear una assemblea del Forat de la Vergonya que barrejava veïns i veïnes de tota la vida i okupes que havien arribat allà per lluitar contra el pla urbanístic.

Malgrat l'estat d'aquell forat, els veïns hi fan vida en comunitat i comencen a organitzar activitats a l'espai obert. Per les festes de Nadal de l'any 2000 hi van posar un avet, que va arrelar, i el van deixar al Forat com a símbol de l'espai verd que volien allà. El 21 de febrer del 2001 se'l van trobar tallat i van decidir reunir diners entre tots per comprar-ne un de nou. El van penjar amb un cartell que deia «Tinc vida, no em tallis, no em matis com al meu germà». Un dia es

va assecar sobtadament; l'havien enverinat, assegurava el Paco del Cuerpo, l'ànima de l'assemblea del Forat.

Després de l'avet, van començar a omplir de plantes el solar i hi van fer un hort. «Semblarà una tonteria, però era una petita venjança. Deien que després d'anys lluitant contra un pla urbanístic, "com a mínim al solar que han deixat aquí a sota d'on estava casa nostra, doncs volem plantar-hi una tomaquera"», explica el Jesús. Mentrestant, s'ocupa un edifici al carrer dels Metges, davant del Forat, on joves okupes donaran el reforç necessari a aquella lluita.

L'espai verd creat per la gent del Forat no li va semblar una bona alternativa al Govern municipal. Els seus plans eren fer-hi un aparcament, amb el suport de fons europeus dedicats a un programa ambiental. Els veïns s'indignaven, els havien fet fora de casa per fer-hi una zona verda i hi acabarien posant més ciment. Mentrestant, seguia la deixadesa de la zona. El Paco li retreia a un responsable municipal: «Com que això no dona diners, només dona perjudicis, no ho volia arreglar ningú, i portem mesos endreçant-ho nosaltres. Amb molt d'esforç hem anat a la muntanya a recollir aquests matolls, perquè a més de merda de gos, aquí hi hagi zona verda».

El mur

18 de novembre del 2002 Els arguments del Paco no van servir per fer valdre el dret de veïns i veïnes a aquell territori que havien cuidat, i arriben al solar excavadores i camions protegits pels antiavalots de la Guàrdia Urbana, que comencen a enretirar plantes. L'endemà hi van tornar una dotzena de furgons d'antiavalots, van estomacar la resistència –i especialment el Paco, mentre el portaven cap a comissaria, tal com va denunciar–, van arrencar arbres que havien estat replantats pels veïns i van construir un mur amb una tanca que envoltava tot el Forat de la Vergonya.

Semblava que el mur acabava amb l'espai que construïen els veïns, però en una assemblea de la Plataforma Veïnal Contra l'Especulació,

compartida amb altres lluites de la ciutat, sorgeix una proposta: fer una manifestació i enderrocar el mur. Dit i fet. Una marxa contra l'especulació el 29 de novembre va acabar amb activistes vinguts de diversos punts de la ciutat arrencant primer les tanques i després trencant a cops el mur. Durant una llarga estona un esclat d'energia i ràbia tornaria a obrir el Forat. Aquell dia algun veí es va endur un tros de mur a casa com a trofeu.

Mentrestant, la tònica de criminalització del moviment okupa d'aquella època li semblaria útil a l'Administració amb vista a intentar desactivar la protesta veïnal. La primavera del 2003 la policia entrava al bloc okupat del carrer dels Metges i decomissava eines per tal d'acusar els seus ocupants de l'enderroc del mur. Per altra banda, al carrer de Sant Pere més Baix, també al perímetre del Forat, hi havia l'Anarkopenya, un antic teatre ocupat des del 2000 que va anar perdent progressivament les seves activitats socials. Lluny de la complicitat teixida amb la casa del carrer dels Metges, la Maria Mas denunciava que a l'Anarkopenya hi havia soroll les 24 hores del dia durant els caps de setmana, acompanyat d'actituds irrespectuoses i agressives amb els veïns. Tot i aquesta situació, l'Ajuntament era permissiu amb aquesta okupació, segons expressava el periòdic *Masala*, proper a la lluita veïnal: «Fonts del barri també afirmen que la policia sabia que al teatre es venia haixix i altres substàncies, i que algunes habitacions eren llogades a 25 euros la nit per turistes "alternatius". Res no va influir en el tracte rebut, bastant particular respecte a la pràctica policial en referència a les okupacions, que, en canvi, sí que pateixen un assetjament policial en realitzar activitats socials per al barri, com ara el bloc de Metges al Forat de la Vergonya».

4 de febrer del 2006 Festa a l'Anarkopenya. Passades les 3 de la matinada ja hi ha un miler de persones i es tanca l'entrada. Passades les 6 del matí, la policia intenta posar fi a la festa i s'hi genera un conflicte. Un agent de la Guàrdia Urbana sense casc rep un impacte al cap que l'acabaria deixant en estat vegetatiu. L'endemà, l'alcalde Joan Clos explicava que havia estat per un test llençat des de dalt de la casa.

No obstant, aquella nit són detingudes nou persones que es troben fora de la casa i se les acusa dels fets. Denunciaran tortures per part de la policia. La Guàrdia Urbana canviarà més tard la seva versió dels fets: ja no parlarà d'un test llençat des de dalt, sinó d'una pedra llençada des del carrer. En el judici tres metges forenses van declarar que això era impossible, però quatre persones van ser condemnades a presó. Una d'elles, Patricia Heras, negava fins i tot haver estat davant l'Anarkopenya. Trobar-se a la presó, amb la impotència de no aconseguir fer valdre la seva versió dels fets, havent estat sentenciada abans, fins i tot, del judici, va ser dur. El 26 d'abril del 2011, mentre era a casa seva quan es trobava en règim semiobert, es va suicidar saltant per la finestra.

Els afectats van denunciar un procés ple d'irregularitats i asseguren que van ser víctimes d'un muntatge policial i judicial. La seva versió dels fets, però, no va arribar al gran públic fins a l'emissió del documental *Ciutat Morta* a la televisió pública catalana el 17 de gener del 2015. Fins llavors, l'únic que van viure va ser la condemna judicial i mediàtica. Per als veïns del Forat, els conflictes evitables a l'Anarkopenya els buscaven les autoritats amb l'objectiu de desacreditar la seva lluita. Tot plegat fa ressonar les paraules del Miguel en relació amb el suposat cas de pederàstia del Raval, quan denunciava «la destrucció social associada a la violència urbanística».

2 d'octubre del 2006 Les excavadores tornen al Forat. Un temps després de l'enderroc del mur, amb un cert estira-i-arronsa amb l'Ajuntament, que va intentar tornar-lo a construir, els veïns van recuperar l'espai verd. L'Ajuntament va acabar renunciant a fer-hi un aparcament i va posar en marxa un procés participatiu sobre el futur de l'espai, per bé que l'assemblea del Forat hi va denunciar moltes mancances. L'espai va seguir creixent, amb un hort estructurat i una zona de joc per a infants. Aquell avet que van plantar el Nadal del 2000 i que van haver de replantar tants altres cops es va convertir en una font. La van construir els veïns amb trencadís i amb la inscripció «Parc Autogestionat Forat de la Vergonya». Havien passat quatre

anys i allà hi eren un altre cop les excavadores, que van iniciar les obres d'urbanització del parc. Hi aplicaven el pla definitiu després del tancament del procés participatiu, en què el col·lectiu del Forat criticava el canvi de disposició d'elements que ja existien. S'hi van repetir les càrregues, i el 5 d'octubre una manifestació de protesta derivava en enfrontaments al barri del Raval. El 26 de novembre del 2007 la policia desallotjava el bloc del carrer dels Metges.

Una de les victòries del Forat va ser que en la urbanització de l'espai no es toqués la font que hi havien construït, símbol de les altres victòries: un hort autogestionat, un casal de barri de gestió comunitària, que no es construís un aparcament i, sobretot, que la seva plaça no fos de ciment. La sorra també és un trofeu.

Pescadors

29 de setembre del 1990 És el dia de Sant Miquel, patró del barri de la Barceloneta, i s'hi celebra la Festa Major. El carrer dels Pescadors ha decidit recuperar la tradició i engalanar-se. Ho fa, sobretot, gràcies a l'impuls d'una de les veïnes, l'Emília Llorca, que comença a moure els fils i enredar les senyores del carrer on havia nascut i vivia. La Barceloneta és un barri popular, de famílies obreres i pescadores, i hi predominen els anomenats «quarts de casa».

Al segle XIX la industrialització va portar moltes famílies a Barcelona, i els propietaris de les cases unifamiliars del barri van veure una oportunitat si les dividien en quatre per fer-hi cabre quatre famílies on abans en vivia una. El resultat van ser pisos d'entre 28 i 35 m^2 compartits per famílies senceres. En un barri així, es fa inevitable fer vida al carrer, i això ho dinamitzaven les dones del carrer dels Pescadors. Amb la creació de la comissió de festes van començar a estar tot el dia fent activitats al carrer: quan no era per preparar la festa, era per finançar-la, venent loteria o un pastís els diumenges.

«La festa no és protagonisme, és molta feina voluntària. Ens passem el dia bruts, pelant patates, parant taules, pendents de la

llum, del so..., però com que t'agrada fer-ho, no importa, és el que busques», assegurava l'Emília en una entrevista el 2009, pocs mesos abans de perdre la vida en un accident de cotxe. Les impulsores de la festa s'enfundaven un davantal, que era la marca de la casa, i s'encarregaven que tot funcionés. En els primers anys hi havia tanta implicació que els veïns aprofitaven la festa per repintar les façanes de tot el carrer.

La festa les va portar a la lluita. «Cada cop et vas implicant més en els problemes dels veïns a través de la Festa Major, i et vas cultivant socialment i vas assumint compromisos, a poc a poc i cada cop més, i com que vas veient els moviments bruts que hi ha, et fan reaccionar», rememorava l'Emília. Així va ser com va acabar naixent, l'any 2005, l'Associació de Veïns de l'Òstia, que prenia el nom antic del barri, anterior al de Barceloneta. A més, ja existia una Associació de Veïns de la Barceloneta, però justament les veïnes de l'Òstia trobaven que tenia massa complicitats amb el Govern municipal i que no aportava solucions als seus problemes.

Va ser després de la creació de l'Associació quan es van assabentar per la premsa de la voluntat del Govern municipal d'impulsar el que s'anomenaria el *pla dels ascensors*. Es tractava d'un projecte urbanístic que pretenia rehabilitar el barri, que tenia una població envellida, instal·lant ascensors a les finques. Per la manca d'espai als edificis, la reforma comportava eliminar un de cada quatre «quart de casa» per instal·lar-hi l'ascensor, amb la conseqüent expulsió de veïns i veïnes. L'Emília i companyia van veure que això no afectaria només les persones que perdrien directament casa seva, sinó que també hi hauria una revaloració del barri, que va esdevenir un lloc d'interès per a l'especulació, i els preus dels pisos van passar a ser prohibitius per a les famílies de la Barceloneta.

Complicitats

25 de novembre del 2004 El col·lectiu Miles de Viviendas ocupa una antiga caserna de la Guàrdia Civil al passeig de Joan de Borbó, a l'extrem de la Barceloneta que dona al port. Quan arriben es posen en contacte amb les entitats del barri per presentar l'espai i el seu projecte, i organitzen uns primers debats veïnals. Però els vincles més forts començaran a fructificar uns mesos després. Davant la perspectiva del *pla dels ascensors*, l'Emília i les seves companyes no sabien què fer: «Vam sortir amb el megàfon al carrer i li dèiem a la gent del barri que si us plau vinguessin a una assemblea a l'església de Sant Miquel, que ens volíem presentar i informar-los».

«Passaven amb el cotxe megàfon en mà, i llavors l'Albert Sancho, que llavors estava a Miles i després va estar a l'Associació de Veïns del Gòtic, va corrents cap allà i li diu que compti amb nosaltres, i l'Emília diu que sí, però l'Antonio, el seu marit, la mira i diu: "Amb els okupes? Semblen bons nanos, però no sé...", i és quan arriben a casa que els fills de l'Emília li diuen: "Home, mama, potser soles no podreu i heu de comptar amb aquesta gent"», recorda la Gala Pin.

En una assemblea de Miles de Viviendas es van preguntar qui aniria a aquella trobada, i els quaranta volien fer-ho. «Hi havia hagut tota la lluita del Forat de la Vergonya, en què havíem après molt, però també havíem vist com s'havia fet servir la idea de que els veïns que lluitaven pel Forat eren els okupes, per deslegitimar-la», explica la Gala. Per això, van decidir no anar-hi tots, perquè no fossin tants okupes com veïns.

Quan vuit persones de l'assemblea de Miles de Viviendas van arribar a l'església de Sant Miquel, s'hi van trobar unes quatre-centes persones del barri, que estaven molt lluny d'espantar-se per la seva presència o els seus plantejaments. «Una senyora proposava tirar pedres a l'Ajuntament, una altra deia que no arribava per tirar-hi pedres, perquè anava amb muletes, però que si tallaven el trànsit, es podia quedar tallant-lo, i nosaltres dient: "No es tracta de tirar pedres el primer cop, companys, potser es tracta de recollir firmes"»,

rememora la Gala, rient. «Va ser molt divertit i també molt il·lustratiu dels diferents imaginaris amb què estàvem jugant cadascun de nosaltres, i va ser a partir de llavors que ens impliquem tots els que estem a Miles, d'una manera o una altra, i és quan jo faig el canvi al moviment veïnal; encara que continuï vivint a Miles, el meu xip ja és més veïnal», assegura.

L'Emília i la Gala establiran una relació molt estreta a partir de llavors, i l'Òstia i Miles compartiran pràctiques i aprenentatges. «Per una banda, hi ha com un nivell d'enamorament personal, i per altra, en el moment en què et trobes amb altres persones que veus que també ho estan fent d'una manera desinteressada i tens uns objectius comuns, jo crec que tenim tots la lucidesa de veure que no és només aferrar-te a una sola pràctica, sinó a partir d'entendre l'altre, veure de quina manera pots fer un cúmul de pràctiques», considera la Gala.

D'aquella assemblea neix la Plataforma en Defensa de la Barceloneta, que agrupa l'Associació de Veïns de l'Òstia, on es trobaven els veïns de tota la vida, altres veïns que portaven vint anys al barri, i també els més nous, els okupes de Miles de Viviendas. «En realitat, vam fer dos barrets per parlar del mateix, però això en un primer moment a l'Òstia els donava la tranquil·litat de que si alguna cosa no l'acabaven de veure clara, la podia fer la Plataforma, i no l'Òstia», explica la Gala. Al cap d'un temps, uns quants es trobarien dins l'associació de veïns.

«Una de les primeres coses que es proposa és fer una recollida de signatures, i uns quants de Miles no ho acabem de veure clar, perquè trobem que les signatures no serveixen per a res, però ho expressem amb cautela, i al cap de dos mesos ens adonem que recollir signatures ens serveix perquè la gent senti a parlar de la protesta, per difondre el tema del qual vols parlar, per anar creant xarxa i per, en un determinat moment, mostrar que som molts», exemplifica la Gala. D'altra banda, la gent de Miles introduïa els veïns en algunes formes d'acció directa –«supertoveta», assumeix–, com penjar una pancarta al monument als quarts de casa. També impulsen un taller de premsa per

aprendre a tractar amb els mitjans, o miren de donar més forma a les manifestacions, «que al principi eren una mica *a la virulé*, i vam buscar que tinguessin cobertura mediàtica o que hi hagués un final». «Les senyores de l'Òstia venien de la comissió de festes, i llavors fèiem una sardinada o una altra cosa, i nosaltres plantegem que hi ha una dimensió digital, una dimensió de ciutat», va recordant la Gala.

Mirar la qüestió des d'una dimensió de ciutat també permet que la gent de la Barceloneta vegi que no està sola. «Hi ha molta repressió social al barri en aquell moment, i hi ha gent que li retira feines al fill de l'Emília, o li retira la paraula a ella o a altres de l'Òstia, que són dones que estan acostumades a ser molt sociables i estan molt reconegudes, però de cop es troben que hi ha gent que ja no els hi parla, perquè el seu fill treballa al port i no volen que les vegin juntes, o perquè els hi han dit que per culpa seva el seu fill perdrà la feina», lamenta la Gala, que remarca la importància que va tenir donar-se escalf les unes a les altres en tot aquell procés. «Vinc d'una casa ocupada que més o menys és diversa dins el que hi ha, però és una bombolla, i de cop aquí hi ha la realitat, i jo sé que vull fer política amb la realitat, no vull fer política amb els iguals, amb qui només discutim per matisos», conclou d'aquelles primeres experiències compartides.

Ascensors

23 de febrer del 2007 L'Ajuntament de Barcelona aprova provisionalment una modificació del Pla General Metropolità (PGM) per permetre el *pla dels ascensors* de la Barceloneta, després d'una setmana de protestes diàries al barri. Els tràmits per a aquesta aprovació havien començat el novembre del 2006 i havien intensificat la resposta veïnal. Segons el regidor del districte, Carles Martí, l'objectiu del pla era «atendre les necessitats de les persones grans i dignificar el barri», però les que s'aixecaven contra el pla eren en gran part les mateixes persones grans. Més enllà de la destrucció del 20 % de les cases del barri, el pla deixava les actuacions en mans de la iniciativa privada,

que l'aplicaria amb la lògica de generar beneficis, denunciaven els veïns crítics.

En aquella època els propietaris ja havien vist que llogar els pisos a turistes era extremament més rendible que fer-ho a veïns i veïnes amb contractes antics. Més enllà de l'augment dels preus, les veïnes de l'Òstia van comprovar com moltes persones del barri patien situacions d'assetjament immobiliari i es van organitzar per atendre-les. Mentrestant, explica la Gala, van buscar eines per entendre millor què estava passant, i van recórrer a experts. «Hi ha una part del món acadèmic professional vinculada al món veïnal, com la Mercè Tatjer, el Manuel Delgado, el Francesc Magrinyà, el Josep Maria Montaner..., i a una Mercè li podies dir: "Posa't la roba de treball i vine a l'Òstia a explicar-nos el *pla dels ascensors*", i no és com tot un altre sector que parla en uns altres codis a l'espera que ho descodifiqui algú altre», assegura.

La Mercè va ser una de les redactores del Pla Especial de Reforma Interior (PERI) de la Barceloneta del 1986, que establia els criteris per la renovació urbana de la zona. Des de llavors, diu, «no hi ha un interès de l'Administració per fer un pla coherent, s'ha deixat que el barri s'anés degradant». «El que passa a la Barceloneta no és gentrificació, que és quan la gent es compra un pis i creu que està en un lloc més glamurós; el que pateix el barri és turisme massiu, pur i dur, que provoca la degradació del barri», assegura.

L'entrada d'aquest turisme massiu amb pisos turístics va associada a un augment dels preus, remarca la Mercè. «Els propietaris poden llogar els pisos i generar beneficis, però beneficis que ni tan sols reverteixen en una millora del barri; s'expulsa la gent, però no perquè vingui gent de més alt nivell adquisitiu, sinó perquè venen visitants temporals». I per què aquest procés té lloc a la Barceloneta? D'una banda, per proximitat de la platja, i de l'altra, perquè «són pisos molt petits, molt fàcils de convertir en apartaments turístics, perquè els arregles amb pocs diners», explica.

La Gala recorda que aquell 2007, mentre s'aprovava el *pla dels ascensors*, ja protestaven contra els pisos turístics al barri, i aquesta seria una de les principals lluites a la Barceloneta. Més enllà del *pla*

dels ascensors, denunciaven que els veïns i veïnes eren expulsats amb el turisme, amb la construcció de l'Hotel Vela a primera línia de mar, saltant-se la llei de costes per la qual havien enderrocat els *merenderos* del barri, o amb la creació d'un port de luxe davant el barri, que allunyava els seus habitants.

29 de maig del 2007 La policia desallotja Miles de Viviendas i posteriorment enderroca l'edifici. El compromís del Govern municipal és fer-hi habitatges públics, en el marc d'altres equipaments que es construeixen al barri en paral·lel al *pla dels ascensors*, però el solar seguirà buit durant anys. La lluita veïnal aquell any és intensa, i el juny assumeix el càrrec la nova regidoria del districte, Itziar González, que es compromet a obrir un procés participatiu. Des de l'Òstia i la Plataforma en Defensa de la Barceloneta lamentaven, al principi de l'any següent, que el procés no s'havia materialitzat. A l'octubre del 2008 el consistori acaba fent-se enrere pel que fa al plantejament inicial del *pla dels ascensors* i finalment, el 27 de gener del 2011, es deroga definitivament el pla i es reconeixen els quarts de casa com a patrimoni de la ciutat. Després d'aquesta victòria, la relació nascuda entre «okupes i veïnes» segueix vigent, còmplice en la defensa del barri i amb l'Emília en el record.

El taller

El Miguel Marín va arribar a Barcelona el 2001 i de seguida es va implicar en la revista *Masala*, vinculada als moviments socials del districte de Ciutat Vella. Va ser des d'allà com va arribar a la Coordinadora contra l'Especulació del Raval. Des d'allà coneixeria el cas del Manel González, de Robador 29, i altres situacions de persones que patien mòbing immobiliari al barri. També pertanyia al moviment okupa de la ciutat, des d'on va formar part de l'Oficina d'Okupació.

Arreu de la ciutat hi havia lluites contra processos especulatius, i s'acaba creant la Plataforma Veïnal Contra l'Especulació. «El que

intenta és coordinar lluites de diferents barris, des de Nou Barris fins al centre, perquè una mica a tot arreu s'estaven donant situacions relacionades amb l'especulació», explica el Miguel. Seria un espai en què sumar forces, i en aquells anys eren moltes les convocatòries de protesta que es feien en aquest marc. Va ser des de la plataforma des d'on es va convocar la manifestació per enderrocar el mur del Forat de la Vergonya el novembre del 2002.

Uns anys després, algunes persones consideren necessàries noves estratègies que complementin l'acció de la plataforma. «Alguns fèiem una anàlisi de que hi havia un excés de fragmentació i que la coordinadora s'estava convertint en una mena de taulell d'anuncis; si algú muntava una mobilització al Bon Pastor, pel seu tema, semblava que havíem d'anar-hi tots; si nosaltres muntàvem alguna cosa aquí al Raval, semblava que tothom hi havia de venir, a això nostre, i aquesta situació era insostenible», explica el Miguel. «La idea era una mica que cadascú havia de treballar els seus temes, però potser podríem tenir una sèrie de reivindicacions i d'eines comunes que d'alguna manera li donin cos al que fem cadascú, sense treure-li força».

Així, el juny del 2005, passada la ressaca de les mobilitzacions contra el Fòrum de 2004, es convoca el Taller contra la Violència Immobiliària i Urbanística (Taller VIU). El que havien de ser unes jornades de posada en comú acaba esdevenint un col·lectiu amb unes sis o set persones, recorda el Miguel. Per a l'Ada Colau, aquella experiència va servir per «fer una radiografia del model espanyol, i parlar, quan ningú ho deia, de com s'estava gestant la bombolla immobiliària i les seves conseqüències». El mes de setembre començaven a recollir adhesions a la *Carta de mesures contra la violència immobiliària i urbanística*, signada «en algun lloc de la selva immobiliària», que avançava qüestions que no arribarien a protagonitzar el debat públic fins a l'esclat de la bombolla immobiliària: «Segons dades oficials, tan sols des de finals de 1997 fins a l'actualitat els preus dels habitatges han augmentat més del 150 %, mentre que els ingressos nets salarials en els sectors amb conveni només ho han fet un 34,5 %. L'endeutament mitjà de les llars va passar del 45 % al 1990 a més del 60 % al

2004. El preu mitjà dels lloguers a l'Àrea Metropolitana va pujar de 355 euros el 1999 a 617 euros el 2004. Al mateix temps, continua augmentant el nombre d'habitatges buits: segons el cens de 2001, només a la província de Barcelona la xifra superava els 300.000 (i ha continuat creixent amb uns índexs excepcionals). [...] I cada vegada hi ha més persones obligades a jornades laborals extenuants en feines com més va més precaritzades per pagar la seva hipoteca o el seu lloguer. Però, tot i això, molts no hi arriben: tan sols al 2002 hi va haver 3.675 desnonaments a Barcelona».

El Taller treballa amb tres eixos principals: la reflexió de fons, que té com a fruit un llibre, *El cielo está enladrillado. Entre el mobbing y la violencia inmobiliaria y urbanística*; la generació d'eines de treball per a les lluites, que fructifica, entre altres, en un díptic sota el títol *De com la violència immobiliària i urbanística ens fa la vida invivible, i de les pràctiques individuals i col·lectives que faran capgirar aquesta situació*, i un espai d'atenció a les persones que pateixen situacions de mòbing.

«Vam posar el tema de l'assetjament immobiliari a l'agenda pública en aquell moment, perquè ara està tipificat a la llei del dret a l'habitatge, però llavors no estava penat ni estava perseguit de cap manera, i vam crear tot un debat amb el tema i el vam visibilitzar», recorda l'Ada. I afegeix que «tot aquest treball teòric que es va fer des del Taller VIU després es va aprofitar a V de Vivienda, i per això, tot i que V va ser un moviment molt fresc i molt espontani, tenia un corpus teòric amb què armar-se discursivament».

Pel que fa a l'atenció a casos, durant un temps la van fer setmanalment, en un espai que compartien l'Oficina 2004 i l'editorial Virus, que havia sorgit al Lokal i de la qual el Miguel formava part. «Estàvem allà els dijous de sis a quarts de nou del vespre, fèiem difusió pel barri i en aquest horari venia gent que ens explicava el seu cas, li donàvem consell legal i intentàvem fer-ne un seguiment», explica el Miguel. El més difícil era aconseguir que les persones que s'hi apropaven fessin el pas de denunciar-ho públicament. «Per una banda, perquè la gent en una situació així de violenta se sent molt fràgil, i no sent la força

que es necessita per defensar els seus drets, i per l'altra, hi havia gent que no coneixia els seus drets o que, quan els hi feies saber, no es creien que els poguessin fer valdre», assegura.

El Miguel afegeix a això l'autocrítica de no haver sabut articular espais que permetessin trencar aquestes dinàmiques. «Crec que els errors per inexperiència del Taller segurament van estar molt presents en la reflexió per crear la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, amb gent que n'havia format part», apunta.

El Manel, que havia emprès la seva lluita abans de la creació del Taller, és l'únic amb qui poden treballar aquesta denúncia pública i judicial. Aconsegueixen portar els propietaris de casa seva als jutjats, per assetjament immobiliari, però no aconsegueixen una condemna. «Va ser un cas poc típic d'algú que no era una persona gran, que era jove, i que estava disposat a lluitar fins al final», recorda l'Ada. El Manel es va convertir en la cara de la lluita contra el mòbing.

6 de juliol del 2005 El Manel es transforma en guia turístic de l'especulació. No és el primer cop, ja que al novembre els veïns de Robador havien organitzat una ruta per la futura «Ravalàndia» turística, però aquest cop ho fa acompanyat del bufó Leo Bassi i el seu Bassibus, en el marc del festival d'arts escèniques de la ciutat, el Grec. «Amb la Simona Levi vam fer el *tour* antiespeculació amb el Leo Bassi, que és on vaig conèixer l'Ada Colau, que feia d'hostessa ensenyant la casa dels amos de casa meva», rememora el Manel. La seva finca, venuda quatre cops, havia passat per mans de jugadors del Barça, hotelers o familiars de polítics franquistes. El recorregut del Bassibus mostrava altres situacions de mòbing, com els efectes del pla Caufec, a la serra de Collserola, al nord de la ciutat, i el cas del Pere, que amb 60 anys vivia en una masia i li feien la vida impossible perquè se n'anés. També van mostrar l'altra cara de la moneda, amb camps de golf o el recinte del Fòrum de les Cultures.

La Simona va estirar del fil de les intervencions teatrals per denunciar l'especulació. El 2007 presentava l'espectacle *Realidades avanzadas*, escrit amb el Marc Sempere, en què incorporava vídeos

gravats amb càmera oculta per denunciar males pràctiques. El 2003 l'Ajuntament havia anunciat la creació d'oficines *antimobbing* per denunciar l'assetjament immobiliari. Quan dues persones s'apropen a demanar pel cas d'una àvia amb contracte indefinit el pis de la qual hauria estat comprat, amb tot el bloc, per una immobiliària, una treballadora de l'oficina respon que «a vegades hi ha coses que més val perdre, perquè si li fan la vida impossible, comencen a fer obres, i llavors agafa una pneumònia, què?». I ho argumenta de forma clara: «En teoria no la poden fer fora, no l'han de fer fora, però ara anem a la vida normal», diu, per diferenciar el que marca la llei del que passa en realitat.

28 de novembre del 2006 Miloon Kothari, relator especial de l'ONU sobre l'Habitatge Adequat, es troba amb V de Vivienda. Per a la visita, l'Observatori DESC, que acollia el relator, va col·laborar també amb el Taller VIU. «Va fer declaracions bastant contundents sobre el que havia vist a Barcelona», recorda el Miguel. «Va fer un informe demolidor», afegeix el Manel. Les conclusions de Kothari assenyalaven que l'especulació generalitzada dificultava l'accés al dret a un habitatge adequat i que la situació podia empitjorar.

«Amb el Taller vam generar un discurs que posava sobre la taula que, d'una banda, hi havia responsabilitats polítiques clares, que el que estaven fent les institucions eren en si mateix formes de violència i generaven el caldo de cultiu per a la violència urbanística i el mòbing, i d'altra banda, que hi havia un problema estructural clar de relació entre les institucions públiques i l'interès privat, que generava un espai d'impunitat», considera el Miguel. «I després, també, que en el cas del centre la violència urbanística i l'especulació són inseparables del projecte de monocultiu turístic que comença a finals dels noranta».

En la mateixa línia, el Manel remarca que ell no denunciava només l'assetjament immobiliari: «Denunciava que els taxadors s'estaven inventant els preus dels pisos, perquè havien taxat casa meva sense que la veiés ningú; denunciava que s'estaven posant falsedats en

documents públics, com quan van dir que casa meva estava lliure d'arrendataris; denunciava que s'estava pagant en negre, més del que es declarava; denunciava que el registre de la propietat posava falsedats sabent-ho…».

Tot allò que denunciava el Manel va quedar sense respostes. La manca de resultats en l'àmbit de l'atenció i denúncia de més casos va portar a la llarga al final del Taller VIU, tot i que els seus integrants valoren positivament les eines creades. «Al final, la gent que estem al Taller anem tenint altres prioritats», apunta el Miguel. «Per exemple, en el cas de l'Ada, en aquell moment ja estava començant amb la PAH, i en el meu, decideixo centrar-me molt més en el *Masala*…» El Taller es dissol, però l'experiència alimentarà les lluites que el seguiran.

Desnonat

Mentre creix la lluita contra l'especulació, l'assetjament immobiliari i la violència urbanística, el Manel segueix aferrat a una lluita molt concreta: quedar-se a casa seva. A mesura que han anat passant els anys, alguns dels seus veïns, els que han pogut, han anat marxant. A ell li havien reconegut el dret a comprar el seu pis, però després d'un recurs, finalment els jutjats l'hi deneguen. Aconsegueix portar els propietaris als tribunals per assetjament immobiliari, però no hi ha condemna.

També es converteix en la persona de referència per als qui es trobaven en una situació com la seva. «A la gent li deien "parla amb el Manel", i venien i hi havia qui es posava a plorar, perquè era el primer cop que algú li escoltava tot el relat, perquè a l'Ajuntament o a la Generalitat, als dos mots ja els donaven una puntada de peu el cul, així que només el fet de poder expressar què li estava passant ja era important», recorda. Ell va emmalaltir, explica. «Quan tu veus que et fan fora de casa… Tots teníem els mateixos símptomes, el mòbing immobiliari era una malaltia, ens generava insomni, ansietat, pensaments de suïcidi, d'atemptar contra qui fos…».

El desgast de la lluita, de les càmeres –«em vaig convertir en una mena d'*star* mediàtica de la lluita», afirma– i també l'econòmic li van passar factura. Calcula que va perdre entre 15 i 20 mil euros lluitant per conservar casa seva. Després de molta guerra, va aconseguir que la secretària d'Habitatge de la Generalitat d'aquell moment, Carme Trilla, es comprometés a reallotjar tots els seus veïns. El 2007 el Manel rep la primera ordre de desnonament, que aconsegueixen ajornar judicialment. L'1 de desembre del 2008 arriba la data i un grup de persones es concentren davant casa seva a fi d'impedir el desnonament mentre a ell l'acompanya una psicòloga, i se'n surten.

«Un dia, la Itziar González em pregunta si el que vull és un pis i li dic: "És clar! Que he d'acabar al carrer, o què?"», recorda el Manel. Era un pis més petit que el seu i passava de pagar 85 euros de lloguer a 320, però va acceptar, perquè ja no trobava alternativa per romandre a casa. Abans que pogués fer el trasllat, el 17 de desembre, li van canviar el pany en un moment que va sortir de casa i un camió de mudances es va encarregar de traslladar les seves coses.

Cases sense gent, no s'entén

Una universitat

El curs 2008-09 les universitats bullien en la recta final de la lluita contra una reforma educativa. Assemblees i sindicats d'estudiants, i també una part del professorat, denunciaven des de feia temps que l'anomenat Pla Bolonya, amb el pretext d'adaptar la universitat al marc europeu, posava l'ensenyament superior al servei del mercat. Aquell moviment va ser la primera experiència de politització per a moltes persones, entre elles la Sílvia Abadia, que estudiava Periodisme a la Universitat Autònoma de Barcelona. «Jo ja tenia unes idees una mica progressistes, per dir-ho així, i arriba a la meva facultat el moviment anti-Bolonya, i m'hi vaig posar de cap», recorda.

20 de novembre de 2008 Després d'una setmana de tancades a diverses facultats, una manifestació recorre el centre de Barcelona per denunciar una imposició autoritària del Pla Bolonya. Després que la policia dissolgui la manifestació amb càrregues i causant ferits, centenars d'estudiants es dirigeixen al Rectorat de la Universitat de Barcelona. Allà comença una tancada que dura quatre mesos, fins que és desallotjada pels Mossos d'Esquadra el 18 de març del 2009 a petició del rector Dídac Ramírez. S'acabava el curs, i tot i que algunes mesures s'havien atenuat, amb l'inici del nou curs començaria a implementar-se el gruix del pla de reforma.

«A l'ocupació del Rectorat es va generar una comunitat molt maca, amb idees superestupendes, i vam dir: "Com que hem perdut la batalla contra el Pla Bolonya, farem la nostra pròpia universitat", així que vam decidir ocupar un espai per fer una universitat lliure, i per viure-hi, perquè, és clar, després de quatre mesos vivint en comu-

nitat, doncs no volíem tornar a casa», recorda la Sílvia. Així, la nit del 5 al 6 de juny van ocupar un edifici al carrer de Casanova, al barri de Sant Antoni, d'on havien marxat els inquilins que tenien contractes antics, com a conseqüència de l'assetjament immobiliari. A l'inici del curs següent, allà s'inauguraria la Universitat Lliure La Rimaia.

Pel Jesús Rodríguez, la Rimaia no és fruit del moviment okupa del qual ell havia format part des dels anys noranta. «Jo ho lligaria més amb un postmoviment estudiantil que va entrar a edificis com a pràctica de mantenir la col·lectivitat que s'havia viscut a la tancada a la universitat, com el que va significar per a la meva generació les acampades del 0,7 %: va ser una trobada amb allò col·lectiu», assegura. La Sílvia destaca, però, que la Rimaia és hereva de Magdalenes, de les Promocions d'Habitatge Realment Públic o de La Carboneria, un centre social okupat el novembre del 2008 al barri de Sant Antoni. «Al principi érem merament estudiants, l'únic que hi havia que havia format part d'aquests altres espais era el Pablo Molano, però després sí que s'hi va anar sumant altra gent d'aquest entorn, gent que havia estat en aquests moviments i que li va molar la feina que fèiem a la Rimaia», explica.

La Universitat Lliure seria desallotjada el febrer del 2010, però l'endemà del desallotjament ocuparien un altre edifici molt a prop, a la Gran Via, la Rimaia II. Encara hi hauria una Rimaia III, aquest cop a la ronda de Sant Pau, al barri del Raval, després d'un altre desallotjament. Més enllà de l'espai físic, que aniria canviant, la Rimaia va esdevenir un punt de trobada de lluites. «Com que érem frescos i jovenets i no estàvem vinculats a cap mena d'identitat política, doncs la gent no tenia cap mena de problema de fer aliances amb nosaltres», apunta la Sílvia. D'aquí que participessin en tota mena de campanyes i que teixissin xarxes i coordinació amb diversos espais ocupats, o abans de la Rimaia, o després, a partir del seu entorn.

Un dels espais en què la Rimaia es va trobar còmoda va ser el que es va anomenar el Moviment del 25. Després de l'aprovació, el juny del 2010, d'una reforma laboral per part del Govern del socialista José Luis Rodríguez Zapatero, es va començar a reunir a Barcelona una

assemblea de persones treballadores, aturades i en situació precària que trobaven que els grans sindicats, CCOO i UGT, no els representaven. Aquests sindicats convocarien una vaga per al 29 de setembre. El dia 25 –i d'aquí el nom del moviment– s'ocuparia l'antiga seu del Banc Espanyol de Crèdit a la plaça de Catalunya amb el lema «Quina és la teva vaga?». Seguien el fil de la campanya i les ocupacions de «Quina és la teva guerra?» d'uns anys abans, amb algunes persones que hi havien estat implicades. «La idea és crear un espai de confluència per a totes aquelles persones que se senten soles davant d'una crisi sistèmica que ataca totes les esferes de la nostra vida», deia el manifest del Moviment del 25.

Més enllà de la línia del coneixement autogestionat i del treball amb moviments socials en l'àmbit de la ciutat, per a la Rimaia era prioritari el treball amb el barri. «Quan estàvem a la ronda de Sant Pau, diverses persones i famílies del barri venien a demanar-nos lloc, o a demanar-nos ajuda, i quan hi havia alguna família que es quedava sense casa, a vegades la portàvem al segon pis de l'edifici, que no l'utilitzàvem gaire, però sobretot ajudàvem a ocupar», recorda la Sílvia. La Rimaia va arribar a tenir una oficina d'ocupació destinada a ajudar a accedir a un habitatge a persones que ho necessitaven.

Nou Barris

El Salva Torres va arribar al barri de Porta, al que seria el districte de Nou Barris, quan era un nen, als anys setanta. Nou Barris és el districte més pobre de la ciutat, construït en gran part durant el *boom* de la construcció del franquisme. Durant la transició també va ser dels més combatius, amb un moviment veïnal potent que reivindicava serveis bàsics que no hi havien arribat. La tradició de lluita del barri ha perviscut, però molt sovint amb dinàmiques pròpies, diferents de la resta de la ciutat.

Quan a mitjans del 2006 al centre de Barcelona es comencen a convocar assemblees per un habitatge digne, que acabarien sent

V de Vivienda, a la perifèria ja feia mesos que havien posat en marxa l'Assemblea pel Dret a l'Habitatge Digne de Nou Barris, amb diverses entitats veïnals i juvenils que seguien les reivindicacions de la *Carta de mesures contra la violència immobiliària i urbanística* impulsada l'any anterior.

«Amb l'esclat de la bombolla immobiliària, tot i que hauria semblat que la gent s'hauria d'animar, una bona part de la gent jove es va desinflar bastant, i cap al 2008 quedàvem molt poquets a l'assemblea i li vam donar un gir», recorda el Salva. Ja no es tractava de denunciar la bombolla, sinó de proposar-hi alternatives. La que van plantejar va ser reivindicar que en cada barri hi hagués 500 habitatges de lloguer públic al 20 % de la renda de les famílies. Així, el 2010 l'assemblea es convertiria en 500x20, un referent al districte en matèria d'habitatge.

Nou Barris va ser de les zones més afectades per la crisi dels desnonaments, especialment el seu barri més allunyat del centre de la ciutat, Ciutat Meridiana, construït als anys seixanta al mig de la serra de Collserola, circumstància que fa que fins i tot el clima sigui més hostil que a la resta de Barcelona. És el barri més pobre de la ciutat, un dels que té els pisos més petits, i va esdevenir el refugi per a moltes famílies migrants que arribaven a la ciutat en situacions precàries. L'Associació de Veïns de Ciutat Meridiana va batejar el barri com a Villa Desahucio per denunciar la sagnia diària de persones que havien d'abandonar les seves cases, i assegurava que en plena crisi de l'habitatge un dels seus carrers, el Perafita, era el carrer amb més desnonaments de tot Espanya.

Davant d'aquesta crisi i de la manca de resposta, esdevé habitual l'ocupació de pisos buits. A Ciutat Meridiana, els bancs que es quedaven els pisos després dels desnonaments no tenien interès a tornar a posar-los al mercat, ja que els preus a què els podien vendre eren molt baixos i l'atractiu de la zona, més baix encara. En menor mesura, aquesta acumulació de pisos a l'espera d'un millor moment per vendre'ls es repetia a tota la ciutat. D'aquí un dels crits més freqüents del moviment pel dret a l'habitatge: «No s'entén, gent sense casa, i cases sense gent».

«Han vingut a 500x20 bastantes famílies que viuen ocupant un pis i necessitaven ajuda per aturar els seus desnonaments», assegura el Salva. «Jo crec que s'ha estès bastant aquesta pràctica, i de fet una de les nostres propostes és que la gent ocupi pisos; de pisos particulars, els hi diem que no, però que mirin la cambra de la propietat i ho facin amb els dels bancs», explica.

12 de gener del 2011 500x20 atura el seu primer desnonament al barri del Verdum. La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca ho feia des de feia uns mesos i van seguir el seu exemple de posar-se a la porta per impedir-ho. Al pis hi vivien el Gabriel, la Rosa i els seus tres fills. Després de quedar-se al carrer, van ocupar un pis buit de l'Agència de l'Habitatge de Catalunya. Es van fer un fart de demanar una alternativa per a la seva situació, i no van rebre cap resposta. «Abans d'aturar el desnonament havíem fet molts moviments a nivell de l'Administració, fins i tot teníem un dictamen de la síndica de greuges de Barcelona donant-los la raó, i vam dir que calia defensar que estiguessin ocupant un pis públic», recorda el Salva.

La gent de 500x20 va aturar el desnonament del Gabriel i la Rosa aquell cop i encara dos cops més, però, finalment, el 28 de setembre es van quedar al carrer. Els jutjats havien deixat oberta la data del desnonament, i així, sense saber quin dia s'executaria, era difícil preparar-hi una resistència. La policia va irrompre brutalment a casa seva. Els pares van denunciar que fins i tot el seu fill mitjà, d'11 anys, havia rebut cops de la policia. Davant la manca d'alternatives, tots cinc es van instal·lar al menjador de casa de la mare de la Rosa.

Suport mutu

En la preparació del 15-M van participar col·lectius que més tard es van veure sobrepassats per gent de tota mena que s'aplegava a les acampades a les places. «Al principi ho estaven preparant a través d'internet, van començar a aplegar-se tot de *friquis* informàtics, i no

sabem com allò va transcendir i va arribar a tothom i van començar a fer assemblees, on també hi havia gent que feia més el vincle entre aquests espais de xarxes i els de moviments socials», recorda la Sílvia Abadia. Des de la Rimaia, quan van veure què s'estava organitzant, s'hi van apuntar.

«Recordo, la primera nit d'acampada, que érem 55 o 60 persones; doncs 30 érem de la Rimaia, i com que érem la meitat, vam començar a dinamitzar les primeres assemblees, a portar de casa fogons, bombones de butà, estoretes... En un principi, el primer, segon o tercer dia, la Rimaia va posar tota la part logística a la plaça», explica. Aquest paper va durar poc, però. La Sílvia va sortir de la ciutat uns dies per feina i quan va tornar no reconeixia la plaça: «Era un divendres al vespre i hi havia com unes 3.000 persones; a partir d'allà vam seguir estant-hi, però com qualsevol altre, ni tan sols estàvem a la mateixa comissió, sinó vivint allò».

Durant l'acampada hi ha una efervescència d'iniciatives, s'hi creen comissions que treballen sobre els temes més diversos, més enllà de la logística i la coordinació, i a principis de juny es pren la decisió de descentralitzar el moviment, que era incapaç de mantenir gaire temps més aquella vitalitat a la plaça de Catalunya, així com de crear assemblees als barris o incorporar-se a les que ja existien, algunes des de feia temps i d'altres sorgides embrionàriament arran del Moviment del 25. La gent de la Rimaia passa a centrar els seus esforços en l'assemblea del barri de Sant Antoni. En els mesos següents a l'acampada, a Barcelona hi havia manifestacions pràcticament diàries de lluites vinculades al 15-M.

14 de juny del 2011 Les assemblees dels barris de Barcelona i d'altres municipis catalans estan cridades a concentrar-se a la nit al voltant del Parlament en una acampada contra la votació que es durà a terme l'endemà. Es tracta de les anomenades lleis Òmnibus, amb què el Govern de Convergència i Unió sorgit de les eleccions autonòmiques del novembre pretén impulsar un paquet de retallades socials. L'endemà, abans que comenci la votació, hi haurà càrregues policials

contra l'acampada i intents de desacreditar el moviment que feia un mes que anava acumulant legitimitat. Vuit persones acabarien condemnades a penes de presó per les protestes d'aquell dia. Abans, però, el matí del dia 14, una de les activitats que es fan en el marc del 15-M és aturar el desnonament del Matías González i el seu fill adolescent al barri de Sant Andreu.

El Matías, que va haver de deixar de pagar la hipoteca perquè no tenia més de 400 euros al mes per viure, va aturar fins a tres desnonaments abans d'aconseguir, el setembre del 2012, que el banc li condonés el deute que li havia quedat després que li prenguessin la casa. Després d'això va seguir sent un dels militants més actius de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca.

Aturar desnonaments es va convertir en una pràctica habitual dels espais sorgits del 15-M, i no només amb la PAH. En molts barris es van establir Xarxes de Suport Mutu que col·laboraven amb els col·lectius pel dret a l'habitatge i que aturaven desnonaments de famílies que estaven de lloguer o ocupant.

25 de juliol del 2011 L'assemblea del barri del Clot i l'associació 500x20 convoquen una concentració per aturar el desnonament de la Verónica Loká, l'Eliseo Loyé i els tres fills de la parella. Portaven vint-i-sis anys vivint de lloguer en un pis del número 22 del carrer d'Andrade, i a diferència d'altres casos que començaven a sortir a la llum en aquell moment, ells sí que estaven al dia del pagament del lloguer, però no podien fer front a la pujada del preu que els reclamava el propietari. Feia quatre anys que hi litigaven, però finalment va arribar la data de desallotjament.

A l'escalf del 15-M, tres-centes persones es van concentrar davant l'edifici per donar-los suport. La pancarta penjada al balcó de la Verónica i l'Eliseo era eloqüent: «Si sola no pots, juntes ho podem tot. Xarxa de suport mutu». El que no s'esperaven era una reacció oficial tan diferent de la dels desnonaments anteriors. Un gran desplegament policial va carregar contra els manifestants per poder fer fora la família de casa. Hi havia vint furgons d'antiavalots. Després de les

càrregues, van entrar al pis pel balcó amb una escala, per arrossegar la família al carrer. La parella també va rebre cops de la policia, i la Verónica, que no s'esperava aquell desenllaç, recordava l'endemà que encara tenia la roba estesa a la casa que havia deixat de ser la seva.

25 de setembre del 2011 La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca convoca manifestacions a tot l'Estat sota el lema «Pel dret a l'habitatge digne: Dació en pagament retroactiva, Stop Desnonaments i lloguer social ja!». A Barcelona unes 5.000 persones responen a la crida. Entre elles, el Matías, amb una pancarta d'«Stop Desnonaments» a la qual ha enganxat pans i xoriços en referència a un dels crits del 15-M: «No hi ha pa per a tant de xoriço». El 4 d'octubre l'espera una tercera data de desallotjament i, després del cas de la Verónica i l'Eliseo, tem que aquest cops es quedarà al carrer. No serà així. Durant el recorregut alguns manifestants reparteixen octavilles cridant a aturar el desallotjament de diverses famílies, previst per al cap de quatre dies, al número 109 del carrer de Sant Pau, al Raval.

29 de setembre del 2011 Més de dues-centes persones s'apleguen a partir de les sis del matí davant de Sant Pau 109. A l'edifici hi ha catorze habitatges. En tres hi viuen famílies amb contractes antics, que paguen lloguers molt baixos; altres deu pisos estan ocupats per famílies que no poden pagar un lloguer, i un està buit des que es va cremar. La propietària, diuen els veïns, vol desallotjar-los per reformar tot l'edifici. De moment, ha arribat l'ordre de desallotjament per a cinc famílies.

Molt a prop d'allà hi ha la tercera seu de la Rimaia, i els veïns hi van anar a demanar suport davant l'amenaça de desallotjament. Aquell dia van aconseguir aturar-lo, però el 26 d'octubre la policia entraria a l'edifici abans de les 8 del matí, quan molts veïns encara dormien. Alguns ocupants, però, ja havien marxat de l'edifici, perquè s'havien creat alternatives col·lectivament per abordar la seva situació.

Acció

«A partir de quan ve la gent de Sant Pau 109 a la Rimaia, es va iniciar tot un procés d'anar coneixent-nos i intentar buscar llocs perquè aquestes famílies no es quedessin al carrer, i això es va donar en el mateix context en què s'estava parlant de la manifestació del 15 d'octubre», recorda la Sílvia Abadia. Tot i que en general les experiències d'aturar desnonaments donaven bons resultats, casos com els del Gabriel i la Rosa, el de la Verónica i l'Eliseo o el de Sant Pau 109 obligaven a buscar altres solucions.

«Estàvem treballant sempre els desnonaments i l'únic que fèiem era ajornar tres o quatre mesos una situació; calia buscar una solució més allargada en el temps. I després arriba el desnonament del Clot, que va ser el cas que ens va acabar de decidir a fer aquest pas», explica la Claudia González, de 500x20. «Havíem estat parlant entre diferents assemblees de visibilitzar l'ocupació com una eina, donar-li legitimitat per veure si l'Administració començava a tenir un altre tipus d'actitud i un altre tipus de respostes definitives, donant habitatges a la gent», afegeix.

1 de setembre del 2011 L'agost, amb les vacances dels jutjats, és una treva pel que fa als desnonaments. Amb l'inici del nou curs la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca, que ja havia aturat seixanta-vuit desnonaments en menys d'un any, convocava una concentració en suport de l'Elisa Díez i la seva família, a Montcada i Reixac, als afores de Barcelona. Ja havien pogut impedir dos desnonaments a casa seva. L'Ify, el marit de l'Elisa, cobrava poc més de 400 euros d'atur, mentre que ella, que no tenia feina des de finals del 2009, s'havia quedat sense cap mena d'ingrés. Li havien denegat la renda mínima d'inserció, l'ajut a les persones en situacions com la seva que Convergència i Unió i el Partit Popular van votar limitar aquell juny, mentre el 15-M rodejava el Parlament per intentar impedir-ho. Amb 400 euros al mes i una filla de sis anys, no havien pogut seguir pagant la hipoteca i el banc els reclamava tant el pis com un deute equivalent al seu valor inicial.

En aquella tercera data de desallotjament, la policia va arribar abans del que estava previst. Poc després de les 8 del matí ja feien fora de casa la família. Encara no havia arribat la mare de l'Elisa, que havia de recollir la seva neta per estalviar-li el mal tràngol, ni tampoc la cinquantena de persones que anaven a donar-li suport. L'Ada Colau destacava llavors el canvi d'estratègia judicial i policial davant els èxits aturant desnonaments, especialment amb el creixement del moviment després del 15-M. «Quan la justícia i la policia posen tots els esforços necessaris per efectuar el desnonament, no el podrem aturar», admetia. Però l'Ada també afegia que no podien desistir, raó per la qual calia buscar alternatives, i «una estratègia vàlida és la reapropiació ciutadana», deia.

L'Elisa i la seva família van tornar a ocupar el seu propi pis; hi van canviar el pany i van tornar a casa. La PAH ho presentava al cap d'uns dies com una nova campanya. Després d'«Stop Desnonaments», arribava l'«Obra Social de la PAH», en al·lusió a l'obra social de les caixes d'estalvi, que feien accions socials mentre desnonaven. Es tractava d'ocupar pisos buits d'entitats financeres per allotjar-hi famílies que s'havien quedat al carrer. Això no era una novetat, però ara ho feien de forma pública i a cara descoberta en el marc d'una campanya que buscava legitimar aquesta pràctica.

15 d'octubre del 2011 Sis mesos després del 15-M, el moviment convoca una nova gran manifestació amb el lema «Passem de la indignació a l'acció». Al final del recorregut, la marxa se separa en tres columnes: una dedicada a la sanitat, una a l'educació i una a l'habitatge. «Ja ens havíem visibilitzat prou amb el 15-M, ens havíem organitzat als barris, i calia passar a l'acció, portar a terme tot allò que dèiem que havia de passar», rememora la Sílvia. Parlant amb 500x20 van veure que no només treballaven amb famílies en risc de quedar-se al carrer, sinó també amb algunes que ja no tenien casa, com el Gabriel i la Rosa, que ja havien passat per tres desnonaments, o l'Esther, que amb cinc fills, d'entre un i 18 anys, es va instal·lar a la Rimaia després del primer intent de desallotjament de l'edifici del carrer de Sant Pau, perquè

era una situació molt complicada per a la família. Així, i juntament amb les assemblees de Nou Barris i Sant Antoni, es van encarregar de l'acció d'habitatge d'aquella jornada de protesta: ocupar un edifici per a aquestes famílies.

El bloc ocupat aquella nit al barri del Verdum, a Nou Barris, va prendre el nom d'Edifici 15-O. Era propietat d'una entitat financera, Cajamar, que el va acceptar en dació en pagament quan la immobiliària que el construïa va fer fallida. L'objectiu bàsic de l'ocupació era acollir famílies que s'havien quedat al carrer. Durant dies els esforços de molts activistes del 15-M van estar centrats a defensar-lo tant d'un possible desallotjament com comunicativament. Van reeixir en tots dos fronts.

Legitimitat

L'ocupació de l'Edifici 15-O en aquell context d'indignació col·lectiva contra polítics i banquers era difícil de qüestionar. L'alcalde de Barcelona, Xavier Trias, va dir l'endemà de l'ocupació que si els propietaris denunciaven s'hauria de desallotjar, però després va emfatitzar que caldria conèixer la situació de les famílies que hi vivien. El conseller de l'Interior, Felip Puig, va reconèixer que en aquest cas caldria actuar amb molta prudència. I ningú no feia servir la paraula *okupa*, escrita amb *k*, que des de finals dels anys noranta connotava una to de criminalització, per parlar d'aquell edifici.

«No és el primer cop que es reivindica l'ocupació com una manera de trobar habitatge, però com una qüestió política ja ho feia, per exemple, la Promoció d'Habitatge Realment Públic; allà ja es posava l'ocupació dins d'un discurs combatiu on es reivindicava com una alternativa per fer front a la crisi de l'habitatge», explica la Sílvia.

Tot i que el Gabriel insistia que ell no era «okupa», la Claudia està poc inclinada a establir-hi diferències. «Les ocupacions són sempre polítiques, conscient o inconscientment», diu, i afegeix que «el moviment okupa va tenir una participació forta en tot el que va ser

obrir aquest edifici, i hi va haver un suport i una entrega després per poder sostenir-lo». La Sílvia conclou que «tota aquesta idiosincràsia que es va generar a través del 15-M va permetre que el discurs de transgredir la llei com una reivindicació política arribés a moltíssima gent que prèviament ho rebutjava».

Per l'Hibai Arbide, l'advocat que es va encarregar de la defensa jurídica del bloc, aquesta legitimitat aconseguida va ser clau. «És més fàcil per a un jutge dictar una ordre de desallotjament contra un okupa "amb *k*", que compleix l'estereotip, que contra famílies que han sigut desnonades abans», assegura. Ho exemplifica amb una experiència viscuda en pròpia pell: dues setmanes abans de dictaminar que no s'havia de desallotjar immediatament l'Edifici 15-O, el mateix jutge va ordenar desallotjar un altre edifici ocupat, i la defensa estava a càrrec dels mateixos advocats amb arguments similars. «Ni els millors advocats del món dedicats a defensar l'ocupació, l'accés a l'habitatge, aconseguirien res per si sols, sinó que l'important és que hi hagi un moviment social que faci efectius i imagini i projecti nous drets», diu l'Hibai. La llei, conclou, «s'aplica, o no, en funció de la capacitat de violència que té l'Estat i la capacitat de resposta que té la gent».

Després de l'obertura de l'Edifici 15-O, la seva bona rebuda i l'efervescència del 15-M, va començar una nova onada d'ocupacions. El 22 d'octubre, una manifestació contra el desallotjament de quatre cases al barri de la Salut va acabar amb l'ocupació d'una oficina bancària a la Vila de Gràcia, el que seria el Banc Expropiat, que es vincularia a l'assemblea del barri. L'estratègia d'ocupar sucursals bancàries tancades, que proliferaven després que molts bancs haguessin estat absorbits per d'altres arran de la crisi, esdevindria una pràctica habitual per als moviments socials de la ciutat. El 16 de novembre ho farien a l'Eixample, però en aquest cas els van desallotjar al cap de dos dies. Aquesta ocupació estaria emmarcada en una nova campanya.

El 20 de novembre se celebraven eleccions generals, i una resposta del moviment va ser convocar «alliberaments generals», per obrir durant la campanya electoral immobles buits i tancats. El dia

17, després d'una manifestació d'universitaris en vaga, s'ocuparia un edifici al Barri Gòtic. L'endemà, persones vinculades a l'Edifici 15-O sota el lema «La nostra elecció, l'acció. Mai més soles» ocupaven un bloc al barri d'Hostafrancs amb el mateix objectiu d'acollir famílies. Seria l'Habitatge 18-N, però a finals de mes seria desallotjat amb un fort desplegament policial. La setmana va avançar amb diverses ocupacions, la majoria de les quals desallotjades ràpidament.

Pel que fa a la PAH, després del primer esglaó avançat amb l'Elisa i de veure l'experiència de l'Edifici 15-O, va fer el pas de «recuperar» edificis sencers amb la seva Obra Social. Parlaven de *recuperar* perquè consideraven que el rescat als bancs amb diners públics durant la crisi econòmica justificava un ús públic dels habitatges buits que acumulaven les entitats financeres. A Barcelona van trigar un temps a ocupar edificis sencers, una pràctica que van estrenar les PAH de Terrassa i Sabadell.

«En això hi ha una part important d'experiència del moviment okupa, que és que quan comença a haver-hi desnonaments amb data oberta, hi ha aquesta bogeria de que t'has d'atrinxerar dins de casa teva. Per sort, alguna gent ja ha passat per aquesta experiència i sap que és un infern viure esperant que et vinguin a treure», apunta la Gala Pin, que va formar part de la comissió d'Obra Social de la PAH. Abans del cas de l'Elisa, la primera ocupació que impulsa la Plataforma, sense fer-la pública, és a Terrassa. «Allà s'atura un desnonament, però el jutge dona una data oberta per al següent intent, i llavors es decideix entrar a ocupar un pis, molt en la lògica de la PAH de respondre a necessitats», diu.

Amb plataformes escampades per tot el territori, la realitat és que acaba havent-hi més ocupacions a les ciutats on hi ha hagut més moviment okupa que a les ciutats on no n'hi ha hagut. «Hi ha una part d'aprenentatge molt pràctica, de com s'ocupa, però també una part molt important d'imaginari, de saber que un pot viure ocupant i tenir una vida molt normal, i una part de cultura política de dir que la desobediència civil és legítima sempre que estigui justificada, i en aquest cas ho està», diu la Gala.

Valor

«No t'imagines la cara que em va posar la Núria quan li vaig dir que tenia l'alternativa d'ocupar un pis», diu rient el Carlos Macías, que es va incorporar a la PAH després del 15-M. Riu perquè, tot i el recel inicial, la Núria en va acabar molt convençuda i la seva família va ser una de les quatre que el 12 de juliol del 2013 van entrar a viure en un edifici de CaixaBank ocupat per la PAH a la plaça del Pedró, al barri del Raval. Era el tretzè bloc de l'Obra Social de la PAH, que fins aquella nova ocupació, la primera a Barcelona, ja havia donat aixopluc a 626 persones.

La Núria no va haver de patir un desnonament, ja que va aconseguir la dació en pagament. Això vol dir que el banc es quedava amb el pis i considerava saldat el seu deute. El que no va aconseguir la Núria va ser que li permetessin seguir vivint a casa seva en règim de lloguer social. En resum, es va desfer d'un deute que difícilment podria pagar, però també es va quedar sense un sostre per a ella, el seu fill i el seu gos, «que és una bèstia parda», diu.

El seu és un cas com tants d'altres travessats per la crisi econòmica. Tenia una botiga que, a causa de la crisi, va fer fallida. «El que pensem tots és: "Si plego de la botiga, no tinc res a fer". Llavors t'embarques més, poses més calers, fas refinançaments…, però arriba un moment que ja no pots més, i un bon dia reps la notificació judicial», explicava la Núria. Des de llavors, sobrevivien amb la seva pensió de viduïtat: 401 euros al mes.

Malgrat el suport social que rep la mobilització, la Núria opina que els problemes dels afectats per la hipoteca no han deixat de constituir un tabú: «No crec que ningú de la meva família digui: "La meva germana ha ocupat" com una cosa de la qual es pugui sentir orgullosa, quan hauria de ser així, perquè jo estic molt contenta del que estic fent», deia. «Quan vaig venir a la PAH estava avergonyida, però ara estic satisfeta perquè m'estic enfrontant al gegant».

La Gala va fer costat a les persones que van participar en aquella ocupació, i recorda que al principi s'ensumava un cert recel. La comis-

sió de l'Obra Social de Barcelona s'havia posat en marxa poc abans de l'obertura d'aquell bloc, més tard que en altres PAH, perquè fins aquell moment no s'havien trobat amb aquesta necessitat. «Sempre intentem esgotar totes les vies, sigui un lloguer social amb el banc, demanar un pis de protecció o el que sigui», explicava.

«Una cosa que vam fer al principi va ser organitzar excursions a un bloc de Terrassa i a un de Sabadell, per normalitzar la situació i entendre que recuperar un habitatge és això, recuperar un habitatge», apunta la Gala. «Ens tremolaven una mica les cames de pensar: "Ara farem això"», recordava la Núria, però va concloure que «això és un habitatge com un altre qualsevol, que hi vius i vols pagar un lloguer per seguir vivint, aquí o a un altre lloc».

La Núria remarcava en aquell moment que per ella la solució òptima seria una de similar a la que van assolir a Terrassa, on les persones afectades que van ocupar un bloc de Catalunya Caixa van aconseguir que l'entitat els concedís pisos de lloguer social. «Reocupar un habitatge no és dir: "Jo sóc més guapo i no pagaré". Ho faig perquè no puc pagar; només una part dels meus ingressos. És a dir, que em posin un tant per cent just del que cobro, i jo ho pagaré», subratllava la Núria.

El 28 de juny del 2014, juntament amb la gent del Lokal, que es trobava a pocs metres d'allà i havia estat donant suport a l'ocupació al llarg d'aquells mesos, celebraven una victòria. A través de negociacions amb diverses entitats financeres havien aconseguit negociar un lloguer social per a totes les famílies que vivien al bloc, i podien abandonar-lo. Quan els tornés a caldre donar sostre a famílies que es quedaven al carrer, la PAH ocuparia de nou un edifici. El 22 de febrer del 2015, mentre celebraven el sisè aniversari de la Plataforma, van entrar a l'immoble que havia estat l'Habitatge 18-N i el van obrir com a Bloc La Bordeta.

Però no volen

Signatures

«Quan l'Ada em va dir que es posarien a recollir signatures, jo no vaig entendre què dimonis feien, si ja estaven aturant desnonaments i tot plegat», explica el Sergio Salgado, activista del 15-M de Barcelona. Diu que, en canvi, quan va saber què vindria després, ho va entendre tot. La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca va presentar el 30 de març del 2011 una iniciativa legislativa popular (ILP), és a dir, un projecte de llei que no sortia dels grups polítics del Congrés dels Diputats, sinó de la mateixa ciutadania, la qual havia aconseguit recollir les 500.000 signatures necessàries perquè el Congrés valorés si l'admetia a tràmit. No ho feien sols, sinó amb l'ajut de l'Observatori DESC, on treballava l'Ada Colau des del 2007 i estretament lligat a la PAH, i també de la Confederació d'Associacions de Veïns de Catalunya (CONFAVC), de les centrals catalanes dels grans sindicats, CCOO i UGT, i de la Taula del Tercer Sector.

«Nosaltres ens ho havíem plantejat, però no teníem estructura per fer una ILP. Hi havia un moviment, però no prou gran per tirar-la endavant, perquè 500.000 firmes són moltes», recorda l'Adrià Alemany. En unes jornades sobre el dret a l'habitatge es va comentar la possibilitat de posar en marxa la iniciativa amb aquests socis, en què la PAH semblava el menys important de tots. «Internament plantejàvem que si teníem la infraestructura dels grans, seria més fàcil, tot i que al final va ser la PAH qui va recollir més signatures», explica.

La ILP plantejava tres mesures bàsiques. En primer lloc, la regulació de la dació en pagament, que no estava present a la llei hipotecària espanyola, amb l'objectiu de garantir que una família que no pogués pagar la hipoteca tingués prou d'entregar el seu pis per

acabar amb el deute. Reclamaven, a més, que aquesta mesura tingués caràcter retroactiu, perquè en cas contrari no beneficiaria les víctimes de l'esclat de la bombolla immobiliària. En segon lloc, demanava una moratòria als desnonaments, per la qual no es fes fora de casa les famílies en els casos en què es tractés del seu habitatge habitual i fossin deutors de bona fe, és a dir, que havien deixat de pagar perquè la seva situació econòmica no els ho permetia. Finalment, reclamaven l'establiment d'un lloguer social, segons el qual les famílies que havien de ser desnonades havien de poder viure durant 5 anys a casa seva pagant un lloguer que no superés el 30 % de la seva renda.

«En aquell moment la gent no sabia ni què era la dació en pagament, i la ILP era la manera de posar-la a sobre de la taula, amb els desnonaments i el lloguer social, com un *pack*», diu l'Adrià. «També la vèiem com un instrument per articular un moviment incipient; s'havien fet algunes trobades estatals, i això va ser un eix de treball comú que havia de permetre generar un moviment amb objectius comuns, una agenda i vertebrat internament».

El tràmit de la ILP va ser lent. Es va presentar el 30 de març del 2011, però la mesa del Congrés la va rebutjar dos cops per motius tècnics. Un petit partit polític valencià, Los Verdes Ecopacifistas, havia presentat una iniciativa similar dues setmanes abans, i la normativa no admet dues ILP sobre el mateix tema a la mateixa legislatura. El partit no tenia més de 300 militants, de manera que tenia poca capacitat per arribar a 500.000 signatures, i era criticat al País Valencià per votar habitualment amb la dreta i perquè el seu president tenia vincles amb el sector immobiliari. Els impulsors de la nova proposta els van acusar de ser un partit fantasma que amagava la intenció d'impedir la tramitació de la iniciativa de la PAH. Per fi, el 8 de juliol van arribar a un acord perquè el partit retirés la seva proposta i alliberés el camí a la ILP. L'altre tràmit, que trigaria mesos, seria esperar que la junta electoral validés tots els plecs de fulls per començar la recollida de signatures. Això no passaria fins al 17 d'abril del 2012.

Comença la recollida de signatures. «Tot això es coordina des de Barcelona, i havies d'enviar els plecs a les altres PAH, s'havien de

reportar cada "X" temps per saber com anava, havies d'estar en contacte permanent amb les PAH i va ser una eina fonamental no només perquè totes les reivindicacions bàsiques del moviment es convertissin en reivindicacions d'una majoria social aclaparadora, sinó també de vertebració del moviment», explica l'Adrià.

«Un dels problemes que teníem per generar moviment dins la pròpia assemblea local era que hi havia molta gent afectada que venia i volia participar, però no sabia com fer-ho, o tenia poc temps, o no podia implicar-se en les diferents comissions. Llavors..., la ILP és sortir al carrer, recollir signatures, parlar amb la gent, sensibilitzar, però també fer comunitat, quedar amb la gent de la teva pròpia assemblea, conèixer-los, empatitzar amb la seva situació, perquè quedes els caps de setmana per anar a mercat a recollir firmes, i això crea comunitat», destaca.

El Carlos Macías va ser una d'aquestes persones a qui la ILP va seduir. Abans del 15-M no havia havia format part de cap moviment social, i després de passar per les places buscava un espai des d'on actuar. «Allà vaig sentir a parlar d'aquesta gent que aturava desnonaments, i em va atreure que no estigués lligat a cap partit polític i que no només fessin denuncia, sinó que estaven solucionant problemes», recorda. El Carlos no sabia què fer per participar-hi, i li va semblar que recollir signatures era una cosa que queia dins del seu abast. «Van fer una reunió per explicar-nos tot el tema de la ILP i l'Adrià em va dir que feien l'assessorament col·lectiu, que hi anés, i hi vaig anar i em vaig enamorar; estava una mica en xoc, perquè era descobrir una altra ciutat dins la meva ciutat». A partir de llavors es va anar implicant en diferents espais de la PAH, com la coordinació, la benvinguda o, al final, el mateix assessorament. «Vaig estar mesos sense dir res», riu. I va acabar sent-ne el portaveu.

«La ILP va ser com matar dos ocells d'un tret, i en vuit o nou mesos va generar una maquinària supergreixada i cohesionada, tant internament com cap enfora», conclou l'Adrià. «Quan et surten les enquestes i et diuen que el 90 % de la població està a favor de les demandes de la ILP, o que més del 70 % dels votants del PP confien més

en la PAH per resoldre el problema de l'habitatge que en el seu propi partit, tot això és fruit de la ILP, no com a recollida de signatures, sinó de tota la dimensió humana que implica, de donar-te a conèixer, de fer-te publicitat. Fa que tothom que signa se senti part d'aquella ILP, i això va fer un moviment social amb una legitimitat brutal, i era la nostra força», recorda.

Calaix

Un dels motius que havia dut a impulsar una llei pròpia era l'absència de respostes de l'esquerra institucional, que deixava en un calaix les mesures per defensar el dret a l'habitatge, o directament promovia mesures per defensar el dret dels propietaris. L'article 47 de la Constitució espanyola, que estableix el dret a l'habitatge, sempre ha quedat supeditat al dret a la propietat.

Durant el Govern del tripartit, les dues legislatures en què els partits d'esquerres van reemplaçar Convergència i Unió al capdavant de la Generalitat de Catalunya, la Carme Trilla va ser la responsable de les polítiques d'habitatge, entre el 2004 i el 2010. El seu equip va impulsar la Llei del Dret a l'Habitatge de Catalunya, que després de tres anys de negociacions es va aprovar quan s'acabava el 2007, «quinze dies abans que esclatés la bombolla», recorda la Carme. «Vam fer la Llei del Dret a l'Habitatge posant tot l'instrumental que vèiem en els països del nostre entorn per evitar l'exclusió d'una part de la població al dret a l'habitatge», assegura.

Tot i que els moviments contra l'especulació van ser crítics amb la llei, també van reconèixer que era innovadora en molts aspectes. Tanmateix, algunes de les seves mesures mai es van arribar a desenvolupar. La més polèmica de totes va ser la del lloguer forçós d'habitatges en situació de desocupació permanent, a través d'una expropiació temporal de l'usdefruit. En altres paraules, que l'Administració podia posar en lloguer els pisos que els propietaris tinguessin buits i fora del mercat de manera injustificada. El 2011, arran de l'aprovació

de les lleis Òmnibus, aquelles contra les quals protestava el 15-M i que van comportar condemnes de presó per a vuit manifestants, es va eliminar aquesta mesura. La realitat era, però, que des de l'aprovació de la llei el Govern del tripartit no havia iniciat cap expedient d'expropiació d'usdefruit.

La llei del 2007 contenia altres mesures que pretenien incentivar que els pisos buits es posessin en lloguer i no es quedessin tancats a l'espera d'una oportunitat millor de negoci. Una era la possibilitat que les administracions sancionessin els pisos llargament desocupats amb multes de fins a 900.000 euros. La multa podia arribar a la xifra màxima si la imposava la Generalitat, a 500.000 euros si ho feien els ajuntaments de poblacions per sobre de 100.000 habitants, i a 250.000 euros per als que tenien entre 5.000 i 100.000 habitants. Aquesta mesura, però, també va quedar en un calaix des de la seva aprovació el 2007 fins que la PAH va començar a reivindicar-la ciutat a ciutat.

D'altra banda, en el marc estatal, Carme Chacón, ministra d'Habitatge del Govern del Partit Socialista entre el juliol del 2007 i l'abril del 2008, va anunciar en el seu curt mandat que s'accelerarien els desnonaments de lloguer. Es van obrir nous jutjats per agilitzar-ne el procés i el 2009, ja dins el mandat de la seva successora, Beatriz Corredor, es va aprovar la reforma que establia que els propietaris podien requerir el desnonament quan els inquilins retardessin el pagament d'una mensualitat del lloguer. Ja no els caldria esperar dos mesos, com abans de la reforma. La mesura tenia com a objectiu declarat, igual que el decret de 1985 del també socialista Miguel Boyer, fomentar el lloguer donant facilitats als propietaris.

Anys més tard, quan la PAH presenta la seva ILP i aplega un immens suport social, tots aquests partits hi donaran suport. Tots: els que havien aprovat la llei i l'havien deixat al calaix, els que havien retallat la llei que no s'havia arribat a aplicar i els que havien aprovat mesures que agreujaven el drama de l'habitatge.

Pressió

5 de febrer del 2013 «Els asseguro que si no he llançat una sabata a aquest senyor és perquè creia que era important quedar-me aquí per dir-los el que els hi estic dient, però aquest senyor és un criminal i com a tal l'haurien de tractar vostès». La frase de l'Ada Colau, visiblement afectada, causa un gran impacte mediàtic. El senyor a qui es refereix és Javier Rodríguez Pellitero, vicesecretari de l'Associació Espanyola de la Banca, que havia comparegut abans que ella a la Comissió d'Economia del Congrés dels Diputats. Al cap de pocs dies havia d'arribar la ILP al Congrés, però el representant de la banca defensa que no cal canviar la llei.

«Estem davant una estafa, perquè tot et portava a hipotecar-te», deia l'Ada als diputats. «Alguns han fet un grandíssim negoci, com les administracions, les immobiliàries, i no han assumit la seva responsabilitat, perquè el missatge oficial de l'Estat era que no hi havia una bombolla immobiliària».

Aquella intervenció va representar un *boom* mediàtic per a l'Ada Colau i la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca. La seva presència a les televisions es va disparar. Al cap d'un mes obriria un consultori a la revista del cor *Pronto*, la revista més llegida d'Espanya, en què responia dubtes dels lectors sobre la qüestió hipotecària. La revista fins i tot sortiria als quioscos amb un *pack* d'adhesius d'«Stop Desnonaments», una campanya que va generar una certa controvèrsia en algunes PAH.

«El cas de *Pronto* és un exemple extrem, però jo el que vull és arribar a la gent, a tota la gent que tingui aquest problema, i a la qual no puguin arribar els nostres canals propis. Jo he d'anar cap a la gent perquè tinc alguna cosa a comunicar, a informar, i si aquesta gent té un problema que es pot solucionar amb la PAH, ho han de saber», diu l'Adrià Alemany.

8 de febrer del 2013 El grup promotor de la ILP anuncia que ha recollit 1.402.854 signatures de suport: gairebé el triple del mig milió neces-

sàries, aquell que el 2011 els semblava un repte difícil d'assolir. La pressió social per a l'aprovació de les mesures no para de créixer i el 12 de febrer el Congrés ha de votar si admet la iniciativa a tràmit o si la descarta abans de debatre-la. El Partit Popular, amb majoria absoluta a la cambra, havia anunciat que votaria en contra del debat de la llei. En canvi, sí que aprovaria el mateix dia el debat d'una altra ILP per declarar la tauromàquia com a Bé d'Interès Cultural i protegir-la.

La PAH declara la guerra: primer, amb l'enviament de cartes a tots els grups parlamentaris per demanar-los que s'hi pronunciessin; després, abordant a través de xarxes socials els diputats que no n'eren favorables, i finalment, amb correus electrònics. Tot allò es feia en el marc d'una campanya anunciada per assenyalar els responsables de no aprovar una llei que pretenia salvar vides: els *escraches*.

12 de febrer del 2013 Al final del dia s'ha de votar l'admissió a tràmit de la ILP i el Partit Popular insisteix que hi votarà en contra. El portaveu del partit, Alfonso Alonso, declara que es tracta d'un «"no" amable». La indignació és gran i va creixent al llarg del dia, amb concentracions a les seus del partit a les principals ciutats espanyoles. «Fins pocs minuts abans que el Partit Popular intervingués al Congrés, havien deixat molt clar que anaven a impedir la tramitació, cosa que nosaltres vam denunciar com una manca de democràcia, perquè no era una qüestió només de la nostra iniciativa, sinó el fet que tu compleixis tots els requisits de la llei, tripliquis les firmes que demanen, amb gairebé un milió i mig, i que, a pesar d'això, es plantegessin fer servir la seva majoria per bloquejar-ho i que ni tan sols es debatés... Era realment incomprensible», recorda l'Ada, que aquell dia era al Congrés en representació del grup promotor de la ILP.

«Això va generar un suport ciutadà a la nostra crida, i els diputats i diputades van rebre milers de correus en pocs dies. Es van organitzar concentracions al Congrés i davant de les seus del PP, i això es respirava allà a dins, es notava aquella tensió, que el carrer entrava allà dins, i això sens dubte va fer canviar el sentit del vot», assegura. A falta de pocs minuts perquè tingués lloc la votació, el partit del

Govern espanyol anunciava que permetria el debat de la iniciativa. La concentració a la seu del PP al carrer d'Urgell de Barcelona esclatava d'alegria. El següent repte era aconseguir que s'aprovés la llei, i aquí era on tenien un paper clau els *escraches*.

Escrache

Escrache es va convertir en la paraula més sonada en els entorns activistes a principis del 2013. Era un terme provinent del parlar col·loquial de Buenos Aires, i en el context en què es feia servir, de lluita contra la impunitat dels responsables de la dictadura militar argentina, *escrachar* significava posar en evidència, revelar en públic o fer aparèixer la cara d'una persona que pretén passar desapercebuda.

«La nostra intenció era clara: treure a la llum allò ocult, amagat, i mostrar-ho, perquè si no hi ha justícia, hi ha *escrache*», afirmen els seus impulsors, l'organització HIJOS (Hijos e Hijas por la Identidad y la Justicia contra el Olvido y el Silencio). Es tracta d'una entitat que defineix la seva raó de ser com la lluita contra la impunitat, i per la reconstrucció de la història sense veritats falsejades, la restitució de la identitat de nois i noies que van ser separats dels seus pares i mares i la reivindicació d'aquests progenitors i els seus companys.

La pràctica de l'*escrache* va sorgir amb la voluntat de fer justícia. A la impunitat jurídica que suposaven les lleis de «punt final», que no permetien sotmetre a judici els responsables d'assassinats, desaparicions i tortures, s'hi afegia la impunitat social garantida per l'anonimat en què vivien les persones que van sostenir la dictadura a l'Argentina entre 1976 i 1983. Aquesta impunitat, valorava HIJOS, podia desaparèixer quan s'identificava aquests individus. L'*escrache* no era una manifestació com qualsevol altra, sinó que pretenia ser transformador en si mateix.

«Com que no hi ha una justícia formal, s'organitza una justícia social, i és la ciutadania qui, sense fer cap tipus d'acte violent, s'organitza col·lectivament per assenyalar aquestes persones, per visibilitzar i

que tothom sàpiga que aquesta persona, que es mou en un determinat barri, que va a dinar a un lloc determinat, que treballa a tal lloc o fa tal acte públic, que tothom sàpiga de què és responsable», explicava llavors l'Ada. «Salvant les distàncies, perquè en el nostre cas no estem parlant d'una dictadura, com a mínim en sentit clàssic, estem parlant d'una dictadura financera, perquè ara mateix totes les nostres polítiques socials i drets fonamentals estan compromesos per les malifetes d'aquesta classe financera; el context és diferent, però té una similitud profunda amb una situació d'injustícia generalitzada, de vulneració de drets fonamentals en què els responsables no només no han de respondre pels seus crims, sinó que, a més a més, són premiats per la gestió pública», afegia.

La campanya d'*escraches* comença amb una carta a tots els diputats del Congrés que els convida a apropar-se a les assemblees de la seva PAH més propera per conèixer la realitat sobre la qual havien de decidir. Exigeixen, també, una declaració pública de tots els diputats sobre la intenció del seu vot. I l'*escrache* comença a les xarxes. S'interpel·larà massivament els diputats a través de correu electrònic, de Twitter i de les seves pàgines de Facebook fins que es pronunciïn.

La primera decisió consistirà a votar a favor de l'admissió a tràmit de la ILP perquè es pogués debatre, cosa que va ser possible gràcies al canvi que va provocar la pressió social sobre la negativa del PP. La PAH havia convocat manifestacions arreu de l'Estat per al 16 de febrer, i allà anunciarà la posició de diputats i diputades davant la seva apel·lació. «A aquells que no es comprometin amb les demandes de mínims de la ILP els farem directament responsables del patiment de la gent i, per tant, els assenyalarem, en el sentit que informarem la ciutadania que aquestes persones són responsables que no prosperin aquestes mesures», avançava l'Ada. El Partit Popular s'hi oposaria.

La PAH endegarà una campanya amb vídeos a les xarxes socials i accions al carrer amb el lema «Hi ha vides en joc» per mostrar la situació de les persones que necessiten que s'aprovi la llei. El 12 de març publiquen un vídeo titulat «D'afectat a diputat», en què, a falta de respostes a les cartes que convidaven els representants a les

assemblees de la PAH, les persones afectades es dirigeixen als membres del Congrés: «M'aproparé jo a vostè, perquè resulta que vostè em representa, però no em coneix, no sap res de mi».

13 de març del 2013 A Barcelona està plovent, però això no és un obstacle per a la PAH. Mig centenar de persones pugen fins a dalt de tot del carrer de Balmes, al barri de Sant Gervasi, davant de la casa de la diputada del PP Maria Ángeles Esteller, o, si més no, a «un dels domicilis que té», segons matisava l'Ada, que demanava que «aquests diputats que tenen tants domicilis escoltin la ciutadania». Aquesta seria la primera persona entre molts diputats que rebria visites de la PAH arreu de l'Estat.

Sota una munió de paraigües, hi destacaven dos grans símbols. Havien dissenyat la campanya juntament amb el col·lectiu Enmedio, format per artistes activistes provinents de Las Agencias o d'V de Vivienda, a partir de dues idees senzilles: un gran botó verd de cartró, que hi diu «Sí se puede», el lema de la PAH; i un altre de vermell, que representa el vot contrari a la ILP, en què es llegeix «Pero no quieren». És l'eix vertebrador de la campanya d'*escraches*; és possible canviar la llei per donar una solució a les persones afectades, però els diputats no tenen la voluntat de fer-ho.

Con que és una qüestió de voluntat, convidaran el barri de la diputada a ajudar-los a fer-la canviar d'opinió. En alguns comerços penjaran un cartell amb la seva foto i la llegenda: «La senyora Maria Ángeles Esteller Ruedas ha rebutjat la nostra invitació, així que hem decidit visitar el seu barri per a informar-la personalment i demanar-vos, als seus veïns i veïnes, suport per difondre les nostres demandes i traslladar-les a la senyora Maria Ángeles Esteller Ruedas, si és que tenen l'oportunitat».

Els afectats van escriure postals per a la diputada en què relataven la seva situació i les van entregar al domicili, per després prendre el micròfon, explicar els seus casos i demanar-li que votés a favor de la ILP. «He hipotecat el meu pis, però no la meva vida», sentenciava un d'ells, i acte seguit un altre explicava que vivia amb 426 euros al mes

i que tenia dues filles que havia d'alimentar. «Jo voldria demanar als diputats que pensessin una mica més en el poble i en les conseqüències del que fan», deia una senyora que, als 70 anys, es veia en perill d'acabar al carrer.

Quan una periodista li va preguntar si aquestes accions no representaven «massa pressió» per als polítics, l'Ada va respondre amb contundència: «Massa pressió és aquesta llei injusta». En aquest sentit, un dels afectats va demanar la paraula per dir que «violència és que et trenquin el pany, que entrin els dels jutjat amb dos policies armats a casa teva, que et treguin a tu i als teus fills de casa i et deixin sense sostre». «Que pensin en els seus fills», exigia un altre als diputats, «que quan arribin a casa i se'ls trobin, els hi caigui la cara de vergonya».

Oposició

De la mateixa manera que la PAH havia centrat tota l'atenció mediàtica i havia aplegat molts suports en el transcurs de les setmanes prèvies, la campanya d'*escraches* posa en contra el gruix dels opinadors públics i de representants de la política institucional, incloent-hi els de partits favorables a la ILP. Acusen la Plataforma d'assetjament i violència, i els diuen que anar a les cases «no pot ser». Els afectats, per contra, tenen en compte la violència que pateixen a casa seva quan són víctimes d'un desnonament, i segueixen un acurat protocol d'actuació en relació amb els *escraches* que els fa sentir segurs i immunes al bombardeig mediàtic.

El tema va dominar els telenotícies i va omplir pàgines i pàgines de diaris. La cobertura dels *escraches* era molt superior a la que havien merescut les campanyes d'«Stop Desnonaments» i de l'Obra Social, tot i que aquestes darreres sí que desobeïen la legalitat vigent. El Ministre de l'Interior de llavors, Jorge Fernández Díaz, va qualificar els *escraches* d'«actes de persecució i intimidació que vulneren el dret a la intimitat personal o a la inviolabilitat dels domicilis»; però l'únic

qüestionament legal que els hi va poder fer realment va ser que eren manifestacions no comunicades amb antelació a les autoritats. Això no evitaria que la PAH comencés a ser comparada amb el terrorisme o el nazisme.

«Quan ens van intentar criminalitzar no els va sortir bé, perquè ja era massa tard», recorda l'Adrià Alemany. «Ja havíem sortit al carrer, un milió i mig de persones havien signat, ens coneixien, havien estat parlant amb nosaltres». El suport social a la ILP seguia sent majoritari, i el Partit Popular havia de gestionar-ne la pressió.

«Només la PAH va aconseguir que el Govern estigués debatent les tres mesures de mínims, que tingués una pressió al carrer supergran i que li estiguessin fent el buit tots els altres partits polítics», diu l'Ernest Marco. Recorda que un amic argentí li comentava, sorprès, que al seu país van trigar anys a popularitzar el terme *escrache*, i en canvi, a Espanya el president compareixia al cap de pocs dies per abordar la qüestió com si fos davant del gran problema del país.

Havien espremut totes les vies democràtiques que oferia el sistema per canviar una llei que consideraven injusta, i per això anaven a buscar els diputats a casa; però aquesta situació acaba conduint el moviment a demandes de més democràcia. «Al principi teníem uns objectius de mínims, solucionar els casos particulars, que ens permeten apropar-nos als objectius de màxims, com canviar la llei, però de cap manera havíem arribat a imaginar ni que arribaríem a aquest nivell de suport social ni que aquests objectius de màxims acabarien qüestionant el mateix sistema», considera l'Ernest. La PAH, afirma, es va convertir en la principal oposició al Govern.

A pesar de totes les victòries, del suport social, de l'articulació d'un moviment..., la ILP no aconsegueix l'objectiu que s'havia proposat. En el tràmit parlamentari el Partit Popular modifica fins a tal punt la proposta que la llei que acabaran aprovant tindrà ben poc a veure amb la ILP. No hi estableix ni la dació en pagament, ni una moratòria als desnonaments ni el lloguer social. Per això, el 18 d'abril del 2013 la PAH decideix retirar la seva proposta, perquè no es pogués dir que allò que s'aprovava tenia res a veure amb la ILP.

Aquell va ser un punt d'inflexió per a la PAH, i segurament per a molts moviments socials. Mentre a les places el 15-M que va fer esclatar tot el potencial de la lluita contra els desnonaments cridava «Ningú no ens representa!», els afectats per la hipoteca ja treballaven amb diverses entitats per portar al Congrés una proposta que canviés la llei hipotecària i donés solucions als problemes que havien detectat. Abans del tràmit de la ILP, l'Ada insistia que si el Congrés no l'aprovava, tampoc es quedarien de braços plegats, ja que la seva lluita, subratllava, no era opcional. «Cal un canvi legislatiu, no podem estar vint anys al carrer aturant desnonaments, tot i que si fa falta, ho farem», dirà uns anys més tard el Carlos Macías, quan ja havia ocupat el lloc de l'Ada com a portaveu.

La PAH va fer tots els passos que la llei posava al seu abast per frenar la sagnia dels desnonaments, i no va obtenir resposta. L'Ernest assegurava llavors que «en el moment actual la PAH ja no simbolitza només la lluita per un habitatge digne, sinó que ja parla d'una qüestió molt més àmplia, que és la democràcia que hi ha en el nostre país, i això ha sigut una mica el fruit del recorregut d'aquests dos anys amb la ILP». «Llavors, diem que aquí no hi ha democràcia, perquè no pot ser que aquell búnquer estigui bloquejant la voluntat popular de la població que està d'acord massivament amb aquestes demandes», afegia l'Adrià.

Després d'això, algunes persones, com l'Adrià i l'Ada, apostaran per fer fora els qui manen ocupant les institucions, amb una proposta electoral que portaria l'Ada a l'alcaldia de Barcelona. Des d'allà impulsaran un munt de mesures, com una unitat especialitzada a negociar amb jutjats i propietaris a fi d'evitar que la gent es quedi al carrer, per bé que tampoc trobaran una solució definitiva als desnonaments. D'altra banda, encara dins la PAH, una estratègia que pren força és el que anomenen «trencar per baix». Si havien arribat al més alt nivell legislatiu, i tot i el gran suport social no havien aconseguit cap resposta positiva, el nou objectiu consistia a buscar-la en nivells més propers. En primer lloc, les PAH catalanes van portar als ajuntaments mocions pel dret a l'habitatge, que s'aproven en més d'un centenar

de municipis, amb mesures com ara multes als pisos buits. Mentrestant, van treballar per buscar l'encaix en la legislació catalana de les mesures que van dur al Congrés amb una ILP autonòmica, que hi afegia unes quantes mesures que responien a la creixent problemàtica dels desnonaments de lloguer i a les situacions de pobresa energètica. Van aconseguir que l'aprovés el Parlament, van ser capaços de canviar la llei des del carrer, però el Tribunal Constitucional va dictaminar que allò era un assumpte d'Estat i va tombar la llei catalana. La trinxera de la lluita pel dret a l'habitatge sobreviu al carrer.

Autotutela

Mentre les institucions no garanteixen el dret a l'habitatge, el moviment aposta per l'autotutela de drets, amb respostes concretes a problemes concrets. «Tota aquesta pressió amb la ILP, tot aquest empoderament, aquest canvi de mentalitat, facilitava moltíssim les negociacions a nivell particular. Aconseguíem més dacions en pagament gràcies a aquesta pressió atmosfèrica, perquè el 90 % de la població estava d'acord amb nosaltres», assegura l'Adrià. «Tot allò que el PP no va fer al Congrés ho està fent la PAH dia a dia en les seves assemblees, al carrer o negociant amb els bancs».

Pel que fa a aturar desnonaments, més enllà de seguir plantant-se a les portes de les cases, la PAH ha desenvolupat molts mecanismes que, juntament amb alguns petits canvis legislatius que s'han assolit, permeten aturar força desnonaments abans que sigui necessari oposar-hi resistència a la porta, sigui negociant amb l'entitat bancària o amb els jutjats.

L'Obra Social de la PAH també va seguir creixent, amb una notable acceptació social. «Tenim molt clar que és una victòria de la PAH que en l'imaginari col·lectiu ocupar sigui un dret i s'hagi de dur a terme quan hi ha un dret vulnerat, i això fa cinc o deu anys no estava tan clar; però ara la gent veu que l'habitatge buit ha de tenir una funció social», considera la Gala Pin.

De fet, la desobediència segueix sent el recurs de la PAH per a les ocasions en què no troben altres solucions. Una de les estratègies per trobar-les és negociar col·lectivament amb les entitats financeres. «Hi va haver un *boom* de gent que acudia a les assemblees de la PAH amb problemes d'hipoteca, i amb més de sis-centes persones les assemblees no es podien gestionar, així que ens vam dividir per entitats bancàries», explica el Carlos.

«En el cas de CatalunyaCaixa, a nivell de totes les PAH catalanes teníem set-cents casos que no podíem negociar un a un, així que vam ocupar les oficines per reclamar un mínim per a la negociació col·lectiva, que és una interlocució amb algú amb poder de decisió, en aquest cas el Departament de Riscos», recorda. Aquests processos sovint comporten accions de pressió que busquen incidir en la imatge pública de les entitats financeres.

La PAH ocupa sempre amb alegria. En una oficina bancària, ja sigui per defensar un cas individual, ja sigui per establir una negociació col·lectiva, no hi ha desànim malgrat que les situacions siguin dures, tot i que qui l'ocupi acumuli un deute que mai no podrà pagar o estigui a punt de quedar-se al carrer. Dels fullets publicitaris en fan confeti, canten i ballen, dinen en comunitat, i si els desallotgen, sovint fan mofa dels antiavalots que els arrosseguen al carrer. El Matías González, que ja va aconseguir un lloguer social, fa sempre una cara molt seriosa, però no es perd ni una acció de la PAH, i és el primer a arribar amb barrets verds de lluentons i tota mena de complements festius. Fins i tot es disfressen de voltors quan han de protestar contra el fons d'inversió Blackstone, que compra massivament les cases de famílies desnonades.

És així com aconsegueixen dacions en pagament, condonacions de deutes i lloguers socials. El Carlos destaca que, combinant la pressió i l'alegria, els bancs apliquen dia a dia les tres mesures de la ILP que el Congrés no va aprovar.

Epíleg: La gent no s'adona del poder que té

24 de setembre del 2017 L'Ernest m'explica que el grup KOP va publicar per primer cop la seva cançó *Desalojos son disturbios* en un documental que havien fet amb l'Assemblea d'Okupes de Terrassa. El 1998 surt en el primer àlbum del grup de *punk hardcore* vinculat a la Kasa de la Muntanya. Aquella és una cançó de referència per a l'okupació. M'ho explica a les festes del carrer dels Pescadors, a la Barceloneta, perquè li dic que estic acabant aquest llibre, del qual havíem parlat el 2013. De l'okupació més clàssica a la festa veïnal més tradicional, l'Ernest no en perd el fil. Qui actua al carrer no és pas KOP, sinó la Maria Arnal, que captiva el públic cantant un poema de Joan Brossa en què repeteix que «la gent no s'adona del poder que té».

Per allà també hi ha la Gala, en família amb la gent del carrer, però ara és la regidora del districte. El 24 de maig del 2015 es va presentar a les eleccions municipals amb una llista encapçalada per l'Ada i amb altres companys de lluita, així com militants de partits de l'esquerra alternativa a qui sovint havien criticat. A la Gala, regidora, la conviden a fer el pregó del carrer dels Pescadors per celebrar que aquest any ha tornat la Festa Major, que s'havia donat per acabada el 2014, en una Barceloneta que va perdent el seu caràcter i els seus veïns davant la massificació turística.

Mentrestant, les veïnes recullen signatures per reclamar a l'Ajuntament –on hi ha l'Ada i la Gala– que canviï el nom del passeig de Joan de Borbó pel de l'Emília Llorca. Recollir signatures, per cert, era quelcom que elles, les que eren okupes al passeig de Joan de Borbó, van aprendre que podia ser útil amb les veïnes del carrer dels Pescadors. Anys després van acabar reunint-ne un milió i mig per portar una ILP al Congrés, i, sobretot, com havien après, per crear comunitat.

Si la història fos lineal, aquesta escena podria semblar un final de recorregut, el fet de tancar el cercle al carrer dels Pescadors havent arribat a la institució. A més, donaria la raó al Manel, que diu que a l'Ateneu del Xino comentaven que els d'V de Vivienda acabarien sent els nous polítics. Però en les lluites que s'entrecreuen de les persones que aspiren a una ciutat que sigui habitable i habitada, descobrim una història que de lineal no en té res: és més aviat una teranyina.

Quant a la institució, dos llocs estretament relacionats mostren les seves possibilitats i les seves limitacions. On hi havia l'Espai Social Magdalenes, ara hi ha un hotel, aquell que els seus ocupants volien evitar que es construís; teòricament ho havien aconseguit, però s'acaba inaugurant quan entre qui governa la ciutat hi ha gent que hi va viure. Abans, havien viscut a Miles de Viviendas; el solar de la Barceloneta segueix buit, tot i que finalment ha sortit a concurs públic perquè s'hi aixequi una cooperativa d'habitatges –en un passeig ja completament dominat pels negocis turístics.

El Govern encapçalat per l'Ada planteja diverses mesures dissenyades per aturar els desnonaments, però no en té prou. La Gala sovint ha de demanar, a través de les xarxes socials, que la gent els ajudi a parar un desnonament posant el seu cos a la porta, perquè no han aconseguit solucions. Qui mai no falla a l'hora de posar el cos davant els desnonaments al Raval és la gent del Lokal, on l'Iñaki li diu a la regidora, amb qui té molt bona relació, que segueix convençut que no anirà a votar, ni tan sols a ella.

El Lokal segueix venent discos i samarretes *punk*, i quan ha arribat una nova onada especulativa al centre de la ciutat, que torna a fer fora veïns i veïnes amb formes semblants a les que va patir el Manel, resulta un espai central en la defensa del dret a l'habitatge al Raval. Compten amb el suport inestimable d'una generació més jove, la Residència d'Estudiants Autogestionada (REA), un centre social okupat, escrit així, amb *k*.

També amb *k* es va ocupar el Banc Expropiat al barri de Gràcia. A l'hora que proliferaven a la ciutat altres ocupacions que buscaven la incidència mediàtica i aprofitar la legitimitat social del 15-M, du-

rant el recorregut de la manifestació en què es va entrar a l'antiga sucursal bancària ni tan sols es deixava fer fotos. Encara que això pugui semblar tancat i identitari, va ser l'espai que va acollir l'Oficina d'Habitatge de Gràcia per lluitar contra l'espoli turístic del barri.

D'altra banda, el Bloc La Bordeta, ocupat per la PAH uns anys després d'haver estat ocupat com a Habitatge 18-N, es va acabar desvinculant de la Plataforma per vincular-se a altres espais organitzats del barri de Sants. Avui estan més a prop de Can Vies que de la PAH, però segueixen fidels a la lluita perquè cap família no es quedi al carrer.

Dels sis fundadors de la PAH, la meitat ocupen càrrecs públics o en un partit, però altres, com la Lucía Delgado, continuen a la Plataforma. I no només això, sinó que la Lucía es col·loca en primera fila quan cal arromangar-se per posar en marxa una iniciativa nova: un Sindicat de Llogaters. Al cap i a la fi, abans que es preocupessin per les hipoteques, ja els amoïnava la dificultat i la inseguretat a l'hora d'accedir a un habitatge de lloguer, i en això no s'ha fet més que retrocedir. En paral·lel, com a PAH també ocupen edificis en què viuen famílies que l'especulació està foragitant; el mateix que feia la Promoció d'Habitatge Realment Públic.

La gent de la Rimaia, després de la vida nòmada forçada per tants desallotjaments, s'acaba entregant a posar en marxa un ateneu cooperatiu al Poble Sec, en un local de lloguer: La Base. Des d'allà impulsen un Sindicat de Barri. Si uns anys abans preguntaven «Quina és la teva vaga?», ara propugnen que un altre sindicat és possible. Es tracta d'una xarxa de suport mutu, centrada al barri, que també atura desnonaments i denuncia l'especulació i la gentrificació. Com ells, per tot Barcelona van sorgint grups d'habitatge o assemblees dedicades al tema a nivell de barri.

Hem vist que amb freqüència, quan les coses s'escapen de les mans, la resposta és tornar a allò local i construir iniciatives ben arrelades. També hem estat testimonis que sempre arriben espais de trobada. L'Acampada del 0,7 %, l'altermundisme, el 15-M... Hi ha ocasions per compartir lluites entre gent molt diversa. «Miles de

prácticas piratas barren metropolis oceánicas», deia la façana de Miles de Viviendas.

Barcelona és una ciutat que és posada en venda molt sovint. Per sort, però, davant les violències immobiliàries, urbanístiques, econòmiques o d'habitatge, sempre hi ha gent disposada a treure la resistència als carrers. Molts cops el poder pot, i esclafa. El poder no suporta gaire «que exista una diferencia cuya sola presencia desvela como hipócrita y falsa toda su actuación», com plantejava l'Oficina 2004. Però aquesta resistència sempre es torna a aixecar, i ho fa amb un bagatge cada cop més ple d'experiències i aprenentatges. Sempre tornen, com deien aquells, a posar la punta afilada a la fletxa i llançar-la amb totes les forces al cor de la ciutat.

Cronologia

1982

Octubre **28** Se celebren eleccions generals a Espanya i el Partit Socialista Obrer Espanyol (PSOE) de Felipe González aconsegueix la majoria absoluta.

1983

Maig **08** El Partit Socialista de Catalunya (PSC) de Pasqual Maragall, que havia arribat a l'alcaldia de Barcelona al final de la legislatura anterior com a successor de Narcís Serra, guanya les eleccions municipals amb un 45,8 % dels vots, superant en 10 punts el seu antecessor. Forma un govern en coalició amb el Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC).

1984

Desembre **07** El Col·lectiu Squat de Barcelona (CSB) du a terme la seva primera ocupació al carrer de Torrent de l'Olla del barri de Gràcia. La Guàrdia Urbana i la Policia Nacional desallotgen l'espai al cap de poques hores.①*

EL PERIÓDICO
de CATALUNYA
9
Nacen en Barcelona los "ocupa-pisos"
El Barça, cada vez mejor

Portada d'*El Periódico de Catalunya* del 9 de desembre de 1984, que explica l'aparició d'un incipient moviment okupa.

* Referència a la localització en els mapes de les pàgs. 170-171.

1985

Febrer **17** El CSB ocupa un nou espai al carrer de Bolívar, també al barri de Gràcia, que acabarà sent desallotjat el 6 de març. L'endemà tornen a ocupar l'espai, fins al 28 de març, quan la policia el desallotja i deté catorze persones, cinc de les quals acaben en presó preventiva durant cinc dies.②

Abril **18** El consistori de Barcelona aprova definitivament el pla especial de reforma interior (PERI) del Raval, basat en el projecte del 1980 *Del Liceu al Seminari*, i el PERI del Casc Antic, elaborat a partir del Pla Popular del Casc Antic impulsat per l'associació de veïns. El PERI del Raval preveu l'enderroc de cinc illes de cases per crear el que serà la rambla del Raval i la creació d'equipaments culturals com el Macba o el CCCB a la zona nord del barri. El PERI del Casc Antic preveu la creació d'un parc a la zona del Pou de la Figuera, que més tard seria conegut com a Forat de la Vergonya.

30 El Govern de Felipe González aprova l'anomenat *Decret Boyer*, que entre altres coses posa fi als contractes de lloguer indefinits. Es tracta de part d'un paquet de reformes que havia de permetre l'entrada d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea.

El CSB anuncia la seva dissolució perquè «no s'ha vist capaç de respondre d'una forma eficaç a la repressió patida».

Juny **12** Felipe González signa el tractat d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, l'actual Unió Europea.

Desembre **6-7** Antics membres del CSB organitzen unes Jornades d'Informació del Moviment d'Ocupació per pensar com es pot seguir apostant per aquesta pràctica política.

1986

Març **12** Se celebra el referèndum convocat pel Govern de Felipe González sobre la permanència d'Espanya a l'Organització del Tractat de l'Atlàntic Nord (OTAN). Partits d'esquerra i moviments antimilitaristes havien fet una gran campanya pel «No», però s'imposa el «Sí» defensat pel PSOE. El vot pel «No» és majoritari a Catalunya, el País Basc, Navarra i les Illes Canàries.

Juny 22 Se celebren eleccions generals. El PSOE de Felipe González revalida la majoria absoluta, però perd un milió de vots i passa de 202 a 184 escons.

Juliol 24 El consistori aprova el PERI de la Barceloneta. Les transformacions urbanístiques estaran centrades, sobretot, en el perímetre del barri.

Octubre 17 El Comitè Olímpic Internacional tria Barcelona com a seu per als Jocs Olímpics de 1992.

1987

Juny 06 S'ocupa l'Ateneu Alternatiu i Llibertari de Sants, al carrer de Cros, núm. 10, que és com seria conegut. Es considera el primer Centre Social Okupat (CSO) de Barcelona.③

10 Pasqual Maragall és reelegit alcalde de Barcelona amb un 43,6 % dels vots. El PSC forma un govern de coalició amb Iniciativa per Catalunya (IC). Joan Clos substitueix Pau Cernuda com a regidor de Ciutat Vella.

Octubre 20 Un grup de persones vinculades a l'Ateneu Llibertari del Poble Sec obre El Lokal, distribuïdora i espai de trobada per a llibertaris i *punks* al barri del Raval.④

Novembre 09 Les persones que ocupen l'edifici de Cros 10 estan citades a comissaria i s'hi presenten 87 persones per autoinculpar-se solidàriament.

Campanya contra el desallotjament de Cros10.

1988

Setembre **22** Es constitueix l'empresa público-privada Promoció Ciutat Vella, S. A. (Procivesa), encarregada de gestionar les inversions urbanístiques a Ciutat Vella durant catorze anys.

1989

Octubre **29** Se celebren eleccions generals anticipades convocades per Felipe González després dels desacords dels grans sindicats amb el seu partit. El PSOE torna a guanyar, però perd la majoria absoluta, i passa de 184 a 175 escons.

Novembre **11** Un grup de persones vinculades a Cros 10 ocupa una caserna de la Guàrdia Civil abandonada a la part alta del districte de Gràcia, la Kasa de la Muntanya. Actualment és la casa okupada més antiga de Barcelona.⑥

1990

Setembre **29** Dia de Sant Miquel, la data central de la Festa Major de la Barceloneta, que aquest any recupera la tradició d'engalanar els carrers gràcies a la creació de la Comissió de Festes del carrer dels Pescadors.⑤

El carrer dels Pescadors engalanat amb roba estesa per la Festa Major de la Barceloneta. / *Fons fotogràfic popular de la Barceloneta*

1991

Abril 16 S'enderroquen sis *merenderos* a la platja de la Barceloneta. Al llarg dels mesos s'enderrocaran tots aquests establiments tradicionals per construir-hi el Passeig Marítim.

Maig 26 Pasqual Maragall és reelegit alcalde amb un 42,95 % dels vots. El PSC forma un govern de coalició amb IC. Xavier Casas a substitueix Joan Clos, que serà segon tinent d'alcalde, com a regidor de Ciutat Vella.

1992

Febrer S'ocupa una antiga vaqueria a l'Hospitalet de Llobregat, que esdevindrà el CSO La Vakeria, un dels punts de referència del moviment okupa de principis dels noranta.

Abril 10 Es funda l'associació Taula del Raval, crítica amb l'associació de veïns oficial.

Juliol 25 S'inauguren els Jocs Olímpics de 1992, amb seu a Barcelona, que duraran fins al 9 d'agost.

1993

Juny 06 El PSOE de Felipe González torna a guanyar les eleccions generals espanyoles, però de nou empitjora els resultats, ja que passa de 175 diputats a 159.

Juliol 13 L'Ajuntament aprova una modificació del PERI del Raval per crear un campus de la Universitat de Barcelona a la zona nord del barri, davant el Macba i el CCCB. L'emplaçament estava destinat a zona verda, així que en canvi la traslladen a una illa de cases a prop de la futura rambla del Raval, l'anomenada Illa Robador, que serà enderrocada.

1994

Gener 01 Aixecament de l'Exèrcit Zapatista d'Alliberament Nacional a l'estat mexicà de Chiapas coincidint amb l'entrada en vigor del Tractat de Lliure Comerç d'Amèrica del Nord.

27 Hi ha convocada una vaga general contra la reforma laboral impulsada pel Govern de Felipe González, i en aquell context s'ocupa el Kasal del Guinardó.⑧

Febrer **25** S'inaugura el Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) al Raval nord.

Setembre **13** Un grup d'entitats de l'àmbit de la solidaritat internacional constitueixen la federació Casa de la Solidaritat.[7]

Novembre **12** Inici de l'Acampada del 0,7 % a l'avinguda Diagonal de Barcelona per reclamar que els pressupostos de la Generalitat dediquin un 0,7 % a ajuda al desenvolupament. Va durar trent-cinc dies i va arribar a aplegar prop d'un miler de tendes.[9]

LA VANGUARDIA — REVISTA • 2 — SÁBADO, 19 NOVIEMBRE 1994

El Tercer Mundo se ve desde la Diagonal

La campaña de solidaridad del 0,7 llega a Barcelona

DAVID MIQUEL

Cataluña se queda en la cola

El precio de la caña de pescar

Una doble pàgina de la revista de *La Vanguardia* recull les reivindicacions de l'Acampada del 0,7 % el 19 de novembre del 1994.

1995

Gener **01** Es crea l'Organització Mundial del Comerç (OMC).

Maig **28** Pasqual Maragall és reelegit alcalde amb un 38,39 % dels vots. El PSC forma un govern de coalició amb Iniciativa per Catalunya - Els Verds (IC-EV) i Esquerra Republicana de Catalunya (ERC). Joan Fuster substitueix Xavier Casas com a regidor de Ciutat Vella.

Setembre Procivesa inicia l'enderroc de finques dels carrers de Cremat Gran i Cremat Xic del casc antic, on es troben vestigis arqueològics. L'Associació de Veïns en Defensa de la Barcelona Vella, constituïda aquell any, demana l'aturada dels enderrocs.⑭

Novembre **28** S'inaugura el Museu d'Art Contemporani de Barcelona (Macba) al Raval nord.

1996

Gener **07** Davant la reforma del Codi Penal espanyol que converteix l'ocupació en un delicte, es convoca una trobada al Kasal del Guinardó, la qual donarà lloc a l'Assemblea d'Okupes de Barcelona.⑧

Març **03** El Partit Popular (PP) de José María Aznar s'imposa al PSOE de Felipe González a les eleccions generals espanyoles. El 4 de maig Aznar podrà formar govern gràcies al suport de Convergència i Unió (CiU). La delegada del Govern a Catalunya serà Julia García-Valdecasas, que serà també la màxima responsable de l'anomenat Grup 6 de la Brigada Provincial d'Informació de la Policia Nacional que es forma aquell any.

10 El moviment okupa convoca una manifestació contra l'especulació al final de la qual ocupa l'antic Cinema Princesa.⑩

23 Ocupació de l'antiga fàbrica Hamsa al barri de Sants, dins l'estratègia de visibilitzar l'okupació davant la penalització.⑪

Durant el mes de març es comença a publicar el butlletí *Usurpa que algo queda*, impulsat per l'Assemblea d'Okupes de Barcelona, que més tard es convertirà en *Info Usurpa*.

Maig **25** Entrada en vigor de la reforma del Codi Penal aprovada pel Govern de Felipe González que penalitza l'ocupació.

Juliol L'Associació de Veïns en Defensa de la Barcelona Vella emet un comunicat en què acusa el Govern de Pasqual Maragall de silenciar les crítiques a l'aplicació del PERI del casc antic a base d'encàrrecs professionals i parla d'un «evident dirigisme dels moviments veïnals per part de les cúpules municipals».⑭

Octubre **28** La Policia Nacional assalta de matinada el Cinema Princesa per desallotjar-lo, i fa quaranta-vuit detencions. La manifestació

posterior de repulsa al desallotjament paralitza el centre de la ciutat i acaba amb setze persones més detingudes.[10]

LAS APLICACIONES COTIDIANAS DE LA AVALANCHA DIGITAL • PÁG. 4

LA VANGUARDIA

REVISTA

ASALTO A LA FORTALEZA OKUPA

Crónica de la madrugada en que la policía puso fin al desafío de un movimiento urbano en auge en Europa durante los años ochenta

La revista de *La Vanguardia* recull el desallotjament del Cinema Princesa a la portada del 29 d'octubre del 1996.

Durant la tardor del 1996, l'Associació de Veïns en Defensa de la Barcelona Vella publica la revista *PERIllem*, on denuncia les conseqüències de l'aplicació del PERI i en reclama el replantejament, així com l'aturada dels enderrocs. En aquell moment ja havia estat enderrocada una de les voreres del carrer del Pou de la Figuera, i més tard s'ocuparà un bloc al carrer dels Metges en el marc de la lluita contra el pla urbanístic.[14]

1997

Maig **10** Els okupes de Sants entren a Can Vies, un edifici abandonat de l'empresa de Transports Metropolitans de Barcelona.[12]

Juny **18** Els mitjans publiquen les primeres informacions sobre un suposat cas de pederàstia al Raval. Al llarg d'aquell estiu hi haurà diverses informacions sobre l'anomenat Cas Raval en què seran acusats membres de la Taula del Raval, entre altres.

Setembre **26** El primer tinent d'alcalde, Joan Clos, succeeix Pasqual Maragall al capdavant de l'alcaldia després que aquest presentés la dimissió.

Novembre **12** Es clou la 29a Conferència General de la UNESCO, que aprova el projecte del Fòrum Universal de les Cultures, amb una primera edició a Barcelona el 2004.

Desembre **18** Inici de les expropiacions dels edificis restants a la zona del Pou de la Figuera.⑭

1998

Febrer **03** Desallotjament de La Vakeria a l'Hospitalet.

Març **21** S'ocupa una antiga Delegació d'Hisenda al carrer d'Avinyó, al Barri Gòtic, i li donen el nom d'Oficina 2004, com a crítica al projecte de Fòrum de les Cultures del 2004. L'ocupació dura deu hores.⑬

Juny **17** Es publica el primer número de *Contra-infos*, butlletí que posa en comú la tasca de diversos col·lectius de contrainformació.

1999

Juny **13** Joan Clos és elegit alcalde amb el 45,2 % dels vots. El PSC forma un govern de coalició amb Esquerra Republicana de Catalunya - Els Verds (ERC-EV) i Iniciativa per Catalunya Verds (ICV). Katy Carreras substitueix Joan Fuster en la regidoria de Ciutat Vella.

Al llarg d'aquest mes Procivesa enderroca una illa de cases al costat del Pou de la Figuera. El solar queda abandonat i amb runes durant setmanes i el veïnat el batejarà com el Forat de la Vergonya.⑭

Octubre **12** La manifestació antifeixista del Dia de la Hispanitat acaba amb durs enfrontaments amb la policia. A partir d'aquell moment l'Ajuntament de Barcelona i la Generalitat fan pinya amb el Govern espanyol en la criminalització del moviment okupa. Catorze de les vint-i-sis persones detingudes van entrar en presó preventiva.

Novembre **30** Més de 40.000 persones es manifesten a la ciutat de Seattle contra la cimera de l'Organització Mundial de Comerç que vol encarar el nou mil·lenni.

2000

Març

12 El PP de José María Aznar millora els resultats a les eleccions generals i conquereix la majoria absoluta per seguir governant.

Abril

15 Una manifestació contra l'especulació convocada pel moviment okupa recorre el centre de Barcelona per denunciar la criminalització del moviment i el model urbanístic público-privat de l'Ajuntament. La manifestació finalitza al monument a Colom, per recollir un grup de persones que l'ocupaven des del dia abans i que hi havien desplegat una pancarta contra l'especulació.

Setembre

19 Comença una trobada del Fons Monetari Internacional i el Banc Mundial a Praga, que se suspendrà abans del dia previst donada la presència de més de 15.000 manifestants a la ciutat.

20 L'alcalde Joan Clos inaugura la rambla del Raval mentre les excavadores ja treballen a la contigua Illa Robador.

La rambla del Raval durant el seu procés d'urbanització. / *Gabinet d'Estudis Urbanístics de l'Ajuntament de Barcelona*

Desembre

16 El veïnat del Forat de la Vergonya planta un avet de Nadal, que serà el punt de partida de l'hort que hi acabaran fent.⑭

2001

Gener

09 Comença el judici de l'anomenat Cas Raval, en què s'involucra membres de la Taula del Raval en una suposada xarxa de pederàstia, l'existència de la qual no quedarà provada.

25 S'inaugura el Fòrum Social Mundial a Porto Alegre, la resposta de l'altermundisme al Fòrum Econòmic Mundial de Davos.

El mes de gener es publica el primer número de *Masala*, publicació mensual d'informació, denúncia i crítica social a Ciutat Vella.

Març **09** El Govern espanyol signa el decret que posa fi al servei militar obligatori.

Es posa en marxa, en fase de proves, el node de Barcelona de l'agència de notícies alternativa *Indymedia*.

Abril **02** Veïns i veïnes del Forat de la Vergonya signen acords d'expropiació després de les pressions de Procivesa i l'amenaça de condicions encara pitjors.

Maig **19** El Banc Mundial anul·la la trobada que tenia prevista a Barcelona entre el 25 i el 27 de juny davant el desplegament que s'hi preveu d'activistes antiglobalització.

S'inaugura l'Ateneu Candela a la ciutat de Terrassa.

Juny **24** La manifestació «Un altre món és possible», convocada per més de 350 entitats en el marc de la Campanya contra el Banc Mundial, omple el centre de Barcelona com a punt culminant de la contracimera. Durant la marxa es van produir aldarulls que, segons va denunciar l'organització, havien estat iniciats per policies de paisà.

Acció contra la Borsa de Barcelona en el marc de la cimera contra el Banc Mundial a Barcelona. / *Las Agencias*

Juliol **19-22** Se celebra a Gènova una contracimera davant la trobada organitzada pel Banc Mundial. El 20 de juliol un policia mata d'un tret el jove Carlo Giuliani. La matinada del 21 al 22 la policia ataca les escoles Diaz i Pascoli, seus del Fòrum Social de Gènova.

El juliol es produeix la primera venda de la finca de Robador 29.⑮

Setembre **28** El consistori aprova una nova modificació del PERI del Raval per tirar endavant el projecte Illa Robador.

Desembre **22** S'ocupa una antiga leproseria al parc de Collserola, que es convertirà en Can Masdeu.⑯

2002

Febrer **27** Una concentració veïnal atura el desallotjament d'un edifici al Forat de la Vergonya.⑭

Paco del Cuerpo amb una altra veïna durant una intervenció policial al Forat de la Vergonya. / *Fotograma del documental* El Forat

Març **20** S'enderroca l'últim edifici pendent de desallotjament al Forat de la Vergonya després de la intervenció de la Guàrdia Urbana. L'hort creat pels veïns no es veu afectat.⑭

Maig **04** Els habitants de Can Masdeu aconsegueixen impedir que els facin fora després de gairebé tres dies de resistència penjats de la façana.⑯

Octubre **25** L'Ajuntament aprova oficialment la liquidació de Procivesa, que serà substituïda per Foment de Ciutat Vella S. A. (Focivesa).

Novembre **04** Una concentració veïnal impedeix l'inici de les obres previstes per a la construcció d'un aparcament municipal al Forat de la Vergonya.⑭

Manifestants enderroquen el mur construït per l'Ajuntament al voltant del Forat de la Vergonya. / *Fotograma del documental* El Forat

18-19 Els antiavalots de la Guàrdia Urbana desallotgen l'hort creat pel veïnat al Forat de la Vergonya i s'hi construeix un mur per protegir el solar. Una vintena de persones resulten ferides durant el desallotjament. El referent veïnal Paco del Cuerpo és

detingut i denuncia que pateix agressions mentre els traslladen a comissaria.[14]

29 Una marxa contra l'especulació convocada per la Plataforma Veïnal Contra l'Especulació enderroca el mur del Forat de la Vergonya.[14]

La façana restant del carrer d'en Robador després dels enderrocs, amb pancartes al número 29. / *Fotograma del programa* 30 Minuts

Els veïns de Robador 29 reben notificacions en què els comuniquen que tenen els contractes extingits i han d'abandonar la finca.[15]

2003

Febrer

15 La manifestació «Aturar la guerra és possible» convocada per la Plataforma Aturem la Guerra omple els carrers de Barcelona. Mentrestant, un grup de persones ocupa el primer Espai alliberat contra la guerra, al mateix edifici on abans hi havia hagut l'Oficina 2004. Els desallotjaran en menys de 48 hores.[13]

Març

01 S'ocupa un segon Espai alliberat contra la guerra, un edifici municipal a la placeta del Pi que va serà desallotjat dos dies més tard.[17]

Desallotjament del segon Espai alliberat contra la guerra, a la placeta del Pi. / *Espai alliberat contra la guerra*

21 Després d'una guerra d'abraçades a la plaça de Sant Jaume, el moviment dels Espais alliberats contra la guerra recorre el centre de la ciutat i arriba a ocupar temporalment cinc edificis en 24 hores.

Maig **25** Joan Clos és reelegit alcalde amb un 33,6 % dels vots, el pitjor resultat del seu partit fins aquell moment. El PSC forma un govern de coalició amb ERC i Iniciativa per Catalunya Verds - Esquerra Unida i Alternativa (ICV-EUiA). Carles Martí substitueix Katy Carreras en la regidoria del districte de Ciutat Vella.

Juliol El juliol del 2003 es produeix la quarta venda de la finca de Robador 29, per més de tres cops el preu pel qual s'havia venut el juliol del 2001.⑮

Setembre **19** S'ocupen tres edificis que estan sent expropiats al Turó de la Peira sota el nom de Miles de Viviendas. Són desallotjats al cap de tres dies.⑱

Octubre **07** La Coordinadora contra l'Especulació del Raval es reuneix per primer cop amb el nou regidor de Ciutat Vella, Carles Martí, per exposar-li les problemàtiques relacionades amb l'Illa Robador.

Novembre **16** Per primera vegada des de la Transició, Jordi Pujol no encapçala la candidatura de Convergència i Unió (CiU) a les eleccions al Parlament de Catalunya. El PSC de Pasqual Maragall s'imposa en nombre de vots, però no en diputats, a la CiU d'Artur Mas. Maragall aconseguirà formar govern amb el suport d'ERC i ICV-EUiA, en el que serà anomenat Tripartit.

2004

Gener **04** El col·lectiu Miles de Viviendas ocupa un edifici de Metrovacesa, la principal immobiliària espanyola, al carrer de Sardenya.⑲

18 La televisió pública catalana emet el reportatge *Coacció a domicili*, que mostra el cas de Robador 29 al gran públic.

Manel González, veí de Robador 29, explica la seva situació al programa *30 Minuts* a la sala de casa seva. / *Fotograma del programa*

Febrer **26** La policia desallotja fent ús de la força el bar Ciutat Vella, l'últim local de l'Illa Robador que resistia davant les expropiacions.[20]

Març **11** Quatre atemptats amb artefactes explosius a la xarxa de rodalies de Madrid maten 193 persones i deixen prop de dues mil de ferides. El Govern de José María Aznar atribueix l'autoria dels atemptats a ETA tot i que diversos indicis apunten a Al Qaeda.

13 Una cadena de missatges de text enviats de mòbil a mòbil –amb el text «Pásalo»– i després per internet convoca concentracions sense partits a les seus del PP per protestar contra la manipulació informativa en la jornada electoral.

14 El PSOE de José Luis Rodríguez Zapatero s'imposa al PP de Mariano Rajoy a les eleccions generals. El PSOE forma govern en minoria.

Maig **09** Comença la celebració del Fòrum Universal de les Cultures. Durarà fins al 26 de setembre.

Juliol **18** Unes tres-centes persones s'organitzen amb pasteres autoconstruïdes per assaltar el recinte del Fòrum des del mar en una protesta anomenada *Paterem el Fòrum*.

Pasteres autoconstruïdes s'endinsen a la platja per arribar al recinte del Fòrum de les Cultures des del mar. / *Fotograma del vídeo de Paterem el Fòrum realitzat per Okupem les Ones*

21 Diversos col·lectius okupes entren a les seus de PSC, ERC i ICV, les formacions de Govern tripartit, per protestar contra l'imminent desallotjament de la Hamsa.

Agost **04** Desallotjament de la Hamsa.[11]

Octubre **19** Desallotjament de Miles de Viviendas al carrer de Sardenya.[19]

Novembre **25** El col·lectiu Miles de Viviendas ocupa una antiga caserna de la Guàrdia Civil a la Barceloneta.[21]

Desembre **17** Es fa públic el projecte de l'Oficina d'Okupació que feia mesos que s'estava gestant en el si de l'Assemblea d'Okupes de Barcelona.

2005

Abril **08** Després que l'Administració no acceptés la Comissió de Festes del carrer dels Pescadors com a interlocutor per vehicular la reclamació d'un veí, es crea l'Associació de Veïns de l'Òstia a la Barceloneta.⑤

Juny **11** Se celebra un taller de propostes contra la violència immobiliària i urbanística convocat per persones implicades en diverses lluites pel dret a l'habitatge i contra l'especulació. Es convertirà en un col·lectiu, el Taller VIU.

Juliol **6-8** L'artista Leo Bassi organitza un espectacle itinerant per la ciutat de Barcelona, el *Bassibus*, que consisteix en un *tour* antiespeculació de la mà de col·lectius en lluita a la ciutat.

Setembre El Taller VIU impulsa una *Carta de mesures contra la violència immobiliària i urbanística*.

Novembre **01** El cos de Mossos d'Esquadra es desplega a Barcelona per substituir la Policia Nacional espanyola.

26-27 En el marc de la cimera Euromediterrània celebrada a Barcelona, es convoca Chabolear Barcelona, una jornada de protestes contra la violència immobiliària i urbanística que consisteix a acampar amb xaboles davant el Parlament de Catalunya.

Desembre **23** L'Ajuntament de Barcelona aprova, amb el suport del PSC, ERC i CiU, l'abstenció del PP i el vot contrari d'ICV-EUA, l'anomenada *Ordenança del civisme*, que regula i penalitza els usos de l'espai públic.

2006

Febrer **04** Nou persones són detingudes per la Guàrdia Urbana després que un agent resultés lesionat en una intervenció a l'Anarkopenya, una casa ocupada a la zona del Forat de la Vergonya i criticada pel veïnat en lluita. Les persones detingudes denunciaran que han estat víctimes d'un muntatge policial i judicial, en el que serà conegut com a Cas 4F.⑭

El Forat de la Vergonya a mitjan 2006, amb l'Anarkopenya, ja desallotjada, al fons. / *Masala*

Març

17 Hi ha convocat un *macrobotellón* a diverses ciutats espanyoles. A Barcelona se celebra a la rambla del Raval, amb un discurs crític amb l'ordenança del civisme. S'hi desplacen tres-cents cinquanta agents de Guàrdia Urbana i Mossos d'Esquadra, i acaba en aldarulls.

Abril

18 Es publica el primer número del *Setmanari de Comunicació Directa*.

Maig

14 Centenars de joves convocats a través d'una cadena de correus electrònics fan una seguda a la plaça de Catalunya de Barcelona i a altres punts de l'Estat. Serà el punt de partida d'V de Vivienda.[30]

Seguda a la plaça de Catalunya convocada espontàniament a través d'internet per reivindicar el dret a l'habitatge. / *V de Vivienda*

22 Es fa pública l'ocupació en les setmanes anteriors de dos edificis al Barri Gòtic que esdevindran l'Espai Social Magdalenes i un projecte de Promoció d'Habitatge Realment Públic (PHRP).[22]

Setembre **08** El cinquè tinent d'alcalde, Jordi Hereu, relleva Joan Clos al capdavant de l'alcaldia després que aquest sigui designat Ministre d'Indústria al Govern de José Luis Rodríguez Zapatero.

30 Es convoca la primera manifestació d'V de Vivienda sota el lema «¡No vas a tener casa en la puta vida!».

Octubre **03** S'inaugura el nou campus de la Universitat de Barcelona al Raval nord.

13 V de Vivienda ocupa la botiga de mobles Ikea amb el col·lectiu Ariadna Pi per protestar contra la dificultat d'accedir a un habitatge.

16-17 Estava prevista la celebració a Barcelona d'una Cimera Europea de Ministres d'Habitatge, però s'acaba suspenent davant la convocatòria de mobilitzacions.

Novembre **01** La CiU d'Artur Mas guanya, en vots i en nombre de diputats, les eleccions del Parlament de Catalunya, però el PSC de José Montilla, tot i que empitjora els resultats assolits per Pasqual Maragall, en passar de 42 diputats a 37, aconseguirà formar govern amb un nou pacte Tripartit.

08 V de Vivienda acordona l'entrada de la fira immobiliària Barcelona Meeting Point com a prèvia a una manifestació contra l'especulació immobiliària el dia 11.

28 El relator especial de l'ONU sobre l'Habitatge Adequat, Miloon Kothari, es troba amb V de Vivienda durant la seva visita a Espanya.

Desembre **31** L'enginyer Joaquín Quílez, més tard acusat de subornar càrrecs públics, sol·licita llicències per obrir 661 apartaments turístics a Ciutat Vella el dia abans que entri en vigor un nou pla per limitar els pisos turístics.

2007

Gener **26** La Guàrdia Urbana clausura l'Ateneu del Xino, espai llibertari obert des del 1994 a l'Illa Robador.

Febrer **23** L'Ajuntament de Barcelona aprova provisionalment una modificació del Pla General Metropolità (PGM) per permetre el

pla dels ascensors de la Barceloneta, que havia de comportar la destrucció d'un 20 % de les cases del barri.

L'Emília Llorca amb una altra veïna de la Barceloneta, durant un *fotomatón* contra el pla dels ascensors. / *Plataforma en Defensa de la Barceloneta*

Maig **27** Se celebren eleccions municipals després d'una campanya marcada per les intervencions de Supervivienda en els actes electorals. Jordi Hereu és elegit alcalde amb el 29,9 % dels vots, el pitjor resultat del seu partit fins llavors. El PSC forma un govern de coalició amb ICV-EUiA. Itziar González substitueix Carles Martí, que serà primer tinent d'alcalde, en la regidoria de Ciutat Vella.

Ada Colau irromp com a Supervivienda en un acte electoral d'ICV per lluitar contra l'electoralisme en temes d'habitatge. / *V de Vivienda*

29 La policia desallotja Miles de Viviendas i posteriorment enderroca l'edifici.[21]

Octubre **06** V de Vivienda convoca un crit massiu de «¡No vas a tener casa en la puta vida». A partir d'aquest moment el moviment es va desactivant.

Novembre **26** La policia desallotja el Bloke Metges al Forat de la Vergonya.[14]

Desembre

06 Coincidint amb el dia de la Constitució Espanyola, s'ocupa una nova PHRP amb un petit centre social al carrer d'Avinyó.[23]

Interior de la Promoció d'Habitatge Realment Públic oberta al carrer d'Avinyó amb un cartell que imita els de l'Ajuntament. / *Masala*

19 El Parlament de Catalunya aprova la Llei del dret a l'habitatge.

2008

Gener

La xifra de persones aturades a Espanya arriba al gener al seu màxim, com a mínim des dels darrers vint-i-quatre anys.

Març

06 S'ocupa una nova PHRP al carrer de les Panses, al casc antic.[24]

09 El PSOE de José Luis Rodríguez Zapatero torna a imposar-se a les eleccions generals, passant de 164 diputats a 169.

Maig

15 La xarxa d'immobiliàries Don Piso és una mostra de la crisi del mercat immobiliari. Anuncia el tancament de les seves cent vint oficines i acomiada els seus tres-cents cinquanta treballadors després de veure com les seves vendes queien un 66 %.

Juliol

07 Primera reunió del col·lectiu Ahorcados por la Hipoteca a Madrid.

14 La immobiliària Martinsa-Fadesa es declara en fallida i protagonitza la que es considera la suspensió de pagaments més gran de la història d'Espanya fins aquell moment.

Octubre

11 Es crea la Xarxa Veïnal de Ciutat Vella, formada per l'Associació de Veïns del Casc Antic, l'Associació de Veïns de l'Òstia, la Plataforma en Defensa de la Barceloneta, l'Associació de Veïns del Gòtic, la Taula del Raval i l'Espai Social Magdalenes.

L'Ajuntament es retracta del *pla dels ascensors* tal com estava plantejat inicialment.

Novembre

20 Una manifestació d'estudiants contra l'anomenat Pla Bolonya acaba amb una tancada al Rectorat de la Universitat de Barcelona que durarà quatre mesos.

28 S'ocupa un edifici abandonat, considerat el més antic de l'Eixample de Barcelona, i esdevé el CSO La Carboneria.㉕

Desembre

01 Una concentració davant de Robador 29 impedeix el desnonament de Manel González, l'últim veí del bloc.⑮

17 Manel González és desnonat abans que pugui traslladar-se al nou pis que li han concedit.

2009

Febrer

22 Es crea la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca (PAH) amb una primera assemblea a la Casa de la Solidaritat al barri del Raval.⑦

Segona assemblea de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca a la Casa de la Solidaritat./*Fotograma del documental* La Plataforma

Març

18 Els Mossos d'Esquadra posen fi a la tancada d'estudiants al Rectorat de la UB.

Abril

01 Entra en vigor una moratòria d'un any per a la construcció de nous allotjaments turístics a Ciutat Vella.

30 La casa de la regidora de Ciutat Vella, Itziar González, al Barri Gòtic, és assaltada i tant ella com la gerent del districte comencen a rebre amenaces perquè deixin el càrrec.

Juny

06 Un grup de persones que havien participat en la tancada a la UB ocupa un edifici al barri de Sant Antoni per mantenir la seva activitat col·lectiva. L'1 d'octubre s'inaugurarà com a Universitat Lliure La Rimaia. La mateixa nit ocupen també un edifici a la rambla del Raval, que es convertirà en el CSOA Barrilonia.㉖㉗

2010

Febrer **02** Els Mossos desallotgen La Rimaia. La mateixa nit el col·lectiu ocupa un altre edifici proper, a la Gran Via.[26][28]

Abril **08** Es desallotja l'Espai Social Magdalenes.[22]

Concentració davant l'amenaça de desallotjament de l'Espai Social Magdalenes. / *Masala*

16 Itziar González anuncia que dimiteix del Govern municipal de Jordi Hereu. El seu antecessor, Carles Martí, la substituirà com a regidor de Ciutat Vella.

Maig **17** L'alcalde Jordi Hereu cessa el primer tinent d'alcalde Carles Martí després del fracàs de la consulta ciutadana per la reforma de l'avinguda Diagonal. Assumpta Escarp el substituirà com a regidora de Ciutat Vella.

Juliol **14** Els Mossos desallotgen La Rimaia II. Els seus membres ocupen un edifici proper, però són desallotjats el dia 16 al matí.[28]

Setembre **17** S'inaugura la tercera Rimaia, a la Ronda de Sant Pau, al punt de trobada entre els barris del Raval, el Poble Sec i Sant Antoni.[29]

25 L'anomenat Moviment del 25 ocupa l'antiga seu del Banc Espanyol de Crèdit a la plaça de Catalunya amb el lema «Quina és la teva vaga?» en previsió de la vaga convocada per al dia 29. Seran desallotjats per la policia durant la jornada de vaga.[30]

Novembre **03** La PAH atura per primer cop un desnonament, el del Lluís Martí a la Bisbal del Penedès. És el punt de partida de la campanya «Stop Desnonaments».

Lluís Martí acompanyat per membres de la PAH després d'aturar el seu primer desnonament. / *Fotograma del vídeo realitzat per la PAH*

28 La CiU d'Artur Mas torna a guanyar les eleccions, passant de 48 diputats a 62, i aconsegueix formar govern.

2011

Gener

22 Més de quatre-centes persones ocupen l'antic Palau de Cinema de la Via Laietana per preparar les mobilitzacions de cara a la vaga general del dia 27, i l'anomenen Casa de la Vaga.

27 El consistori deroga definitivament el *pla dels ascensors* i es reconeixen els quarts de casa de la Barceloneta com a patrimoni de la ciutat.

Febrer

15 El Congrés dels Diputats aprova l'anomenada *Ley Sinde*, en referència a la ministra de Cultura Ángeles González-Sinde Reig, del PSOE. La normativa és criticada per usuaris d'Internet perquè els desprotegeix en posar els interessos empresarials per davant de drets com el dret a la privacitat. Després de l'aprovació s'impulsarà la campanya *#NoLesVotes*, que busca castigar en les següents eleccions generals els partits que aproven la llei –PSOE, PP i CiU–, i els assenyalen com els partits que acumulen més càrrecs públics processats per corrupció.

Març

16 Es crea la plataforma Democracia Real Ya, a partir del grup de Facebook *Plataforma de coordinación de grupos pro-movilización ciudadana*, existent des del febrer. Convoquen una manifestació per al 15 de maig.

30 La PAH entra a tràmit la seva iniciativa legislativa popular (ILP) a la mesa del Congrés com a pas previ per començar la recollida de signatures.

Abril

07 La plataforma Juventud Sin Futuro es manifesta a Madrid amb crítiques a la «partitocràcia» i al PP i al PSOE.

Maig **15** Les manifestacions convocades per Democracia Real Ya sota el lema «Democràcia real ja! No som mercaderies en mans de polítics i banquers» recorren les principals ciutats espanyoles. La manifestació a Madrid acaba en una acampada a la Puerta del Sol, que serà desallotjada per la policia. L'endemà comencen acampades com a resposta arreu del territori, també a la plaça de Catalunya de Barcelona.(30)

Assemblea durant l'acampada del 15-M a la plaça de Catalunya. / *CC by Marcello Vicidomini (Flickr: mvicidomini)*

22 La Convergència i Unió (CiU) de Xavier Trias arrabassa l'alcaldia al PSC de Jordi Hereu, amb un 28,7 % dels vots, i forma un govern en minoria. Mercè Homs serà la nova regidora de Ciutat Vella.

27 Els Mossos d'Esquadra intenten desallotjar la plaça de Catalunya, però els acampats aconsegueixen trencar el cercle policial després de violentes càrregues dels antiavalots.(30)

Juny **15** Una acampada iniciada la nit abans al voltant del parc de la Ciutadella, seu del Parlament de Catalunya, pretén impedir l'aprovació de les anomenades lleis Òmnibus, un paquet de retallades en drets socials impulsat pel nou Govern de CiU.

Juliol **25** L'assemblea del barri del Clot i l'associació 500x20 convoquen una concentració per aturar el desnonament de la Verónica Loká, l'Eliseo Loyé i els tres fills de la parella. Vint furgons d'antiavalots dels Mossos d'Esquadra s'hi presenten per fer efectiu el desallotjament de la família per la força.

Verónica Loká resisteix al desallotjament al balcó de casa seva. / *Associació de Veïns i Veïnes del Clot-Camp de l'Arpa*

Setembre

01 Després que no hagi pogut aturar el desnonament de la família de l'Elisa, a Montcada i Reixac, la PAH l'ajuda a tornar a ocupar el seu propi pis. És el primer cop que ho fan de forma pública i és el punt de partida de l'Obra Social de la PAH.

25 La PAH es manifesta a les principals ciutats de l'Estat sota el lema «Pel dret a l'habitatge digne: Dació en pagament retroactiva, Stop Desnonaments i lloguer social ja!».

Octubre

15 Sis mesos després del 15-M, el moviment es torna a manifestar massivament amb el lema «Passem de la indignació a l'acció». Una de les accions resultants de la protesta és l'ocupació de l'Edifici 15-O al barri del Verdum, a Nou Barris, per reallotjar famílies que s'han quedat al carrer.(31)

Façana de l'Edifici 15-O ocupat al carrer d'Almagro del barri del Verdum per allotjar-hi famílies. / *Carmen Secanella - CatalunyaPlural.cat*

22 S'ocupa una antiga sucursal bancària al barri de Gràcia, que s'anomenarà Banc Expropiat. La pràctica d'ocupar oficines abandonades s'estendrà per diversos barris.(32)

Novembre

18 Pocs dies abans de les eleccions generals es convoca una campanya d'«alliberaments generals», en què s'ocupen diversos edificis en el marc del 15-M. El més emblemàtic serà l'Habitatge 18-N, ocupat amb el mateix esperit que l'Edifici 15-O, tot i que serà desallotjat al cap de pocs dies.(33)

20 El PP de Mariano Rajoy guanya les eleccions generals espanyoles amb majoria absoluta.

2012

Febrer **19** S'inaugura la nova seu de la Filmoteca de Catalunya al Raval, a l'Illa Robador.

Març **01** La relatora especial de l'ONU sobre l'Habitatge Adequat, Raquel Rolnik, es reuneix amb la PAH durant la seva visita a Espanya.

Abril **17** La PAH comença la recollida de signatures per a la seva ILP contra els desnonaments i per la dació en pagament i el lloguer social.

Maig **09** Els Mossos desallotgen La Rimaia. Malgrat que aquest és l'últim desallotjament del projecte de La Rimaia, l'edifici tornarà a ser ocupat de forma esporàdica en diverses ocasions.㉙

Juliol **21** Desallotjament del CSOA Barrilonia.㉗

Agost **31** El Govern espanyol aprova la creació de la Sareb, l'anomenat *banc dolent*, amb un 45 % de capital públic, que comprarà actius tòxics a les entitats financeres per permetre que es sanegin, i d'aquesta manera acumularà milers d'habitatges buits.

Octubre **29** Els jutjats arxiven el cas de Lluís Martí, el primer afectat de la PAH que va aturar el seu desnonament, després de sis intents frustrats de desallotjar-lo, i es queda a casa seva.

Novembre **25** La CiU d'Artur Mas torna a guanyar les eleccions, però perd 12 escons, passant de 62 a 50 diputats, i formarà govern gràcies al suport d'ERC.

2013

Febrer **05** La portaveu de la PAH, Ada Colau, compareix per primer cop al Congrés dels Diputats.

08 El grup promotor de la ILP contra els desnonaments, per la dació en pagament i el lloguer social anuncia que ha recollit 1.402.854 signatures de suport, gairebé el triple del mig milió que eren necessàries.

12 El Congrés admet a tràmit la ILP després de concentracions a les seus del PP de tot l'Estat en què es cridava que canviés el sentit del vot per desbloquejar la iniciativa.

17 El diari *El País* publica una enquesta en què el 87 % de la població es mostra favorable a les mesures plantejades per la PAH en forma de ILP.

Març

13 La PAH inicia la seva campanya d'*escraches* amb una manifestació davant del domicili de la diputada del PP Maria Ángeles Esteller, al barri de Sant Gervasi.(35)

Les persones afectades exposen les seves situacions sota paraigües en el primer *escrache* de la PAH. / *Carmen Secanella - CatalunyaPlural.cat*

Abril

18 La PAH decideix retirar la seva proposta legislativa perquè, durant el tràmit parlamentari, el PP elimina del projecte de llei les tres mesures de mínims que defensa la plataforma.

Juliol

12 La PAH ocupa un edifici a la plaça del Pedró al Raval per allotjar-hi quatre famílies. És el tretzè bloc d'un banc ocupat per l'Obra Social de la PAH, el primer a Barcelona, i li posen el nom de *ImPAHrables*.

Ocupació de l'edifici ImPAHrables, a la plaça del Pedró, al Raval. / CC-by *Andrea Ciambra (Flickr: tchacky)*

Octubre

24 La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca irromp en la fira immobiliària Barcelona Meeting Point i ocupa l'estand de la Sareb per exigir a l'entitat que destini els seus pisos buits a lloguer social.

27 Es presenta l'Espai Social del Gòtic La Negreta, hereu del projecte de l'Espai Social Magdalenes, amb una paella a la plaça de la Mercè.

2014

Gener

25 S'inaugura l'ateneu cooperatiu La Base al Poble Sec.[34]

Febrer

19 Desallotjament del CSO La Carboneria.[25]

Maig

26 Els Mossos d'Esquadra desallotgen Can Vies i s'inicia l'enderroc de l'edifici. Després del desallotjament hi haurà cinc dies de protesta amb aldarulls, sobretot al barri de Sants, però també en altres zones de la ciutat, fins que l'Ajuntament decideix paralitzar l'enderroc. El col·lectiu del centre social tornarà a l'edifici parcialment enderrocat i n'iniciarà la rehabilitació.[26]

Després de cinc dies de protestes pel desallotjament, comença la reconstrucció de Can Vies entre les restes d'una excavadora cremada per manifestants. / *Enric Català - Catalunya Plural.cat*

Juny

28 La PAH celebra que ha aconseguit una alternativa d'habitatge per a totes les famílies de l'edifici ImPAHrables, i poden abandonar l'edifici.[35]

Juliol

10 La PAH anuncia una nova ILP, aquest cop dins l'àmbit català, per fer front a l'emergència d'habitatges i a la pobresa energètica.

Agost La Barceloneta esclata a mitjans d'agost amb protestes veïnals contra els pisos turístics, que es mantindran durant setmanes de forma sostinguda.

2015

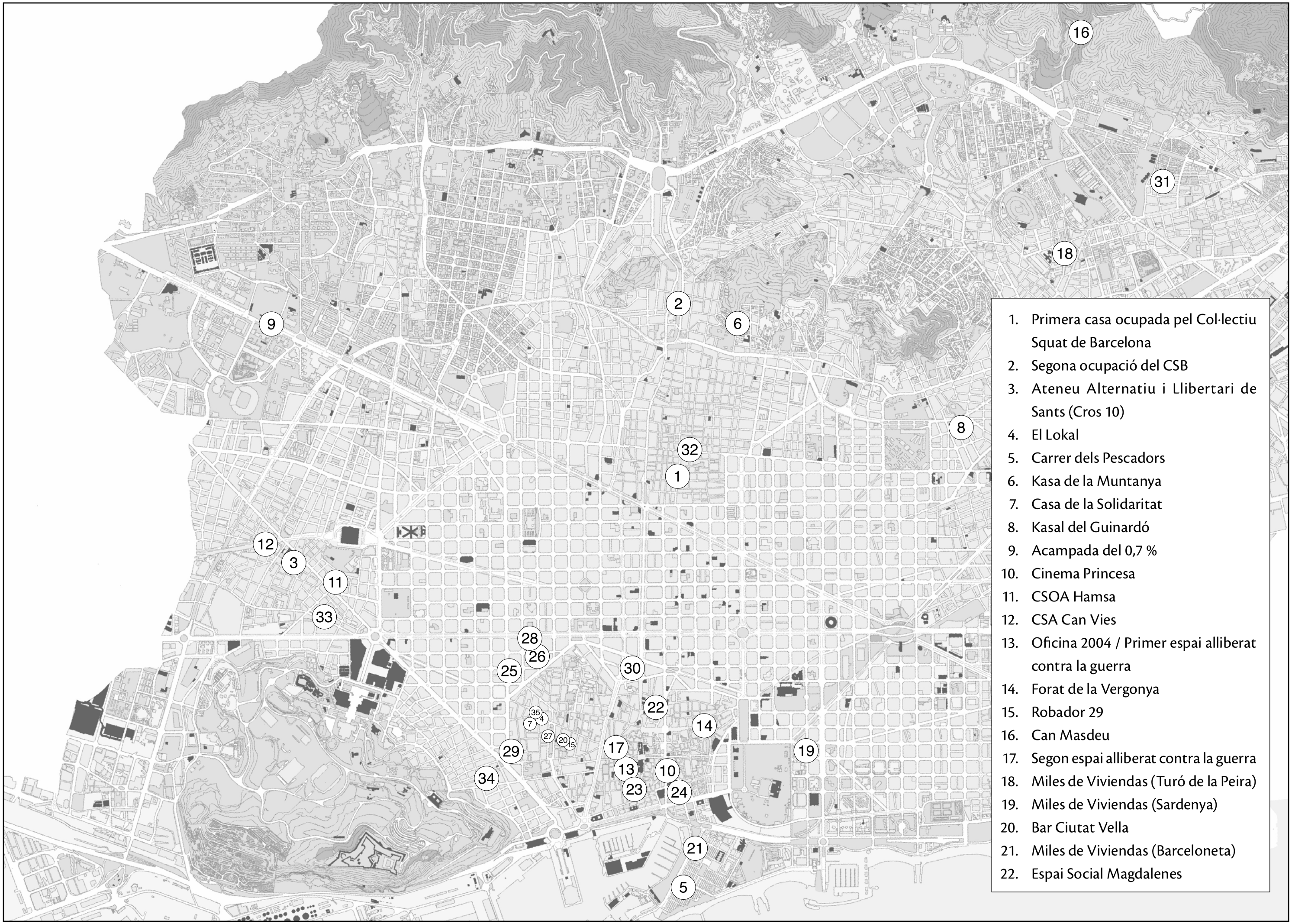
Febrer **22** Durant la celebració dels sis anys de la PAH, la plataforma ocupa un bloc al barri d'Hostafrancs, on hi havia hagut l'Habitatge 18-N, per allotjar-hi famílies en el marc de l'Obra Social sota el nom de Bloc La Bordeta.(33)

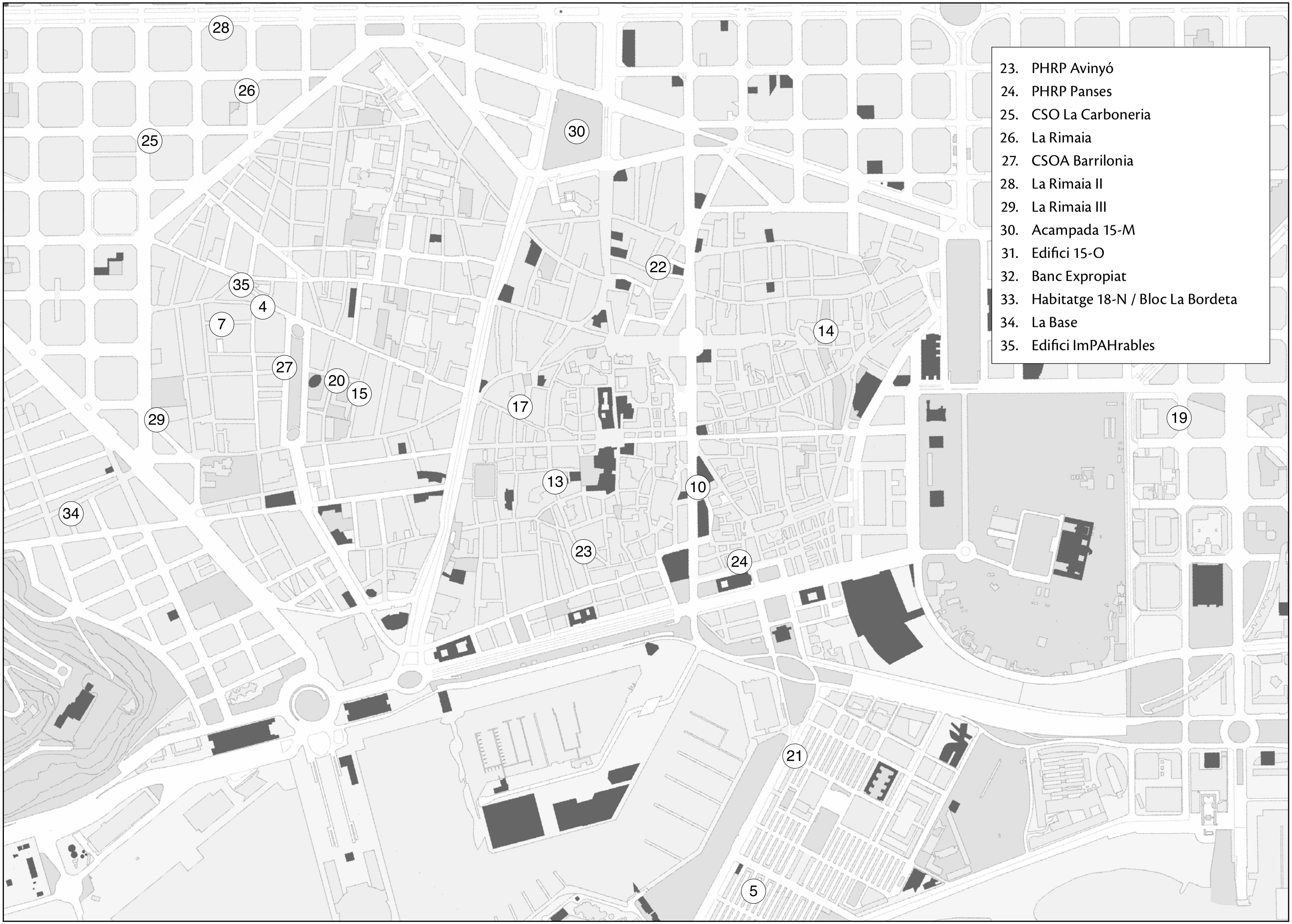
Maig **24** La coalició Barcelona en Comú, amb Ada Colau al capdavant, conquereix l'alcaldia de Barcelona amb un 25,2 % dels vots i forma govern en minoria. Gala Pin serà la nova regidora de Ciutat Vella.

Juliol **23** El Parlament de Catalunya aprova la llei impulsada per la PAH amb una ILP per fer front a l'emergència habitacional i a la pobresa energètica. Les seves principals mesures en matèria d'habitatge seran suspeses pel Tribunal Constitucional, cautelarment el 31 de maig del 2016, i definitivament el 20 de setembre del 2016.

La Plataforma d'Afectats per la Hipoteca celebra l'aprovació de la seva ILP catalana al Parlament. / *Enric Català - Catalunya Plural.cat*

1. Primera casa ocupada pel Col·lectiu Squat de Barcelona
2. Segona ocupació del CSB
3. Ateneu Alternatiu i Llibertari de Sants (Cros 10)
4. El Lokal
5. Carrer dels Pescadors
6. Kasa de la Muntanya
7. Casa de la Solidaritat
8. Kasal del Guinardó
9. Acampada del 0,7 %
10. Cinema Princesa
11. CSOA Hamsa
12. CSA Can Vies
13. Oficina 2004 / Primer espai alliberat contra la guerra
14. Forat de la Vergonya
15. Robador 29
16. Can Masdeu
17. Segon espai alliberat contra la guerra
18. Miles de Viviendas (Turó de la Peira)
19. Miles de Viviendas (Sardenya)
20. Bar Ciutat Vella
21. Miles de Viviendas (Barceloneta)
22. Espai Social Magdalenes

23. PHRP Avinyó
24. PHRP Panses
25. CSO La Carboneria
26. La Rimaia
27. CSOA Barrilonia
28. La Rimaia II
29. La Rimaia III
30. Acampada 15-M
31. Edifici 15-O
32. Banc Expropiat
33. Habitatge 18-N / Bloc La Bordeta
34. La Base
35. Edifici ImPAHrables
28
26
25
30
22
35
4
7
14
27
20
15
17
29
19
13
10
34
23
24
21
5

Bibliografia mínima

Anuari Contra-infos (2000-2003). Barcelona: Zitzània.

Asens Llodrà, J. (2004). «La represión al "movimiento de las okupaciones": del aparato policial a los *mass media*». A: Adell Argilés, R.; Martínez López, M. (coords.). *¿Dónde están las llaves? El movimiento okupa: prácticas y contextos sociales* (pàg. 293-337). Madrid: Los Libros de la Catarata.

Assemblea de Resistències al Fòrum 2004; Espai en Blanc; Col·lectiu Ariadna Pi de l'Institut Català d'Antropologia (2004). *La otra cara del «Fòrum de les Cultures, S. A.»*. Bellaterra (Barcelona): Bellaterra.

Bonet i Martí, J. (2001). «Cuando cómo participar importa. Análisis de los impactos de la participación ciudadana en las políticas de regeneración del centro histórico de Barcelona». *URBS. Revista de Estudios Urbanos y Ciencias Sociales*, 1 (1): 4-26.

Colau, A.; Alemany, A. (2012). *Vides hipotecades. De la bombolla immobiliària al dret a l'habitatge*. Barcelona: Angle.

Fernández Gómez, F. P. (2010). *Okupació a Catalunya 1984-2009*. Manresa i La Floresta: Anomia.

Fernàndez, D. (2006). *Cròniques del 6 i altres retalls de la claveguera policial*: Barcelona: Virus.

Fernández Buey, F. (2007). «Sobre el Movimiento de Movimientos». *Revista de estudios de juventud*, 76: 21-36.

Joni D. (2010). *Que pagui Pujol! Una crònica punk de la Barcelona dels 80*. Barcelona: La Ciutat Invisible.

Mir Garcia, J. (2016). *Movimientos sociales construyendo democracia. 5 años de 15M*. Vilassar de Dalt: El Viejo Topo.

Peña, F. (2014). *El forat*. Barcelona. Documental. Disponible a: <https://archive.org/details/Forat>

Rodríguez, J. (2001). «La batalla de Génova: Protesta, represión y pánico». A: Riera Montesinos, M. (ed.). *La batalla de Génova* (pàg. 117-139). Barcelona: El Viejo Topo.

Suárez Ruiz, M. P.; Rojas Marcos, L. (2010). *Emilia de la Barceloneta i la Barceloneta de la Emilia* (autoeditat). Barcelona. Disponible a: <https://issuu.com/nilska/docs/homenatge_a_em_lia_v5>

Taller contra la violència immobiliària i urbanística (2006). *El cielo está enladrillado. Entre el mobbing y la violencia inmobiliaria y urbanística*. Barcelona: Bellaterra.

Foto de la coberta: Enric Català.

Escrache de la PAH davant de l'Hotel Palace de Barcelona durant un acte del Partit Popular a la campanya de les eleccions europees del maig de 2014.

col·lecció
pidh
periodisme i
drets humans

Habitar la trinxera. Històries del moviment pel dret a l'habitatge a Barcelona és el resultat d'estirar d'un fil. Una recerca que va començar el 2012 per abordar els orígens de la Plataforma d'Afectats per la Hipoteca es va convertir en una trajectòria d'entrevistes per parlar amb persones que han protagonitzat moviments molt diversos pel dret a l'habitatge i contra l'especulació immobiliària i urbanística a la ciutat de Barcelona en el darrer quart de segle.

Aquest llibre recull històries de victòries, de derrotes, però sobretot de lluites per transformar el món –o, si més no, la ciutat– i no resignar-se que la vida estigui regida per interessos econòmics. Històries de la política que es fa a peu de carrer, sigui ocupant espais buits, recollint signatures per canviar una llei, assaltant el Fòrum de les Cultures des del mar o plantant un avet entre les runes del Forat de la Vergonya.

FUNDACIÓ Periodisme Plural

Octaedro Editorial

ISBN 978-84-17219-42-0

9 788417 219420